UČITEĽSKÉ NOVINY

48/2014, 28. máj 2014 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Na očiach žiakov i verejnosti

Ak nepočítame soboty a nedele, letné, zimné, jarné a jesenné prázdniny, dennodenne v pravidelnom rytme sa ráno čo ráno väčšina učiteľov postaví pred svojich žiakov, aby im odovzdali kus seba. Chcú im odovzdať, čo sa naučili v školách, ktoré pripravujú učiteľov na ich pôsobenie na poli výchovy a vzdelávania, čo ich naučili rodičia, ich pedagógovia, čo ich naučil život, čo si naštudovali po večeroch. Odovzdávajú účelnú selekciu toho, čo videli v divadle, kine, televízii, čo naštudovali v archíve, čo sa naučili na jazykovom kurze, čo si premietli na DVD prehrávači, prečítali na internete, na obrazovke počítača, ale aj v pedagogickom či nepedagogickom časopise, knihe, denníku, čo sa dozvedeli na prednáške, pri diskusii.

Dennodenne sme vystavení pohľadu i sluchu desiatok párov očí a uší v školských laviciach. Naši žiaci majú, pravdaže, aj dušu a srdce. Majú svoje túžby, želania, sny.

Dennodenne ich vystavujeme nášmu pôsobeniu, snahe naučiť ich, čo nám predpisujú učebné plány, osnovy, čo nám káže profesionálna česť, čo nám káže naše presvedčenie, učiteľské svedomie. V našom pedagogickom vystupovaní neraz kopírujeme niekoho z našich vlastných učiteľov, niekoho, kto zanechal na nás a v nás hlboké stopy svojho intelektu i človečenstva. Súčasne hľadáme sami seba ako majstrov učenia a vzdelávania.

Dennodenne pred nás do lavíc zasadajú deti, ktoré priviezli rodičia na drahých limuzínach, ktoré prišli natrieskaným autobusom, vlakom, električkou, trolejbusom, ktoré prišli peši. Niektoré tristo metrov, iné kilometer, dva, ba aj päť. Jedny prichádzajú z rodín, kde je možné vyberať si na raňajky, obed i večeru aj z troch jedál, iné z rodín, kde sa večer rodina rozpráva, spieva, hrá, iné z rodín, kde je každý večer hosťom pálenka, zvada a bitka. Niektoré deti chodia v najnovších modeloch texasiek, tričiek a tenisiek, iné s poplátanými nohavicami a odratými golierikmi košieľ. To všetko sú naši žiaci.

Akí sú dnešní mladí ľudia? Podľa prieskumov považujú za dôležité, aby mali veľa voľného času, aby mali priestor na pozeranie televízie, na počítač a čítanie kníh, na športovanie a hry, chodenie a stretávanie sa s kamarátmi, aby mohli veľa cestovať, počúvať hudbu, chodiť na diskotéky. Súčasne majú ambície vlastniť auto, mať veľa peňazí, zadovážiť si vlastný byt. V oblasti socioprofesijnej orientácie považujú za dôležité mať trvalé pracovné miesto, chcú dosiahnuť určité vzdelanie a byť úspešní vo svojom povolaní.

Nie vždy si ako pedagógovia uvedomujeme tento rozmer mladých ľudí v laviciach. Ich oči majú vlastnú optiku videnia sveta a napokon aj nás. Akí sme v ich očiach? Mozaiku názorov na učiteľov môže človek mimovoľne začuť od študentov v dopravných prostriedkoch či na zastávkach autobusov, keď si rozprávajú zážitky zo školy. Nie je, samozrejme, objektívna, ale treba ju tiež brať na zreteľ.

Sme teda vzorom pre našich žiakov, sme ideálom dobra, spravodlivosti,

(pokračovanie na strane 3)

Maturity sa začali aj na Strednej odbornej škole polygrafickej na Račianskej ulici v Bratislave, ktorá je svojím odborným zameraním jediná na Slovensku. ***Foto Ľubomír PAJTINKA***

Pedagogická žatva v školách sa začala

Od pondelka minulého týždňa sa v prevažnej väčšine našich stredných škôl začali ústne maturity. Žiaci a učitelia tak zberajú viacročnú úrodu svojej práce v školských laviciach, ale aj v dielňach, laboratóriách či vo výrobe a v praxi.

Maturitná skúška je objektívnym meradlom vedomostí, zručností a všeobecných kompetencií absolventa strednej školy. Maturitné vysvedčenie – doklad o ukončení štúdia na strednej škole – má mimoriadny význam pre študentov, vypovedá o ich schopnosti pokračovať v štúdiu a uplatniť sa v budúcom povolaní.

Prebiehajúce ústne skúšky predchádzali písomné z marca tohto roka. V tomto roku ich absolvovalo 51 547 študentov zo 746 stredných škôl. Koľko študentov prešlo sitom písomných skúšok, zatiaľ nie je známe, presné údaje sa dozvieme až začiatkom júna.

Maturitná skúška ako objektívny nástroj merania kvality pripravenosti žiaka na ďalšie štúdium i život sa zaviedla do praxe u nás v 19. storočí a dodnes nebola prekonaná žiadnym lepším nástrojom merania.

Cieľom externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky je overiť a zhodnotiť tie vedomosti a zručnosti maturantov, o ktorých nie je možné v dostatočnej miere presvedčiť sa v ústnej forme internej časti. Testujú sa zručnosti a kľúčové kompetencie, ako počúvanie s porozumením (v cudzích jazykoch), čítanie s porozumením, gramatika v kontexte, schopnosť prezentovať vlastný prejav písomnou formou (v cudzích aj vo vyučovacích jazykoch). Testy z matematiky preverujú nielen vedomosti a zručnosti žiakov, ale sú zamerané aj na matematickú gramotnosť.

Komu sa však z nejakých príčin nepodarí prejsť písomnou skúškou, môže si skúšku zopakovať počas opravného termínu v septembri alebo o rok v riadnom skúšobnom období. Ak študent nedokáže zmaturovať ani na druhýkrát, školská maturitná komisia alebo skúšobná komisia môže žiakovi povoliť vykonať druhú opravnú skúšku alebo zopakovanie celej opravnej skúšky.

Vlani sitom maturít neprešlo viac ako 1 340 študentov. Najhoršie dopadla skúška z angličtiny, ktorú muselo opakovať 740 študentov. Písomka z materinského jazyka nevyšla 130 maturantom. Matematiku si muselo zopakovať 140 žiakov. Veríme, že kvalita práce učiteľov sa v tomto roku odrazí vo väčšej úspešnosti maturantov.

František ŠÍPKOVSKÝ

Práca s biologickým materiálom na vzdelávacom DVD pre učiteľov

(I. časť)

Vďaka národnému projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* vznikol videofilm pre učiteľov chémie, ktorý v druhej časti prináša problematiku biologických metód. Porozprávali sme sa o nej s Ing. Zoltánom Krascsenitsom zo Strednej odbornej školy chemickej v Bratislave, ktorý sa podieľal na príprave podkladov k tejto časti obsahu DVD.

Hovoríme spolu na témy izolácie mikroorganizmov z prostredia, kultivácie, očkovania, testu na antibiotickú citlivosť v laboratóriu. Zvolili ste si náročnú tému, najmä z časového hľadiska, keďže vaša ukážková hodina obsahuje súčasne niekoľko podtém.

Pri vytváraní modernej didaktickej pomôcky pre pedagógov sme mali na mysli výrok Marie Curiovej-Skłodowskej, a síce, že vecí sa netreba báť, treba im len rozumieť.

Všade vôkol nás je nespočetné množstvo mikroorganizmov a platí, že niektoré sú pre nás aj nebezpečné a sú pôvodcami rôznych ochorení. Iné sú zasa užitočné, tvoria napríklad črevnú mikroflóru či syntetizujú vitamíny. Na to, aby sme vedeli, čo je okolo nás a čo nás môže ohroziť, potrebujeme mikróby zviditeľniť a spočítať. A práve spomínané metódy nám v tomto pomôžu. Pracovali sme s Petriho miskami, vyrastené kolónie sme spočítali pomocou čítačky a pri vyhodnotení sme brali do úvahy výsledky, kde sa počty mikroorganizmov pohybovali v intervale tridsať až tristo.

V rámci jednej ukážkovej hodiny ste objasnili viacero tematických celkov. Môžete tak motivovať k štúdiu chémie aj žiakov v základných školách. Predpokladám, že informácie z vami zostaveného DVD a práca s biologickým materiálom zaujmú aj tam, pravda, ak majú učitelia v základných školách k dispozícii kvalitné chemické laboratóriá.

Áno, aj keď cieľom ukážkovej hodiny bolo ukázať najmä učiteľom stredných odborných škôl so zameraním na chémiu, ako sa vyučuje tento predmet v oblasti mikrobiológie a biotechnológie. Druhým naším cieľom je však ukázať, čo vyučujeme, akým štýlom pracujeme, aj v základných školách, aby sme prilákali na štúdium chémie budúcich prvákov zo základných škôl. Samozrejme, že naša ukážková hodina na

(pokračovanie na strane 3)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Terapeutický účinok drámy

Strany 4 a 5

Výnimočnosť eTwinningu

Strana 5

Dianie v školstve v regiónoch

Strany 6 a 7

Základné a nižšie stredné školstvo vo svete

Strana 8

PRÍRODNÉ VEDY

Moderné odborné učebne sú už v pilotných školách

Do projektu *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami* je zapojených 49 pilotných základných škôl zo siedmich samosprávnych krajov. Vďaka tomuto projektu získavajú vybavenie pre odborné učebne fyziky, pričom 28 vybraných škôl získa aj učebňu biológie a chémie.

Moderné vybavenie dáva vyučovaniu nový rozmer, a to vďaka tomu, že pomôcky názorne demonštrujú preberané učivo. V rámci biológie ide napríklad o zbierky nerastov a hornín, makety orgánov človeka, kvetov, mikroskopy aj s preparátmi alebo resuscitačnú figurínu. Žiaci v nových učebniach realizujú rôzne pokusy a zdokonaľujú svoje technické schopnosti. Sú svedkami rozmanitých chemických a fyzikálnych reakcií. Do škôl boli vďaka národnému projektu dodané nové edukačné zostavy učebných pomôcok zamerané na magnetizmus, termodynamiku, mechaniku, optiku a elektrostatiku. Na hodiny chémie pribudli nové pracovné stoly, chemikálie, trojrozmerné skladacie modely zlúčenín, laboratórne váhy, závažia, laboratórne sklo či ochranné pomôcky, ako sú ochranné plášte, rukavice a okuliare. Učebňa techniky je vynovená mobilnými stolmi na obrábanie dreva, kovov, stolmi na brúsenie, rezanie a pílenie. Žiaci majú odteraz možnosť pracovať s novým materiálom, pilníkmi, rašpľami, so skrutkovačmi, s pílkami a množstvom iných pomôcok. Do učební prichádzajú aj nové notebooky, dataprojektory a interaktívne tabule. Škola vybavená tromi učebňami získala zariadenie vo výške takmer 259 000 eur a škola s dvomi učebňami vo výške takmer 150 000 eur.

Pre pedagogických zamestnancov – učiteľov fyziky, techniky, biológie a chémie – zapojených pilotných škôl sa pripravuje kontinuálne vzdelávanie, ktorého obsahom budú inovatívne a aktivizujúce metódy vo vyučovaní daných predmetov. Učitelia i žiaci sa budú počas trvania projektu zapájať do aktivít cez dotazníky a hĺbkové rozhovory. Jedným z cieľov projektu je overiť v pilotných školách, ako sa premietne vybavenie odborných učební, jeho využívanie, ako aj nové metódy a formy vyučovania do výsledkov žiakov a ich profesijnej orientácie. Závery testovania budú podkladom na vytvorenie normatívu na vybavenie odborných učební na dané predmety.

Riaditelia pilotných základných škôl sa zhodujú, že projekt padol na úrodnú pôdu a poskytuje školám priestor na presadenie a rozvoj schopností detí a ich prípravu do reálneho života.

Michal KALIŇÁK,
hovorca ministra

SPOLUPRÁCA

Dokument o podpore duálneho vzdelávania

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič a štátny minister pre Spolkovú radu, Európu a medzirezortné záležitosti spolkovej krajiny Bádensko-Württembersko Peter Friedrich podpísali 30. apríla *Spoločné vyhlásenie o spolupráci pri podpore odborného vzdelávania a implementácie základov duálneho vzdelávania v SR*.

Dokument, podpísaný aj v rámci Dunajskej stratégie, si dal za cieľ okrem iného podporovať odborné vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie učiteľov, školiteľov a vedúcich pracovníkov v oblasti odborného vzdelávania a zvyšovať atraktívnosť tohto typu vzdelávania **(mš)**

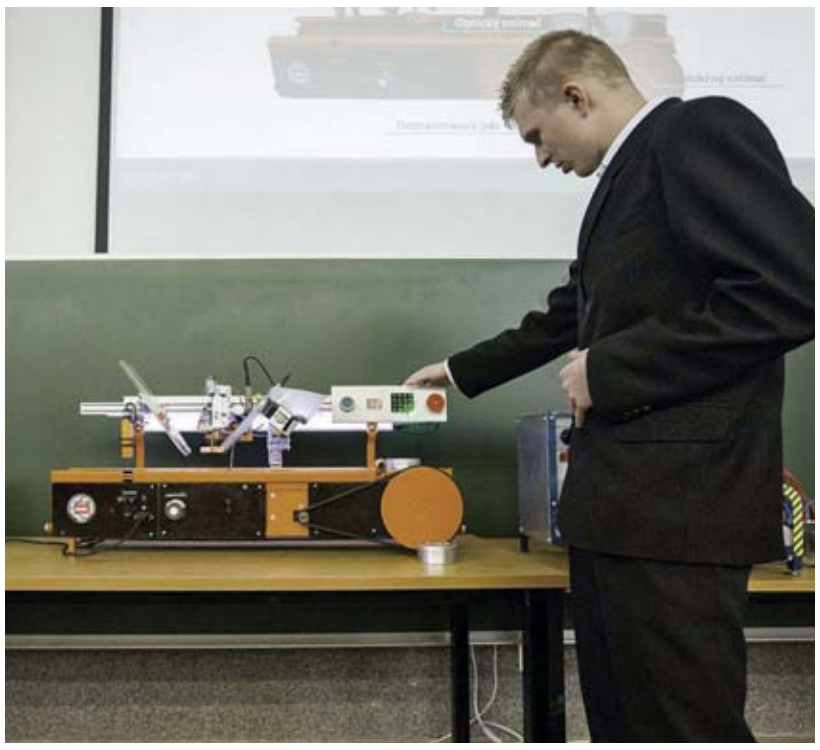

Hlavnú cenu získali vďaka dávkovaču matíc Prešovčania

SYGA

Študenti Strednej priemyselnej školy (SPŠ) elektrotechnickej v Prešove Martin Majerníček a Jozef Porochnavý získali s projektom dávkovača matíc hlavnú cenu na súťaži Siemens Young Generation Award (SYGA) 2014. Výsledky 11. ročníka súťaže mladých elektrotechnikov vyhlásil organizátor, spoločnosť Siemens, 24. apríla na pôde Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Tohtoročná súťaž motivovala študentov, aby vytvorili inovácie, ktoré prinesú zvýšenie efektivity, zníženie nákladov a obmedzenie vplyvu na životné prostredie.

Súťaž SYGA je určená študentom stredných odborných a priemyselných škôl s elektrotechnickým zameraním. Cieľom je dať im možnosť pripraviť sa na podmienky praxe, ktoré ich čakajú po opustení školy. „Takto sa snažíme pomáhať žiakom získavať odborné praktické skúsenosti z oblasti automatizovaných riešení, ktoré budú môcť využiť počas štúdia na vysokej škole či v priebehu svojej budúcej profesionálnej kariéry," povedal Marián Hrica zo spoločnosti Siemens.

Každoročne sa súťaže zúčastní množstvo mladých talentovaných ľudí, ktorí pred odbornou komisiou obhajujú svoje projekty. Tento rok sa do súťaže zapojila aj naša SPŠ elektrotechnická Prešov a spomínaní dvaja žiaci, ktorých projekt *Dávkovač matíc* sa dostal do finálového kola súťaže, kde postúpilo ďalších desať tímov z rôznych kútov Slovenska.

Dávkovač matíc predstavuje model automatickej baliacej linky, ktorá umožňuje dávkovať obsluhou zadefinovaný počet súčiastok do škatuliek a následne ich automaticky uzatvárať. Podobné automatické baliace linky sa stali bežnou súčasťou výrobných podnikov, pretože odbremeňujú ľudí od monotónnej manuálnej práce. Praxou inšpirovaný model bol postavený s minimálnymi nákladmi, pričom väčšina dielov pochádzala z vyradených zariadení. Technologický proces dávkovania a balenia súčiastok je riadený programovateľným automatom od spoločnosti Siemens. Žiaci tak museli počas oživovania modelu prekonať niekoľko konštrukčných prekážok, čo ich priviedlo k zaujímavým a inovatívnym riešeniam. Neštandardné riešenie komunikácie medzi PLC a displejom, PLC a klávesnicou prostredníctvom analógového signálu prinieslo obrovskú konkurenčnú výhodu. Ak sa k tomu pripočítal dokonale premyslený program pre PLC a fakt, že dávkovač matíc je reálne využiteľný aj v priemyselnej praxi, vznikla kombinácia, ktorá zaručila úspech. „Cieľom nášho projektu bolo automatizovať proces, aby automaticky riadil plnenie prázdnej škatuľky až po jej uzatvorenie," vysvetlil Martin Majerníček. „Používateľ môže zadať požadovaný počet matíc a škatuliek, ktoré prístroj následne nadávkuje a uzatvorí," doplnil Jozef Porochnavý. Študenti pracovali na projekte približne štyri mesiace.

Víťazi SYGA získali motivačné štipendium na štúdium na niektorej zo slovenských vysokých škôl s technickým zameraním a pre školu počítač. Okrem hlavnej ceny SYGA za najlepšie technologické riešenie boli udelené ďalšie štyri ocenenia – Cena Slovenskej technickej univerzity (Milan Bjalončík, Patrik Kupčo, SPŠ Poprad: *Výroba elektrickej energie solárnym článkom*), Cena divízie priemyselnej automatizácie a technológie pohonov spoločnosti Siemens (Rastislav Fedor, Dávid Lazor, SOŠ technická Michalovce: *Elektrická inštalácia rodinného domu a smart metering*), Cena magazínu Quark za najinovatívnejšie riešenie (Ondrej Salaj, Jozef Antoš, SOŠ technická Michalovce: *Inteligentný dom*) a Cena odborného mesačníka ATP Journal (Andrej Šimurda, František Majchrák, Spojená škola Kysucké Nové Mesto: *Nápojový automat*).

Ing. Jozef MACEJ,
Mgr. Jana PAVLIŠÁKOVÁ
Foto archív SPŠE Prešov

Veľký úspech Slovákov na olympiáde študentských vedeckých prác

I-SWEEEP

Aj v tomto školskom roku umožnila Asociácia pre mládež, vedu a techniku (AMAVET) trom študentom, víťazom celoslovenského Festivalu vedy a techniky, ktorý každoročne v novembri organizuje AMAVET, zúčastniť sa celosvetovej olympiády vedeckých projektov prispievajúcich k trvalej udržateľnosti sveta I-SWEEEP (*International Sustainable World Energy, Engineering and Environment Project*). Uskutočňuje sa pravidelne v americkom Houstone v štáte Texas, tento rok v dňoch 30. apríla – 5. mája, a nepochybne sa stala významným a natrvalo dôležitým medzníkom v živote zúčastnených mladých vedátorov.

Slovenskú republiku a AMAVET na olympiáde I-SWEEEP reprezentovali traja študenti. Martin Ferianc z Gymnázia Jura Hronca Bratislava predstavil projekt *Aktívna a pasívna rekuperácia vzduchu* a tímový projekt študentov Gorazda Štiebera a Gabriela Nagya z Gymnázia sv. Tomáša Akvinského Košice bol zameraný na *Experimentálne štúdium plazmového výboja v plyne*.

Na jednej z najprestížnejších celosvetových olympiád vedecky zameraných projektov nominovaní študenti obstáli priam výborne. Gabriel Nagy a Gorazd Štieber sa umiestnili v bronzovom pásme v kategórii *Inžinierstvo* a Martin Ferianc bol zaradený do zlatého pásma v kategórii *Energia* (do najvyššieho pásma v tejto kategórii porota zaradila len 8 súťažiacich a celkovo bolo v zlatom pásme vo všetkých troch kategóriách len 5 Európanov). Súčasne získal za svoj projekt skúmajúci možnosti ním navrhnutého tepelného čerpadla, ktorého princíp si dáva práve patentovať, špeciálnu cenu Texaského centra pre supravodivosť Univerzity v Texase.

Na olympiáde vedeckých projektov I-SWEEEP sa roku 2014 stretlo viac ako 350 súťažiacich zo 60 krajín sveta, pričom boli vybraní z viac ako 1 400 prihlásených kandidátov. Čakalo ich viac ako 150 porotcov-profesionálov z rozličných odborov, ktorí ich prísne, ale spravodlivo ohodnotili.

Mgr. Bronislava CZINEGEOVÁ
Foto archív AMAVET

MRK

Nový projekt PRINED

K národným projektom zameraným na marginalizované rómske komunity (MRK), ktoré realizuje Metodicko-pedagogické centrum (MPC), pribudol ďalší. Ide o *Projekt inkluzívnej edukácie* (*PRINED*), ktorý v uplynulých dňoch podpísal minister školstva Dušan Čaplovič.

Podstatným prínosom nového projektu je vytvorenie inkluzívnych tímov, ktoré budú tvoriť pedagogickí zamestnanci a odborníci, ako psychológ, špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, resp. sociálny pedagóg. Pôsobiť budú v školách i v teréne, pričom venovať sa budú deťom, ktoré nenavštevujú materskú školu a majú rok pred nástupom na plnenie povinnej školskej dochádzky. Cieľom je, aby sa v čo najväčšej miere zabránilo neodôvodnenému preraďovaniu detí do špeciálnych základných škôl. Významnou aktivitou je zavedenie celodenného výchovného systému v základných školách, ktorý sa už osvedčil v podobných projektoch. Zmyslom celodenného výchovného systému je okrem záujmovej činnosti aj hodinová príprava na vyučovanie. Tým sa vytvorí priestor na ďalšiu prácu so žiakmi, pomôže im adaptovať sa a vzdelávať, čím sa vytvoria podmienky na ich uplatnenie sa po skončení školskej dochádzky.

Projekt prispieva takisto k riešeniu zamestnanosti, pretože umožní vytvoriť celkovo 250 nových pracovných miest na pozície pedagogických asistentov. Dvesto ich bude pôsobiť v základných školách a päťdesiat v materských školách. Úlohou asistentov je pomáhať učiteľom a dosiahnuť užšiu spoluprácu školy s rodinou a komunitou rómskych detí a žiakov. Podmienky zapojenia sa do projektu školy nájdu na webovom sídle MPC v časti *Aktuality*.

V rámci projektu získajú školy didaktický balíček v hodnote 10-tisíc eur, ktorý bude obsahovať napríklad hudobné nástroje, záhradné náradie, kuchynské vybavenie či didaktické hračky. Vybavenie základných a materských škôl pomôckami z didaktických balíčkov umožní skvalitniť vyučovací proces a činnosť záujmových útvarov či krúžkov. Náklady na projekt financovaný vo veľkej miere z eurofondov predstavujú takmer 16 miliónov eur. Realizácia potrvá do novembra 2015. **(mk)**

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 11/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu ŠIOV: http://distancne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25.

Budúci veterináři sa učia moderne aj vďaka eurofondom

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Dvojnásobný úspech v príprave projektov, ktoré sú realizované v operačnom programe Vzdelávanie, si môže pripísať na konto Stredná odborná škola (SOŠ) veterinárna v Košiciach. Na projekt *Moderní mladí veterináři*, s ktorým začala roku 2012, nadväzuje aktuálny – *Mladý veterinár v praxi*. Na oba získala nenávratné finančné príspevky prostredníctvom Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU).

Moderní mladí veterináři

Realizáciou prvého projektu sa zvýšili kľúčové kompetencie žiakov, ktoré sú nevyhnutné na ich úspešné zaradenie sa do pracovného procesu. Ide predovšetkým o komunikáciu v materinskom jazyku, v cudzích jazykoch, kultúrne povedomie, rozvoj kompetencií v oblasti informačno-komunikačných technológií (IKT). Nemenej dôležité je naučiť žiakov, ako sa majú učiť, byť iniciatívni a podnikaví. Škola kládla, samozrejme, dôraz na prepojenie získavaných teoretických vedomostí z veterinárnej oblasti s praxou. Inováciou metód a obsahu vzdelávania, ktoré spočívajú v tvorbe nových edukačných materiálov a implementácii interaktívnych prvkov do vyučovacieho procesu, sa zatraktívnil tradičný vyučovací proces. Vytvoril sa vhodný priestor na nácvik veterinárnych zručností, žiaci získali mnohé podnety na samostatnosť a vyhľadávanie medzipredmetových súvislostí, čo je dôležitý predpoklad úspešného uplatnenia sa na domácom i zahraničnom trhu práce. Inovácia vyučovacieho procesu v cudzích jazykoch – anglickom i nemeckom – zvýšila efektívnosť výmenných pobytov žiakov s partnerskými školami v zahraničí. Z eurofondov bolo zriadené jazykové laboratórium, odborná učebňa kozmetického salóna pre psy a mačky a multifunkčná učebňa. Nezanedbateľným prínosom sú aj školenia zamerané na oblasť IKT a odborných predmetov, ktoré absolvovali pedagogickí zamestnanci. Škola na projekt získala nenávratný finančný príspevok vo výške 222 380 eur.

Z učebnej praxe žiakov SOŠ veterinárnej.

Mladý veterinár v praxi

Druhý projekt bude škola realizovať v spolupráci s odborníkmi z externého prostredia. Aj tu pôjde o inováciu vzdelávania v prírodovedných, odborných a praktických veterinárnych predmetoch, ako aj vzdelávania pedagogických zamestnancov. Cieľom spolupráce s expertmi je zabezpečiť aktuálnosť a kvalitu obsahu pri tvorbe študijných materiálov. Nové metódy, technológie a s nimi súvisiace pomôcky, ktoré sa dnes používajú vo výskumnej oblasti a veterinárnom lekárstve, v oblasti chovu, starostlivosti i ošetrovania zvierat, sú výsledkami moderného vývoja. V rámci aktivít projektu budú do edukačného procesu zahrnuté tak, aby žiaci mohli nadobudnuté odborné vedomosti a praktické zručnosti aplikovať do praxe počas štúdia, ako aj po jeho ukončení. Na projekt získala škola nenávratný finančný príspevok vo výške 286 890 eur.

Odbor informovania a publicity ASFEU
Foto archív SOŠ veterinárnej Košice

EVS RŠ

Začalo sa s distribúciou digitálnych zostáv

Do elektronizácie vzdelávacieho systému regionálneho školstva sa doposiaľ zapojilo 4 080 materských, základných a stredných škôl. V týchto dňoch k nim prichádza digitálna nádielka interaktívnych tabúľ, tabletov, tlačiarní a ďalšie technické vybavenie. S rozvozom technológií sa začalo 5. mája a len za prvé tri dni bolo do škôl doručených 334 digitálnych zostáv. Rovnako intenzívne zabezpečujeme distribúciu aj naďalej. Ako sme písali v minulom čísle, do konca tohto školského roka získa digitálne zostavy viac ako 2 700 škôl. Z našej strany však nejde iba o rozvoz, ale aj inštaláciu zariadení a základné zaškolenie učiteľov na bezproblémové používanie techniky. Zvyšok škôl zapojených do projektu *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* (*EVS RŠ*) vybavíme zariadeniami hneď po letných prázdninách. Vzhľadom na počet zapojených škôl a blížiace sa letné prázdniny sme museli rozdeliť distribúciu na dve fázy, ktoré súvisia aj so samotným zaškolením učiteľov. O celom procese sú školy priebežne informované, aby sme predchádzali komplikáciám či nedorozumeniam. „Veľmi sa teším, že ďalší úspešný projekt skvalitňuje výučbu a robí vyučovací proces atraktívnym. Verím, že rovnakú radosť má každá zo škôl, ktoré sa takto zapojili do elektronizácie vzdelávacieho systému," konštatuje minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušan Čaplovič.
Školám zapojeným do projektu poskytujú podporu aj noví regionálni koordinátori projektu *EVS RŠ* z Metodicko-pedagogického centra, partnerskej organizácie projektu. Kontakty na nich, ako aj všetky informácie o projekte a odpovede na často kladené otázky nájdete na projektovom webovom sídle www.digiskola.sk. **(mk)**

Ministri školstva a práce podpísali memorandum o spolupráci

AKTUÁLNE

Minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR Ján Richter a minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič podpísali memorandum o spolupráci pri zabezpečovaní systémových zmien v príprave ľudských zdrojov pre trh práce. Podpis memoranda je aktuálnou reakciou na skutočnosť, že vláda v stredu 14. mája schválila operačný program Ľudské zdroje pre oblasti vzdelávania a zamestnanosti.
Memorandum je potvrdením úzkej spolupráce oboch rezortov pri riešení systémových zmien, ktorých prioritou je zosúladenie dopytu na trhu práce so systémom vzdelávania. Kľúčovými celoštátnymi nástrojmi na monitorovanie a prognózovanie potrieb zamestnávateľov ohľadom kvalifikovaných pracovníkov sú Národná sústava povolaní a Národná sústava kvalifikácií.
Úzka spolupráca oboch rezortov, zástupcov zamestnávateľov a zástupcov zamestnancov je zárukou intenzívneho riešenia aktuálnych otázok trhu práce, ale aj efektívnej realizácie spoločného programu Záruky pre mladých ľudí v SR.
Na zvýšenie účinnosti vzájomnej spolupráce, ako aj vylúčenie izolovaných, neefektívnych a nekoordinovaných postupov mimo rámca dohodnutého partnerstva vytvárajú obe ministerstvá koordinačný výbor. Ten bude dozerať na dodržiavanie princípov partnerstva zúčastnených subjektov a zosúladenie ich pracovných postupov pri plnení úloh v oblastiach definovaných v memorande. **(mš)**

Práca s biologickým materiálom...

(dokončenie zo strany 1)

DVD nosiči je určená najmä učiteľom, ako motivácia i inšpirácia. Na tejto modernej didaktickej pomôcke nájdu odpovede na mnohé otázky, ale aj všeobecné informácie, napríklad, ako pracujeme v mikrobiologickom laboratóriu, ako izolujeme mikroorganizmy zo životného prostredia a ako ich ďalej kultivujeme a testujeme na citlivosť na antibiotiká. Teda, ako ste povedali, pedagógovia nájdu na našej ukážkovej hodine z chémie v rámci mikrobiológie až štyri rôzne, spolu súvisiace témy.

Čo robí žiakom v rámci vzdelávania v oblasti chémie najväčšie problémy a v čom by sa dalo touto pomôckou pedagógom poradiť pri práci v chemickom laboratóriu?

Dôležité bolo ukázať správnu laboratórnu prax, napríklad, ako správne používať jednotlivé prístroje. Považoval som za dôležité objasniť, aké by malo byť vybavenie v chemickom, resp. mikrobiologickom laboratóriu. Aj dnes ešte platí, že v niektorých školách nemajú dostatok finančných prostriedkov, a tak pedagógom chýbajú potrebné prístroje a zariadenia. Druhou otázkou je, ak ich aj majú, či ich správne požívajú. Myslím si, že takáto vizuálna metodika, teda návod, ako pracovať v chemickom laboratóriu s mikroorganizmami, nikdy nie je na škodu. My sme napokon ponúkli aj správny postup. Dôraz sme kládli na aseptickosť v celom procese, lebo alfou a omegou v našej oblasti je pracovať sterilne a dodržiavať v laboratóriu čistotu a poriadok.

To, ako si majú pedagógovia pripraviť živné médiá na vyučovaciu hodinu, ukážková hodina neponúka. Príprava pedagóga na laboratórne práce z chémie tu však vystupuje do popredia a má zrejme rovnakú úlohu ako samotná metodika výučby.

Je to tak. Dbali sme na to, aby sme pripravili potrebné živné médiá v množstve 100 ml pre každú pracovnú skupinu žiakov, či už išlo o mäsopeptónový agar, alebo sladinový agar, ktorý sme pripravovali na kultiváciu kvasiniek a mycéliových húb. Postupovali sme štandardne. Nádobu s médiom sme nechali aspoň pätnásť minút stáť, za občasného premiešania, banku s médiom sme zahrievali opatrne na variči až do rozpustenia agaru, potom sme do banky pridali zvyšné množstvo destilovanej vody a obsah nechali päť minút chladnúť. Nádobu s médiom sme zazátkovali vatovou zátkou, na banku sme napísali alkoholovou fixkou názov a objem živného média, dátum a meno. Zátku sme nakoniec prekryli štítkom a hliníkovou fóliou. Pri práci sme dbali sme na to, aby sme živné médiá sterilizovali v autokláve pri pretlaku 120 kPa počas dvadsiatich minút a aby sme po sterilizácii živné médium v banke krúživým pohybom dôkladne premiešali. Dali sme si záležať na každom detaile, lebo vieme, že žiaci nepracujú so svojimi pedagógmi v chemických laboratóriách tak často, aby sa im takýto podrobný návod nezišiel, aj keď len v rámci jednej vyučovacej hodiny.

Každý, kto si videofilm pozrie, vidí vašu spokojnosť s prácou žiakov s mikroorganizmami na ukážkovej hodine. Zdá sa, že práca so živým materiálom ich baví, a tak skôr potrebujú najmä presné usmernenie.

Áno, žiaci pracovali veľmi presne a správne. Musím povedať, že v našej škole kladieme dôraz práve na to. Tak ako na ukážkovej hodine so študentmi tretieho ročníka pracujeme na každej inej vyučovacej hodine. Môžem povedať, že pri nakrúcaní DVD sme zúročili naše výchovno-vzdelávacie výsledky a úspechy.

Dbali ste na to podstatné, a síce, aby ani laboratórne cvičenia z chémie neboli odtrhnuté od praxe. Použili ste materiál z domácej kuchyne, a tak žiaci mali možnosť vidieť, koľko mikroorganizmov sa ukrýva u nich doma.

Pokiaľ ide o túto problematiku, je to opäť zámer. Chceli sme žiakom ukázať, že mikroorganizmy sú vôkol nás vždy a všade. Vždy ich môžeme izolovať zo životného prostredia. Mikroorganizmy sa nachádzajú napríklad aj v črevách a my sme ich izolovali z kuchynskej hubky. Je to neuveriteľné, ale nájdeme na nej všetko možné, od stafylokokov až po streptokoky. Pred nakrúcaním ukážkovej hodiny dostali žiaci jednoduchú domácu úlohu, priniesť kuchynskú hubku, aby sme z nej mohli izolovať neskutočný počet mikroorganizmov. Žiakom sme tak ukázali, čo všetko majú doma. Je vždy naším zámerom, aby sme ich spojili priamo s praxou a aby videli, čo majú na rukách, v ústnej dutine a podobne. Tak najlepšie pochopia, čo je to tá mikrobiológia. V chemickom laboratóriu máme jedinečnú možnosť ísť do sveta, ktorý nevidíme. Zrazu sa na Petriho miske rozrastú mikroorganizmy a v tom okamihu možno vidieť, ako záujem žiakov o danú tému vzrastie a ako ich mikrobiológia nadchne. Podstatné je, že si sami vykultivujú vzorky a na druhý deň im mikroorganizmy vyrastú na miske. Často sa zľaknú a následne pýtajú, či sa práve toto nachádza všade a na všetkom, čoho sa chytíme, napríklad aj na kľučke. A už rozmýšľajú iným spôsobom.

Pokračovanie rozhovoru s Ing. Zoltánom Krascsenitsom k problematike výučby mikrobiológie obsiahnutej na novom multimediálnom vzdelávacom DVD nájdete v nasledujúcom vydaní Učiteľských novín.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

Na očiach žiakov...

(dokončenie zo strany 1)

čestnosti, pravdovravnosti, ľudskosti, šľachetnosti, demokratickosti, pozornosti, slušnosti a múdrosti? Sme vzorom svojim žiakom v obliekaní, riešení konfliktov, problémov, v prístupe k práci a povinnostiam? Že ideálni ľudia, teda ani učitelia, nejestvujú? Prirodzene, to je pravda, ale snaha po istej dokonalosti v nás musí byť a verím, že aj je. Lebo aj v tom je naplnené jedno z kritérií výchovnej práce s ľuďmi. Správanie sa a práca pedagóga musí byť za každých okolností v súlade s dodržiavaním určitých etických noriem. Na ich plnení a dôslednom dodržiavaní následne záleží, do akej miery budú pre mládež prijateľné a hodné napodobňovania, ktoré z odpozorovaných čŕt a vlastností učiteľa si žiak odnesie do života. Sú o to cennejšie, že na vysokých školách sa o nich neučí, resp. učí veľmi málo.
Neraz si vravíme, že naša doba je zložitá. Nejestvujú jasné pravidlá hry, pravidlá fungovania spoločnosti, hľadá sa status morálnych noriem. Na každom kroku počúvame ponosy, sťažnosti, stretávame sa s nespravodlivosťou, krivdami a krivdičkami. Mnohé sa týkajú aj nás samých. Nie je vôbec jednoduché učiť v tejto atmosfére o dobre, pravde, spravodlivosti, tieto kvality a hodnoty vyznávať a byť v ich napĺňaní vzorom pre žiakov. A napriek tomu ním sme, lebo tak nám to káže učiteľská morálka a napokon i Jan Amos Komenský: „Naši učitelia, verte, že na zlatý stolec dôstojnosti posadení ste a že vám bol zverený úrad, nad ktorý niet krajšieho pod slnkom."

Ľubomír PAJTINKA

Terapeutický účinok drámy

VÝCHOVA UMENÍM

Korene dramatoterapie siahajú do starovekého Grécka. Terapeutický účinok drámy vyjadril už Aristoteles, považujúc ju za najvyšší druh umenia, pretože pomocou strachu a súcitu očisťuje dušu diváka. Pritom má maximálny estetický účinok, pretože na diváka súčasne pôsobí slovo, hudba, pohyb i vnútorné umenie.

Tendencia vniesť drámu do vyučovacieho procesu sa objavila už v stredoveku, keď pri vyučovaní latinčiny boli inscenované rôzne divadelné hry, ako napríklad aj Terentiove komédie.

Dramatické scénky a divadelné vystúpenia pre potreby výchovy a výučby rozpracoval a uviedol do praxe Jan Amos Komenský, ktorý oddelil divadlo-umenie od divadla-pedagogického prostriedku. Známe je jeho zdramatizované dielo *Brána jazykov otvorená* alebo *Schola ludus*. Dramatizácie, dramatické scénky a divadelné vystúpenia vo výchove uplatňovali okrem Komenského i jezuiti a Makarenko. (Majzlanová, 2004, s. 17) Tradícia využívať tieto prístupy u mládeže sa vytvorila v Poľsku, kde pôsobili Stanisław Tomkiewicz a Stanisław Manturzewski, vo Francúzsku zas vďaka Jeanovi Chazalovi a Jeanovi Ughettovi. V súčasnosti sa využívanie dramatických aktivít uplatňuje v rôznych výchovných zariadeniach a inštitúciách ako predmet, metóda alebo príležitostný prvok (v tomto ponímaní hovoríme o dramatickej výchove, tvorivej dramatike alebo výchovnej dráme). Známe je uplatňovanie drámy v psychoterapii a špeciálnej pedagogike. (Tamže, s. 18)

Novovytvorené výchovné situácie vnášajú do výchovy nové stimuly, prvky, ktoré majú terapeutický charakter. Ide o prvok korekčný, kompenzačný, stimulujúci a eliminujúci poruchy a vývinové anomálie. Východiskom takto chápanej pedagogickej terapie je podnecovanie aktivity dieťaťa, aby sme prostredníctvom uspokojovania potrieb, pozitívnej motivácie, regulácie narušených procesov, pri súčasnej podpore zdravých stránok osobnosti dieťaťa, umožnili jeho ďalší vývin. (Tamže, s. 14)

Cieľom dramatopedagogiky je neautoritatívna výchova, výchova k samostatnosti, rozvoj harmonickej osobnosti, kreativity, výchova k etickým hodnotám, rozvoj komunikácie, socializácie a uplatňuje sa najmä u postihnutých jednotlivcov v rámci náuk o spoločnosti, etiky, ako aj prírodovedných odborov. V dramatoterapii možno prekročiť scenár všedných dní, ktorý po návrate z dramatickej reality sa zdá neraz skutočnejší, zrozumiteľnejší a plnší i napriek prekážkam a ťažkostiam, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou života. Podstatu dramatoterapie v plnej miere vyjadruje dramatoterapeutka R. Emunach (1995): „Nestrhávame múry hráčov, iba jednoducho skúšame kľučky na mnohých dverách a hľadáme, kde a pre koho sa otvoria.“ (Tamže, s. 9)

> „Cieľom umenia nie je iba potešenie, ale čosi ako druh šťastia.“
>
> Le Corbusier

Medzi metódy a techniky dramatoterapie patrí sociodráma, rolové hry, pantomíma, etudy s výchovným zameraním, práca s príbehom, tanečná dráma, dramatizácia, dialogická improvizácia, bábková a maňušková hra, psychodráma.

Humanistická edukácia je integrujúcou výchovou, t. j. spája a prepája kognitívne elementy rozvoja osobnosti s afektívnymi prvkami. Vychovať žiaka mysliaceho, tvorivého, schopného hodnotiť javy nie je možné bez zmeny komunikácie. Nemala by byť už jednosmerná, neumožňujúca žiakovi vysloviť svoj názor, postoj, vzťah, mala by byť tvorivá.

Jednotlivé dramatické metódy na hodinách literatúry

V nadväznosti na teoretické poznatky priblížime konkrétne uplatňovanie jednotlivých dramatických metód na hodinách literatúry. Analyzované formy sme sa rozhodli využiť pri vyučovaní drámy a pri preberaní literárnej tvorby Williama Shakespeara a jeho najznámejších literárnych diel *Hamlet* a *Rómeo a Júlia*.

Predmetné metódy sme aplikovali na strednej odbornej škole technického zamerania, kde študujú iba chlapci, ktorí v prevažnej väčšine predmetné hry povrchne poznajú, ale bližšie sa o ne nikdy nezaujímali. Naším zámerom je demonštrovať nadčasovosť literárnej tvorby, kde dominujú ľudské vzťahy, oživiť vyučovanie, vzbudiť záujem a minimalizovať klasickú formu učenia. Nie je zanedbateľný ani morálny a estetický prínos Shakespearovej literárnej tvorby vo výchove a v poznaní dnešnej mladej generácie.

Dramatické metódy sme volili citlivo s ohľadom na mentálnu vyspelosť vyučovaných a na dosiahnutie skutočného vyučovacieho cieľa. Konkrétnou vybranou skupinou boli študenti prvých ročníkov, študenti maturitných ročníkov, ale i dobrovoľníci, ktorí sú členmi krúžku literárno-dramatická dielňa. Striedali sme tak metódy verbálno-zvukové ako aj grafické-písomné a pohybové, aby sme dosiahli rozmanitosť jednotlivých vyučovacích hodín. Niektoré metódy sme použili aj niekoľkokrát v rôznych obmenách pri odovzdávaní informácií o oboch drámach.

Aleja

Aleja vyžaduje aktivizáciu prežívania, súcitenia, kritickosti a stimuláciu hodnotových i etických orientácií hráčov. (Bekéniová, 2001, s. 17 – 18) Označuje skutočnú aleju alebo uličku. Hráči urobia uličku a postavia sa spravidla do dvoch proti sebe stojacich radov. Medzi nimi je medzera široká asi 1,5 metra a takto vytvorenou alejou obyčajne prechádza niektorá z dôležitých postáv hry. Vzhľadom na to, kto a za akých okolností pôjde, je tiež spravidla určené, čo aleja zastupuje – chodbu vedúcu k súdnej sieni, ulicu k domu priateľa, cestu po lodi na kapitánsky mostík, cestu smrti na popravisko...

Zároveň je zadaná úloha, čo stromy, teda komponenty aleje – hráči v radoch, majú robiť. Je spravidla vymedzené, na akej úrovni rolovej hry sa budú nachádzať. Existuje možnosť, že vystupujú za seba, za priateľa postavy, každý si môže určiť, kým vo vzťahu k prechádzajúcej postave bude. Napríklad smie hrať myšlienky postavy a podobne.

Postava (žiak či učiteľ v role) prechádza alejou z jednej strany na druhú, počúva, príp. reaguje alebo dokonca sama oslovuje jednotlivých hráčov ako určité postavy. Prejdením poslednej postavy sa aleja spravidla končí. (Valenta, 2008, s. 165)

Naším cieľom je touto technikou aktívne zapojiť všetkých do deja danej drámy.

Táto činnosť v porovnaní s inými je zmenou pre študentov a očakávame ich ochotu zapojiť sa do hry, vžiť sa do pridelených úloh, vytvoriť tvorivú atmosféru a vyjadriť svoje myšlienky pod tlakom prežívaných emócií.

Žiakov rozdelíme do dvoch skupín a v rade ich postavíme oproti sebe, aby vytvorili aleju. A vyberieme dvoch študentov, ktorí budú alejou prechádzať. Jeden bude v úlohe Hamleta a druhý kráľa Claudia.

Študentom, ktorí tvoria aleju, sme prisúdili konkrétne roly postáv z drámy. V triede na vyučovaní sa vždy vyskytuje vyšší počet žiakov, a tak sme viacerým prisúdili rovnaké úlohy. To znamená, že aleju môžu tvoriť aj štyri Gertrúdy či päť Horatiov.

Žiaci tvoriaci aleju sa môžu prechádzajúcim prihovárať, klásť im otázky, alebo s nimi komunikovať neverbálne. Kladieme dôraz, aby sa zžili so svojou postavou a vyjadrili emócie, ktoré vzniknú v hre.

Študenti pri príprave aktivity nemali celkom dobrú predstavu, čo ich čaká. Po vytvorení aleje bola atmosféra ešte pomerne napätá. Uvoľnenie nastalo, až keď alejou prechádzal kráľ Claudius. Žiaci správne odhadli jeho „cestu na popravisko“ a začali klásť prvé otázky. Intenzívnejšia však bola neverbálna komunikácia. Hneď ako do aleje vstúpil Hamlet, nálada sa zmenila na veselšiu, otázky boli otvorenejšie a vo väčšom počte.

Túto metódu sme poznali iba z odbornej literatúry a nemali s ňou predtým žiadne skúsenosti. Je samozrejmé, že pri jej uplatnení nastali isté obavy, tak zo strany pedagóga, ako aj zo strany žiakov. Študenti doposiaľ neboli zvyknutí „hrať“ na riadnej vyučovacej hodine a na začiatku si to vedeli len ťažko predstaviť. Postupovali sme krok za krokom podľa starostlivo pripraveného scenára. Aj napriek prvotnej nedôvere mladých k tejto hre sa do nej zapojili až prekvapivo aktívne. Niekoľkokrát sme si zopakovali pravidlá, kým pochopili podstatu i princíp cvičenia. Stotožnili sa s úlohami postáv podľa svojich možností a vyjadrili záujem o opakovanie rovnakej alebo podobnej aktivity.

Komunikuj telom

Okrem mnohých iných metód sme sa rozhodli aj pre pantomímu. Táto metóda patrí k tým jednoduchším, pretože si nevyžaduje verbálnu komunikáciu. Zahŕňa v sebe potenciál prelaďovať psychické stavy, relaxovať, aktivizovať telo i ducha a zároveň aj baviť a tešiť.

Za základ pantomimických metód z hľadiska teórie komunikácie možno považovať čiastočnú, nie plnú komunikáciu. Vysielacím a prijímacím kódom sa stáva v prvom rade pohybová sféra ľudských možností. Hlavnou spolupracujúcou metódou je pozorovanie. Je dôležitým zdrojom učenia vo fáze reflexie predvedených hier. Podobne môže fungovať dotyk. Pohybové metódy sa považujú pre neskúseného hráča za jednoduchšie než verbálne, odporúča sa teda začínať s nimi. (Bekéniová, 2001, s. 51)

Celú triedu požiadame, aby si vybrali situáciu, ktorá v nich zanechala najsilnejší dojem. Po tejto úvahe budú mať za úlohu vytvoriť skupiny, ktoré pantomimicky odohrajú vybranú scénu tragédie. Ostatní žiaci v úlohe divákov majú uhádnuť, o ktorú situáciu ide. Takto sa môže vystriedať niekoľko skupín. Cieľom metódy je zapojiť nonverbálne vyjadrovanie do interpretácie literárneho diela.

Študenti túto aktivitu pochopili ako skutočnú hru. Bez problémov sa z nich stali nemí herci, ktorí veľmi šikovne predvádzali jednotlivé scény. Diváci spontánne reagovali a počas hry určovali, o ktorú situáciu ide. Do hry zakomponovali viac scén, ako sme očakávali. Uvoľnená atmosféra pripomínala skôr oddychovú hru, a nie formu učenia. Napriek tomuto dojmu je táto činnosť veľmi účinná na vzbudenie pozornosti, záujmu a zvedavosti prítomných. Preto je vhodná aj v rámci krúžku, prípadne na uvoľnenie po náročnejšom učení a na konci hodiny.

Vitaj, majstre, medzi nami

Rolové i didaktické hry majú výraznú aktivizačnú funkciu a sú vhodné pre všetkých žiakov, bez ohľadu na vek a schopnosti. Tieto hry navodzujú tvorivú atmosféru pretkanú humorom a radosťou z práce. (Petlák, 2005, s. 156)

Rolová hra odzrkadľuje skúsenosti. Vďaka role a fikcii vstupujeme do sveta, ktorý je nám vzdialený v čase, miestom, obsahom i vo vzťahoch. Rola nám otvára cestu do tohto sveta, dáva nám príležitosť uplatniť sám seba v hre, ktorá modeluje svet a umožňuje uplatniť hráčske skúsenosti. Porozumenie javom sa mení, obohacuje, prehlbuje či potvrdzuje na základe sprítomnenia, sprostredkovania inej skutočnosti. (Marušák – Králová – Rodriguezová, 2008, s. 13)

Cieľom metódy je rozvíjanie komunikačných kompetencií. Spomedzi študentov triedy vyberieme najlepšieho rečníka. Jeho úlohou bude vžiť sa do roly W. Shakespeara. Vstupuje do školskej triedy a nesie so sebou svoje diela, husie pero

a prehodený plášť. Predpokladáme, že žiaci majú dostatočné základné informácie a osvojené poznatky k danej problematike, aby sa aktivita mohla zrealizovať. Po vstupe do triedy sa žiakom predstaví, porozpráva príbehy zo svojho života, priblíži okolnosti, za akých vznikli jeho najznámejšie diela. Vedie s poslucháčmi rozhovor, ktorý sa rozprúdi do diskusie.

Žiaci aktivitu prijali so záujmom a s ochotou hrať. Autora zahrnuli množstvom otázok. Zaujímal ich viac jeho súkromný život ako tvorba, a preto bolo potrebné, aby učiteľ vstúpil do deja a nasmeroval hru tak, aby bola zameraná na jeho pracovný život a tvorbu. Činnosť si vyžadovala od žiakov určité znalosti, vedomosti a poznatky o autorovi a jeho dielach, preto sme metódu použili na opakovacej hodine u starších študentov.

Horúca stolička

Rolová hra Horúca stolička je založená na spovedi určitej postavy drámy (hranej učiteľom alebo žiakom). Hráči sa pýtajú ako postavy v rolách alebo za seba, v rovine alternácie a simulácie podľa podmienok hry.

Pojem horúca stolička naznačuje, že spovedanie bude v tomto prípade spojené s problémom, ktorý sa postavy osobne týka, s kritikou postavy, s odhaľovaním skrytých motívov, so zisťovaním citlivých údajov a podobne. Táto metóda má aj svoje špecifické varianty, ako je výsluch a konkurz. (Valenta, 2008, s. 173)

Cieľom metódy je analyzovať jednotlivé scény literárneho diela.

V školskej triede umiestnime stoličky do kruhu. Učiteľka v tejto hre zhmotňuje veronské námestie, ktoré dôverne poznajú všetci aktéri tragédie, a sadne si na stoličku uprostred kruhu. Úlohou žiakov je klásť „námestiu“ otázky vo vzťahu k postavám hry (napr. čo počulo námestie o tom, že Júlia sa má vydať za Parida, a pod.).

V závere hry sa aktivita zrekapituluje a zhodnotí sa, na ktoré otázky sa žiaci zamerali.

Učiteľka vysvetlila pravidlá a ciele tejto lekcie. V úvode tejto činnosti mali žiaci ťažkosti s faktom, že vyučujúca stelesňuje námestie. Bolo by možno jednoduchšie zvoliť si konkrétny predmet, ako napr. meč, ale chceli sme docieliť, aby otázky boli kladené vo vzťahu ku každej postave a nielen k tým, ktoré by s daným predmetom prišli do styku. Po prvých otázkach sa atmosféra postupne uvoľnila a prichádzali otázky rôzneho zamerania, ktoré smerovali najmä na rodičov obidvoch rodov.

Absolútnym pozitívom tejto hry je skutočnosť, že vznikla rovnosť medzi aktérmi, teda učiteľ i žiaci boli rovnocennými hráčmi. V budúcnosti by sme zaradili túto aktivitu skôr v rámci krúžkovej činnosti, pretože patrí k časovo náročnejším.

Záverom

V našom edukačnom procese sme aplikovali škálu dramatických metód, ktorých využívanie je nevyhnutnou súčasťou súčasného vyučovacieho procesu. V minulosti študenti v predmetnej škole nemali žiadne skúsenosti s dramatickou výchovou. Na začiatku našej činnosti sme postupne zdolávali bariéry v podobe ostychu, nesmelosti, obáv vyjadriť svoje názory, postoje i pocity. Pri tejto práci je nevyhnutné ujasniť žiakom ciele našej spoločnej práce.

Didaktické hry majú svoje pravidlá, ktorým sa žiaci musia podriadiť, a tak sa vychovávajú i k disciplíne a pevnej vôli. Komenský považoval hru za cvičenie tela alebo ducha, ktoré je pre dieťa potešením. Uprednostňoval hry, ktoré prebiehajú za účasti viacerých žiakov formou súťaženia. Iba v takej situácii sa stáva učenie hrou, pokiaľ je sprevádzané poriadkom, vlastným uvažovaním, primeranosťou veku a príjemným uvoľnením mysle. (Hoštáková, 1991, s. 150)

PaedDr. Silvia HAJDÚOVÁ,
Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, ilustrácia stock.xchng

Výnimočnosť eTwinningu

MODERNIZÁCIA VÝUČBY

Európsky program eTwinning je navrhnutý s cieľom zbližovania učiteľov, aby sa mohli navzájom stretávať, deliť o poznatky a spolupracovať v rámci spoločnej komunity. Čo je na ňom výnimočné? Okrem toho, že poskytuje vysokú úroveň podpory, jednak na národnej úrovni prostredníctvom pôsobnosti národnej podpornej služby (NSS), ako aj poradcov v programe eTwinning, jednak na európskej úrovni prostredníctvom centrálnej podpornej služby (CSS), ponúka aj množstvo nástrojov a možností profesionálneho rozvoja. Jedinečné je tiež získavanie uznaní formou ocenení, ako aj prostredníctvom siete poradcov i zabezpečovanie kvality na národnej a európskej úrovni formou udeľovania certifikátov kvality. Program je napokon výnimočný aj tým, že účastníkov nerozdeľuje, ale spája a nie je byrokratický.

V decembri 2012 vydala CSS prípadovú štúdiu o spolupráci učiteľov prostredníctvom eTwinningu pod názvom *Tímy eTwinning v praxi*. Zakladá sa na dvadsiatich štyroch prípadových štúdiách, ktoré uskutočnili NSS eTwinning v období medzi májom a júnom 2012. Je rozdelená do dvoch častí. V prvej je uvedená krátka celková analýza zistení – vlastnosti tímov, podmienky, v ktorých tímy existujú, a príklady stimulov a prekážok. Druhá časť pozostáva z pätnástich prípadových štúdií zachytávajúcich činnosť etwinningových tímov v praxi. Uvedené prípadové štúdie spolu so siedmimi doplnkovými prípadmi, ktoré boli použité v analýze, sa nachádzajú aj na portáli eTwinning.

ETwinning už desaťročie zaujímavými spoločnými projektmi spája európske školy.

Zistenia prípadovej štúdie

Prípadové štúdie pomohli odhaliť základné faktory, nevyhnutné na úspešný priebeh etwinningových projektov. V našom príspevku vám ich v skratke priblížime.

1. **Podpora zo strany manažmentu škôl**
   Podstatným spoločným menovateľom vyplývajúcim z prípadových štúdií je podpora zo strany manažmentu škôl. Bez nej to jednoducho nejde alebo ide veľmi ťažko. Podpora má významný vplyv na časovú a priestorovú konfiguráciu v škole, pretože umožňuje flexibilnejšie plánovanie a realizáciu tímovej práce medzi učiteľmi a zároveň pri práci so žiakmi a niekedy dokonca aj s rodičmi, poprípade s inými externými zainteresovanými osobami. Veľmi dôležitá je tiež podpora manažmentu z hľadiska odmeňovania a poskytovania uznania za prácu učiteľov.
2. **Súčasť vízie školy**
   Ďalšou spoločnou črtou všetkých prípadových štúdií je bohatá história školy v oblasti inovácií. Tím eTwinningu je súčasťou vízie školy a zapadá do inovačného procesu školy. Vieme, že inovácia vo vzdelávaní nepredstavuje len jednorazovú záležitosť. Je to komplexný proces, ktorý sa vyvíja v čase a zahŕňa množstvo účastníkov, takže nepochybne aj činnosti etwinningových tímov majú v kontexte pedagogických ambícií školy svoje miesto, pretože obvykle so sebou prinášajú nové postupy, ktoré spôsobujú radikálnejšie, transformačné a výrazné inovatívne zmeny vo svojom prostredí. Prípadová štúdia zdôrazňuje, že flexibilita a využiteľnosť eTwinningu vo všeobecnosti podporuje inovácie v pedagogike na všetkých úrovniach, počnúc asimiláciou cez prechod až po transformáciu.
3. **Rola vedúceho učiteľa**
   Tretím spoločným menovateľom pre všetky prípadové štúdie je rola vedúceho učiteľa alebo niekedy aj dvoch či viacerých. Títo lídri neustále inšpirujú ostatných a ich entuziazmus sa na nich prenáša. Prípadové štúdie vyzdvihujú existenciu týchto výrazných osobností a ich význam pri vnášaní „čerstvého jarného vetríka“ do škôl. Ich motivácia je jedným z najdôležitejších prvkov stability inovačného procesu a zároveň jedným z najvplyvnejších faktorov v oblasti inovácií v pedagogike opierajúcich sa o digitálne technológie. Preto je dôležité venovať pozornosť spôsobom, ktorými je možné udržať týchto ľudí v organizácii školy, napr. formou uznania, odmien.

Plánovanie projektu

Pri plánovaní projektu je vhodné ako základný pracovný nástroj využiť metódu SMART. Ide o akronym anglického slova, ktoré v preklade znamená šikovný, pričom každé písmeno predstavuje činnosť: ***s**hare* – podeliť sa, ***m**otivate* – motivovať, ***a**dapt* – prispôsobiť sa, ***r**ecord* – zaznamenať, ***t**ake it easy* – brať veci s ľahkosťou, nadhľadom, nestresovať.

Podeľte sa. Dohodnite sa na spoločnom pláne s partnerskou školou. Do plánovania projektu zapojte v čo najväčšej miere aj svojich žiakov, aby sa v tejto tvorivej fáze realizácie projektu mohli podeliť o svoje nápady.

Motivujte. Vzbuďte záujem žiakov. Zvoľte si tému, ktorá zaujíma vás, vašich zahraničných kolegov i vašich žiakov.

Prispôsobte sa. Ubezpečte sa, že váš nápad na realizáciu projektu je stále živý. Nie je možné vždy dopredu predvídať, ako sa veci vyvinú, či sa niečo v priebehu realizácie projektu nezmení, preto je dobré, aby ste boli flexibilní. Dôležitá je najmä cesta, nie výsledok.

Zaznamenávajte. Veďte záznamy o svojej práci. Zahrňte plánovanie projektu do svojich časovo-tematických plánov. Realizácia projektu je jednoduchšia a úspešnejšia vtedy, ak zapadá čo najlepšie do výchovno-vzdelávacieho procesu vyplývajúceho zo školskej osnovy.

Nestresujte. Zabávajte sa! Nadväzovať vzťahy s inými krajinami a motivovať žiakov je možné aj zábavným spôsobom, a to práve prostredníctvom realizácie projektu eTwinning. Tešte sa z komunikácie a zo spolupráce s európskymi učiteľmi a žiakmi! Myslite na to, že život si treba osviežovať príjemnými vecami, a k nim rozhodne patrí aj etwinningový program.

Certifikát kvality

Certifikát kvality (QL – *Quality Label*) eTwinning je udeľovaný učiteľom, ktorí v rámci programu partnerstva škôl eTwinning realizujú výnimočné projekty. Upozorňuje na to, že projekt dosiahol určitú národnú, príp. európsku úroveň. Z tohto dôvodu sa udeľujú dva certifikáty kvality: národný a európsky. O udelenie národného QL sa žiada cez pracovnú plochu (*Desktop*), menu *Projekty*. O udelenie európskeho QL sa nežiada, udeľuje ho CSS (na základe nominácie NSS) projektom, ktoré majú aspoň dva národné certifikáty kvality. Je verejným potvrdením kvality európskej spolupráce a projekty musia na ocenenie spĺňať nasledujúce kritériá:

- využívanie inovatívnych pedagogických metód a tvorivosti,
- integrácia realizácie projektu do výchovno-vzdelávacieho procesu,
- spolupráca partnerských škôl,
- využívanie moderných technológií,
- trvalo udržateľný rozvoj a možnosť transformácie projektu,
- výsledky realizácie a užitočnosť projektu.

V uplynulom kalendárnom roku 2013 bol európsky certifikát kvality udelený 25 učiteľom na Slovensku. Na spresnenie uvádzame, že do európskeho programu eTwinning je zapojených viac ako 235-tisíc učiteľov, z toho viac ako 4 400 zo Slovenska.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.
Ilustračné foto blog.eun.org

Roku 2013 európsky certifikát kvality eTwinning získali:

- Monika Bendíková, ZŠ s MŠ Spišské Bystré – *Z rozprávky do rozprávky*,
- Slávka Buliková, ZŠ Kovarce – *Maľované spievanie*,
- Daniela Cehlárová, MŠ, Stavbárska ul., Žilina – *Magic of books*,
- Ivana Čepová, ZŠ, Ul. dargovských hrdinov, Humenné – *A night in the library*,
- Daniela Depešová, ZŠ Zeleneč – *TV is the chewing gum for the eyes*,
- Jana Fugová, ZŠ, Školská ul., Michalovce – *We are happy children*,
- Eva Hradiská, ZŠ Bošany – *Dress up*,
- Simona Hurčalová, ZŠ s MŠ, Jarná ul., Poprad – *European great figures*,
- Jana Jamrišková, ZŠ, Sitnianska ul., Banská Bystrica – *Deutsch ist einfach*,
- Katarína Kočišová, ZŠ, Komenského ul., Spišské Vlachy – *E-cultural kaleidoscope*,
- Jana Koštialiková, ZŠ, Medňanská ul., Ilava – *Tajemství stromů*,
- Gabriela Krížovská, ZŠ s MŠ, Jarná ul., Poprad – *Colourful horizons*,
- Elena Sládková, MŠ Stará Turá – *Příhody skřítka Zvídálka*,
- Zuzana Šlepecká, ZŠ A. Bagara Trenčianske Teplice – *Show me what you do with ICT in your classroom... I show you my!*,
- Veronika Špaková, ZŠ s MŠ, Dostojevského ul., Poprad – *Silent night in Europe*,
- Kamila Bažíková, OA, Račianska ul., Bratislava – *Unsere Welt*,
- Gabriela Bodíková, SOŠ drevárska Liptovský Hrádok – *ENTER*,
- Zuzana Christozová, SŠ, Ul. Červenej armády, Martin – *Společně při přípravě mladých odborníků*,
- Katalin Kanozsay, Gymnázium H. Selyeho Komárno – *Cine-tura*,
- Tatiana Kudrnová, Gymnázium J. Chalupku Brezno – *This is my hero*,
- Kornélia Lohyňová, HA Bratislava – *A trip through Europe*,
- Zuzana Mészárosová, OA Levice – *Serving humanity*,
- Zuzana Mészárosová, OA Levice – *Europe@n citizenship*,
- Tatiana Michalovičová, SŠ internátna Levice – *Slovanské posolstvo*,
- Tatiana Otrubová, SOŠ Turany – *Travelling with comic books*,
- Erika Petrašková, SZŠ Prešov – *Let's discover Europe*.

Varenie s Vesnou má určite svoje čaro.

Ako sme vítali Jar s Vesnou

ZŠ TVRDOŠÍN

Ergoterapia, teda liečba prácou, je jedným z najvýznamnejších a najúčinnejších rehabilitačných prostriedkov v špeciálnych triedach Základnej školy Márie Medveckej v Tvrdošíne. Dôležité faktory, ako je striedanie aktivity, oddychu, napätia a uvoľnenia, vyvolávajú u našich detí nielen osvojovanie si pracovných návykov, ale aj optimistické emócie. Prebúdzajú v nich životné záujmy a kladne ovplyvňujú vzťahy medzi nimi a vyučujúcimi.

Deti v našej špeciálnej triede veľmi obľubujú imaginárne postavy. Ich novou kamarátkou, s ktorou komunikovali a prežívali radosti a starosti života v jarných mesiacoch, sa stala Vesna. Vesna je metla, metlička. Rada upratuje, pracuje v záhrade, ale najradšej „prizametá" Jar. Keď sa jej podarilo pozametať aj posledný sneh do snehovej periny, pozvala nás s deťmi na jarné práce, upratovanie a radovánky. Najskôr nás čakala v malej záhradke. „Poprimetala" nám prácu zeleninárov a kvetinárov. Zasiali sme semienka rastlín, starali sa o ne, polievali a čakali, kedy sa objavia prvé klíčky zeleniny a kvetov.

Jarné sviatky sú aj sviatky skromnosti a pôstu. Uvariť chutnú cestovinu a dochutiť ju vypestovanými bylinkami bola pre deti hračka. A Vesna pomáhala. Radila, ako sa umýva riad a nábytok, zametá podlaha. Všade muselo byť čisto, veď prichádzali veľkonočné sviatky. Na tie sa deti tešili najviac. Maľovali vajíčka, vyrábali zajačikov a Vesna im ukázala, ako sa pletú korbáče. Deti sa učili s Vesnou tancovať, spievať piesne o jari, zabávať sa.

Keď nastal Deň Zeme, spoločne sme pozametali chodníky, pohrabali starú trávu a pozbierali smeti po zime. Potom sme sa vybrali s Vesnou skontrolovať lúky. Zbierali a poznávali sme prvé jarné kvety a bylinky. Sušili sme ich, varili čaj a pripravili krátku súťaž o najlepšieho bylinkára. A metla Vesna si robila svoju prácu ďalej. Každý deň „primetala" zelenšiu trávu, nové kvety, kríky a viac slnka. Veď Jar už vládla nad celou krajinou.

Mgr. Mária DANKOVÁ, Ľubica BRNOVÁ
Foto archív školy

Zlatá priadka v podaní žiakov štvrtého ročníka galantskej školy.

Nielen z rozprávky do rozprávky

ZŠ GALANTA

Príbeh o zlatej priadke v interpretácii žiakov 4. ročníka Základnej školy na Štefánikovej ul. v Galante rámcoval jedno z aprílových popoludní pre všetky deti prvého stupňa tunajšej školy. Podľa riaditeľa školy PaedDr. Radoslava Forra sa každý rok učitelia tried pre najmladších snažia obmieňať a dopĺňať popoludňajšie programy cyklu nazvaného *Z rozprávky do rozprávky* tak, aby podporili priateľskú atmosféru medzi žiakmi vrátane ich spolupatričnosti a súdržnosti, a to všetko hravou formou. Ak sa spýtate malých školopovinných detí zo Štefánikovej, čo im na prvom stupni najviac utkvelo v pamäti, sú to práve popoludnia po vyučovaní, kde tí starší hrajú divadlo pre najmladších, kde sa súťaží, beseduje s osobnosťami, ktoré sú pre mladých vzormi, či tancuje na klasickej diskotéke...

Nie inak to bolo v apríli, kde najmä prváci nasávali okrem rozprávkových príbehov aj rafinovane skryté vedomosti z prírodovedy, vlastivedy a matematiky v podobe tímovej medziročníkovej súťaže *Páli vám to?* či pohodu a skúsenosti so zvládaním vzťahov v kolektíve od starších žiakov. Apropo, vedeli by ste, o koľko stupňov otočí hlavu sova? Tak schválne – o deväťdesiat, dvestosedemdesiat alebo tristošesťdesiat?

Roman KMENT
Foto autor

S knihou žijeme dva životy

ZŠ GBELCE

Základná škola v Gbelciach začala pred troma rokmi milú tradíciu. Sú ňou besedy so známymi slovenskými spisovateľmi. Prvým bol Dušan Dušek, potom prišiel Daniel Hevier a teraz sme mali možnosť vidieť medzi nami Martu Hlušíkovú. Veľmi milú, príjemnú a úsmev rozdávajúcu pani.

V úvode sme ju privítali prednesom niektorých jej básní, čo ju veľmi dojalo, pretože to nečakala a trošku ju to vrátilo do jej detských čias. Asi to bude pravda – čím je človek starší, tým radšej spomína na svoje detstvo, ktoré je zrejme najkrajším a najbezstarostnejším obdobím života.

Predstavila nám aj svoje knižky: *Bublinkové rozprávky*, *Čo baby nedokážu*, *Neznášam, keď ma hladkajú po hlave*, *Strelené rozprávky*, *Kde pavúky tkajú cukrovú vatu* i *Môj dedko Rýchly šíp*, ocenenú titulom Najkrajšia detská kniha jesene 2013. Z posledných dvoch menovaných knižiek nám aj kúsok prečítala. Dozvedeli sme sa napr., kto je Rinka, celým menom Katarínka, ktorá prežila nádherné indiánske leto u starých rodičov. Veď každý z nás má za sebou zopár prázdninových dobrodružstiev u starkých na dedine. A nevyrovná sa im žiadne prímorské letovisko...

Prečo píše pani Hlušíková pre deti? Deti sú vďačné publikum. Sú úprimné, spontánne, kým ich vraj dospelí nepokazia. Priam v nemom úžase sme zostali, keď nám prezradila, koľko kníh má doma. Tritisíc. Číta odmalička a veľmi rada, vraj bola takým knihožerom. Knihy sú zábavné, poučné a navyše vďaka nim môžeme žiť ďalší život. Prežívame ten náš skutočný, ale okrem neho sa môžeme vnoriť aj do iného. Odpútať sa od reality, zabudnúť na ňu. Dať krídla svojej fantázii a riešiť problémy či radosti literárnej postavy. Veď tie cudzie sa riešia ľahšie. A možno raz, keď si nebudeme vedieť poradiť s vlastnými problémami, nám pomôžu knižky. Nájdeme v nich podobné situácie.

Marta Hlušíková nám prezradila, že bola výbornou žiačkou, rada sa učila a bolo úplne jedno, o aký predmet šlo. Keď sa spýtala žiakov, kto sa rád učí, zdvihli ruky len tí najmenší. Pani spisovateľka správne postrehla, že i medzi staršími sa takí nájdu, len sa hanbili priznať. Medzi mladými sa to predsa nenosí...

Jej príbehy sú skutočné, inšpirované vlastným životom, ale niektoré si aj vymýšľa, avšak odrážajú dnešný svet, napríklad v knihe *Neznášam, keď ma hladkajú po hlave* sa dotkla takej vážnej témy, akou je šikanovanie v školách.

Pavúky tkajúce cukrovú vatu v podaní ich autorky Marty Hlušíkovej.

Jej poviedky sú vtipné, zábavné a veľmi ľahko sa čítajú. Vystihujú ju. Aj ona na nás pôsobila spontánne, prirodzene, dokázala pohotovo, duchaplne a s humorom reagovať na všetky naše otázky, ktoré sa občas opakovali a boli tak trochu „od veci". Poradila nám svoju životnú múdrosť. Ak sa ocitneme v nepríjemnej alebo ťažkej situácii, nemáme vraj panikáriť, ale si povedať: Nič sa nedeje, o desať rokov sa budem na tom smiať.

Beseda sa skončila podpisovaním spisovateľkiných kníh. Škola obohatila svoju knižnicu o ďalšie zaujímavé knižky a našli sa i žiaci, ktorí si knihy kúpili. Predsa len jestvujú aj v tomto pretechnizovanom svete čitatelia, ktorí uprednostňujú klasiku. Čítať knihu kdesi pod perinou alebo schúlení v obľúbenom kresle, nie sedieť pred počítačom a virtuálne listovať...

Ďakujeme ešte raz pani spisovateľke, že prišla medzi nás. Cítili sme sa príjemne.

Mgr. Martina ULAHELOVÁ
Foto archív školy

Genius loci Šrobárky

GYMNÁZIUM KOŠICE

Genius loci bol pôvodne v antickej mytológii duch, ktorý ochraňoval isté miesto. Znázorňovaný bol ako had. Dnes sa tento termín často používa na označenie určitej charakteristickej klímy, ktorú má dané miesto.

Tohto ducha v škole môže vnímať a poznať len ten, kto na danom mieste strávil časť svojho života, vnútorne sa s ním zžil, stotožnil, spoluvytváral jeho klímu. Na Gymnáziu na Šrobárovej ul. v Košiciach takýmto strážnym duchom, ochrancom školy sú Kalamajky – študentské oslavy mája.

Tohto roku ich 41.(!) ročník pripadol na piatok 24. apríla. Rád by som podotkol, že tentoraz to boli múdre, kvalitné Kalamajky. Nielen preto, že ich ústredným motívom bol návrat ku gréckej antike, ale napríklad aj preto, že to všetko Šrobárčania konečne zvládli aj v prijateľnom, jeden a polhodinovom pestrom programe na veľkom dvore Šrobárky. Tak ako je to pre Kalamajky charakteristické, v programe študentov nechýbala recesia, tanec, muzika, spev a, samozrejme, ani krása a radosť zo života.

Kalamajky majú na Šrobárke už 41-ročnú tradíciu.

V našom školstve chýba kvalita ako miera spokojnosti zainteresovaných partnerov – od študentov, učiteľov, rodičov až po školské orgány. Často kvalitu zamieňame za úroveň, ktorá reprezentuje výsledky, kým kvalita je optimálne fungovanie procesov vedúcich k výsledkom.

Ak si prečítate kalamajkové noviny vydané k tohtoročným Kalamajkám, zistíte, že mnohí študenti-„kalamajkoši" pochopili, že vnútorná motivácia, sebahodnotenie a vlastná tvorivosť sú vnútornými mechanizmami, hybnými silami kvalitnej školy a výučby. Kvalita musí byť stabilnou vlastnosťou, hlavným znakom školy a výučby ako duch miesta – genius loci. Kvalita podporuje ochranu školy pred zásahmi nekompetentnosti zvonku, ale aj zvnútra. Všetci, ktorí boli zainteresovaní na tohtoročných Kalamajkách, si to zrejme aj uvedomujú, keď dokážu vytvárať priaznivú klímu Šrobárky.

Nech teda Kalamajky na Šrobárke rozkvitajú naďalej, nech partnerstvo študentov, učiteľov, zamestnancov, rodičov, riaditeľstva a ďalších partnerov školy vytvárajú genia loci Šrobárky.

Jedinečnosť takejto oslavy mája je nielen potvrdením Košíc ako minuloročného európskeho hlavného mesta kultúry, ale každoročne aj predznamenaním začiatku Dní mesta Košíc.

Michal BLAŠKO
Foto archív školy

Návšteva trezoru banky bola pre žiakov isto jedným z najsilnejších zážitkov exkurzie.

Zatvorení v trezore

ZŠ ŠURANY

Ako naznačuje už nadpis, Základná škola na Ul. SNP v Šuranoch zasa niečo podnikla. Dňa 10. apríla sa žiaci 8. ročníka zúčastnili exkurzie v centrále jednej banky v Bratislave, pretože témou bánk a finančníctva sa zaoberajú na predmete matematická a finančná gramotnosť. Do Bratislavy sme prišli vlakom, na Mlynské nivy, kde je sídlo banky, sme sa presunuli trolejbusom. V budove nás už čakala pani Janka Zetterman, ktorá nás sprevádzala po celý čas. Výťahom sme sa vyviezli na najvyššie poschodie budovy a ocitli sa v miestnosti, kde zasadá dozorná rada banky. Aspoň na chvíľu sme obsadili jej miesta, a síce nie na to, aby sme rokovali o finančných záležitostiach, ale aby sme trochu nazreli aj do tejto oblasti. Ujala sa nás totiž naslovovzatá odborníčka – zástupkyňa generálneho riaditeľa banky Elena Kohútiková. O reklame a marketingu nám zas porozprával Michal Kadeřábek. Keď sme sa pokochali pohľadom na Bratislavu z 23. poschodia, presunuli sme sa na úsek finančných a kapitálových trhov. Od riaditeľa úseku Andreja Hronca sme sa dozvedeli, že dnes už väčšinu „chaosu Wall Street" zvládajú počítače, ale obsluhovať ich musí predsa len odborník. Stihli sme si tiež prezrieť, ako sa pracuje v pobočke banky, a dostali sme sa i do trezora za hrubé pancierové dvere. Samozrejme, obchodné ani bankové tajomstvo porušené nebolo.

Na záver by sme sa chceli poďakovať vyššie spomínaným ľuďom, ktorí ochotne zodpovedali naše zvedavé otázky, a v neposlednom rade aj Monike Vachovej z novozámockej pobočky banky, ktorá nám pomohla sprostredkovať tento nevšedný zážitok. Ôsmaci už začínajú rozmýšľať, kam na strednú školu. Ktovie, možno niektorých z nich osloví aj svet financií.

Mgr. Jozef HLAVATÝ
Foto archív školy

Deň Zeme v našej škole

ZŠ STROPKOV

V našej škole si každoročne pripomíname Deň Zeme rôznymi aktivitami. Tohto roku sme pripravili projekt pozostávajúci zo štyroch častí: sadenia stromčekov, z kreslenia na chodník, čistenia okolia rieky Ondavy a zo zberu papiera.

Dňa 25. apríla žiaci II. stupňa pod vedením vyučujúcich v doobedňajších hodinách vymenili perá a učebnice za lopaty, rýle, hrable a s chuťou sa pustili do práce. Počas troch vyučovacích hodín vysadili v okolí školského ihriska 50 ihličnatých stromčekov. Dúfame, že budú rásť do krásy. Touto akciou sme chceli prispieť k skrášleniu nášho okolia, podporiť pestovanie citového vzťahu detí a mládeže k prírode.

Dňa 28. apríla zas žiaci I. stupňa kreslili na chodník obrázky s tematikou Dňa Zeme a vytvorili pekný plagát. Touto aktivitou aj oni prispeli k skrášleniu okolia svojej školy.

V ten istý deň sa uskutočnilo aj čistenie okolia rieky Ondavy. Žiaci II. stupňa sa ráno pod vedením triednych učiteľov presunuli na Šandalský most, kde sa po rozdelení pomôcok a úloh pustili do čistenia okolia rieky Ondavy. Celkovo na úseku od Šandalského po Bokšanský most vyzbierali 40 vriec odpadu. Naše poďakovanie patrí Technickým službám mesta Stropkova za poskytnutie rukavíc a igelitových vriec i odvoz odpadu.

Poslednou našou aktivitou k tomuto environmentálnemu projektu bol zber papiera, ktorý sa uskutočnil v dňoch 30. apríla až 7. mája.

Aj takouto formou sme sa pokúsili prispieť k ochrane a obnove prírody a zlepšeniu životného prostredia.

ZŠ, Hrnčiarska ul., Stropkov
Foto archív školy

Vyzbieraných štyridsať vriec odpadu určite stojí aspoň za zamyslenie sa dospelých...

Cesta do rozprávky

ZŠ LEVICE

Na Základnej škole Andreja Kmeťa v Leviciach sa 26. marca otvorili brány do krajiny fantázie, dobra a lásky. Konal sa tu 4. ročník podujatia Rozprávkoland, ktoré je tradičným vyvrcholením marca – mesiaca knihy. Podujatie predchádzali aktivity ako čitateľský maratón, hodiny hlasného čítania, tvorivé popoludnia v školskej knižnici, kvízy, prezentácie či projekty o knihe, ktoré sú samozrejmosťou nielen v tomto jarnom období.

A prečo práve rozprávky? Ukrývajú v sebe neskutočné bohatstvo, ktoré pretrváva stáročia. Múdrosť, láska, spolupatričnosť a priateľstvo boli hlavnými atribútmi tohto popoludnia. Žiaci predviedli svojim rodičom a spolužiakom moderne spracované dramatizácie rozprávok, ktoré nestratili nič zo svojho pôvabu.

Najmladší „herci" – piataci – divákom prezradili, ako si poradiť so zlým vlkom, a nezabudli ich poinformovať o novinkách v oblasti stavebníctva. Úsmev na tvárach prítomných vyvolalo sedem trpaslíčok s vyšportovaným snehulienkom či popletená rozprávka, v ktorej boli fantastické bytosti konfrontované s technickými vymoženosťami súčasnosti. Veď si len predstavte rozprávkovú babičku, ktorá surfuje po internete! Vrcholným vystúpením bola dramatizácia s názvom *Harlekýn* v podaní už ostrieľaného súboru Kalimero. V tejto inscenácii diváci nazreli do zákulisia divadla, ktoré v mnohom pripomínalo vzťahy v ktorejkoľvek triede.

Malí herci tlmočili rozprávkové múdrosti.

Všetky divadelné predstavenia hodnotila porota, zložená z deviatakov, ktorí stáli pri zrode Rozprávkolandu a sami tiež prispeli k pokračovaniu tejto tradície. Ich úloha nebola jednoduchá. Vybrať najlepšie z predstavení, ktoré hýrili vtipom, fantáziou, kreativitou a neskutočným elánom, bolo naozaj ťažké. Aj preto si diplomy odnášali všetci účinkujúci.

Veselé popoludnie plné smiechu, radosti či zaujímavých myšlienok sa skončilo. Krajina Rozprávkoland zatvorila svoje brány. Ale to, čo diváci v tento deň zažili, bude v nich ešte dlho rezonovať. A možno už čoskoro niektorí zo žiakov siahnu po zaujímavej knihe a budú v nej hľadať múdrosti, posolstvá, pútavé príbehy, aby o rok vystúpili s tou svojou dramatizáciou.

Mgr. Margita ŠKUTOVÁ
Foto archív školy

Poznávame a učíme sa

ZŠ KRAČÚNOVCE

Prvého apríla sme sa my piataci zo Základnej školy v Kračúnovciach zúčastnili literárno-biologickej exkurzie do Prešova a Košíc.

Našou prvou zastávkou bola prešovská Detská knižnica Slniečko. Usadili nás tam na vankúše do veľmi príjemnej a nádherne rozprávkovo vymaľovanej miestnosti. Rozprávali nám rozprávky, hádali a skladali sme názvy rôznych diel od známych rozprávkarov. Dozvedeli sme sa zaujímavosti o nich, o ich tvorbe a histórii knižnice. Mali sme šťastie, lebo tesne pred naším odchodom do knižnice prišla známa spisovateľka Gabriela Futová, ktorá patrí medzi našich obľúbených spisovateľov. Bola taká milá, že sa s nami odfotila a poniektorým venovala aj podpis.

Z knižničného priestoru sme sa presunuli do prešovského Krajského múzea. Tam sme videli, ako naši prarodičia žili a s čím pracovali. Obzerali sme makety, ktoré sa z jednej časti dali otvoriť. Obdivovali sme aj vypreparované zvieratá žijúce na Slovensku a na nádvorí múzea sme sa zahľadeli na staré hasičské autá, náradia a uniformy. Odtiaľ sme sa autobusom presunuli do Botanickej záhrady v Košiciach. Chvíle strávené čakaním na sprievodcu vo vestibule sme si spríjemnili prezeraním akvárií a unikátnej výstavy podmorského života. Mali sme opäť šťastie, pretože trvala iba do polovice apríla. Pán sprievodca nám veľmi pútavo rozprával o exotických rastlinách, ale aj botanickej záhrade. Záhrada má 64 rokov, no jedna rastlina v nej už dva razy toľko. Dozvedeli sme sa, že napríklad bambus vyrastie až 90 cm za deň. Každý skleník bol iný. V jednom bolo ako v dažďovom pralese, v ďalšom samé kaktusy. Všetko sme obdivovali s úžasom. Nakoniec sme sa poprechádzali po parku, obdivovali krásne zakvitnuté jarné kvety, fontánu. Pri odchode sme nezabudli ani na naše mamky a kúpili im kvietok.

Spiatočná cesta nám ubehla dosť rýchlo. Jedni zaspali, iní sa tešili z nakúpených kvetiniek, kde nechýbali ani tie najzaujímavejšie – mäsožravé. Bola to veľmi poučná a zaujímavá exkurzia, všetci sme ju hodnotili výborne, teda na jednotku.

(zškr), foto archív školy

V prešovskej Detskej knižnici Slniečko.

Poznávame mestá na Slovensku

SŠ BRATISLAVA

Pre štvrtákov boli prezentácie zaujímavé aj z chuťovej stránky.

V deviatom ročníku Spojenej školy na Tilgnerovej ul. v Bratislave sme sa tento rok rozhodli urobiť širšie opakovanie informatiky v rámci trojmesačného projektu. Zamerali sme sa na vyhľadávanie na internete, spracovanie informácií vo Worde a ich naformátovanie, sformovanie prezentácie v PowerPointe a nakoniec jej verejné predstavenie.

Každý žiak dostal náhodne vybraté mesto zo Slovenska. Podľa osnovy, ktorú som zadala, žiaci našli najprv informácie o danom meste. Zamerať sa mali najmä na jeho zaujímavosti, históriu a hospodárstvo, čo spracovali do slohovej práce. Po jej kontrole som žiakom navrhla doplnenie alebo ubratie informácií či zameranie sa na ďalšie fakty. Takto žiaci videli, že aj učiteľ sa podieľa na projekte a istým spôsobom ich vedie k výsledku. Vypracovanie prezentácie im netrvalo dlho, v slohovej práci si presne rozvrhli, o čom bude.

Prezentovania sa však niektorí zľakli. Ale s predstavovaním ďalších a ďalších powerpointových snímok bolo badať, že nadobúdajú istotu, ich slová boli spontánnejšie a pridávali aj úsmev. Dopadlo to nad moje očakávanie.

Prezentácie boli nakoniec predstavené našim štvrtákom, ktorí na vlastivede preberajú slovenské mestá. Žiakov, ale najmä ich učiteľky prekvapilo, že prezentovať sa dá nielen na plátne, ale aj s praktickým využitím pomôcok – úsmev vzbudil kotúčik toaletného papiera zo Žiliny, ktorý prezentujúca žiačka hodila jednému zo štvrtákov so žiadosťou, aby ho dal kolovať, zaujali cestoviny zo Spišskej Novej Vsi, z ktorých si štvrtáci po troche odniesli na pamiatku, či medený prsteň z rožňavského jarmoku, ktorý sa skoro nevrátil späť, tak veľmi sa páčil. A najväčší úspech mal dobrý bryndzový chlebík z Detvy, ktorý bol poňatý ako predjedlo k obedu v jedálni. Moji deviataci jednoducho pochopili, že prezentácia je najlepšia vtedy, ak zaujme čo najviac zmyslov. Som na nich hrdá.

Mgr. Silvia BODLÁKOVÁ, foto autorka

Základné a nižšie stredné školstvo vo svete

POVINNÁ DOCHÁDZKA

Za posledné desaťročie sa vo svete rozšírila povinná školská dochádzka, no napriek mohutným kampaniam sa nenapĺňajú plánované vyhliadky do roku 2015, ktoré konkretizovali účastníci medzinárodnej pedagogickej konferencie roku 2000. Krajiny, ktoré zaviedli školopovinnosť, stoja pred závažnou úlohou sprístupniť väčšiemu počtu žiakov aj nižšie stredné školy a zároveň skvalitniť vyučovací proces...

Medzinárodná pedagogická komunita dospela na prahu 21. storočia ku konsenzu, že treba uzákoniť povinnú školskú dochádzku aj pre defavorizované deti a zrovnoprávniť obe pohlavia; v tomto zmysle prijala deklaráciu o bezplatnom základnom vzdelaní, ktoré definovala ako principiálne ľudské právo. Celkovú situáciu v tejto oblasti sprehľadňujú údaje Štatistického ústavu UNESCO (ISU): roku 2009 navštevovalo základnú školu 702 mil. žiakov, čo predstavuje oproti roku 1999 celosvetový nárast o 9 % (646 mil.), v subsaharskej Afrike o 59 %, v arabských štátoch (Saudská Arábia, severná, sčasti i stredná Afrika a Blízky východ) o 17 %, vo východnej a v tichomorskej Ázii o 27 %, v južnej a západnej Ázii o 28 %. Súhrnný počet prvákov sa, prirodzene, odvíja od globálnej demografie, napríklad v strednej Ázii sa vzhľadom na pokles pôrodnosti za desať rokov (1999 – 2009) znížil o 20 %, kým v iných končinách sa zvýšil v súlade s jej nárastom.

Postupná alfabetizácia

ISU sa opiera o ukazovatele školskej dochádzky, ktoré odzrkadľujú reálny pokrok v realizácii stanovených cieľov, resp. čistú kvótu školskej dochádzky, ktorá zahŕňa základné školy (ZŠ) a nižšie stredné školy, zodpovedajúce nášmu II. stupňu ZŠ. Vo všeobecnosti zaznamenal nárast, hoci 17 % detí presahuje hranicu stanoveného veku, prekračuje bránu školy neskôr a čelí riziku nutnosti opakovať ročník, príp. predčasne odísť zo školských lavíc.

Na celom svete nastupuje do prvej triedy v priemere 90 % detí; tento podiel tvorí 95 % vo východnej a v tichomorskej Ázii, v Strednej a Latinskej Amerike, v Severnej Amerike a západnej Európe, kým v arabských štátoch sotva 86 % a v subsaharskej Afrike 77 %. A jednako ide o pozoruhodný pokrok, lebo od roku 1999 sa dané percento v spomínaných krajinách evidentne zvýšilo, čo svedčí o nepopierateľnej snahe zvýšiť gramotnosť populácie.

Základnú školu ukončí približne 88 % žiakov; v Strednej a Latinskej Amerike 101 %, kým v subsaharskej Afrike 67 %, čo sa dá pripísať na vrub aj negatívnemu dosahu politických rozhodnutí na školstvo. V troch štvrtinách 162 krajín sa sumárny ukazovateľ pohybuje okolo 80 %, v 32 štátoch (napr. Argentína, Nemecko, Grenada, Kazachstan, Sýria, Tanzánia) presahuje 100 %, čo znamená, že zahŕňa aj deti vo vyššom (prípadne nižšom) veku. V 91 krajinách majú dievčatá rovnaké šance ukončiť základné vzdelanie, čo platí pre 56 % zo 162 zúčastnených štátov, hoci vo všetkých končinách sveta vládne určitá nerovnosť oboch pohlaví; v 47 krajinách sa prejavujú priepastnejšie rozdiely v neprospech žiačok, najmä v Stredoafrickej republike, Kongu, Čade a Jemene, kde na 100 chlapcov pripadá 57 až 69 dievčat. Evidentná rozdielnosť medzi pohlaviami panuje v polovici štátov na území subsaharskej Afriky, v Iraku (100/74), Sudáne (100/88), Maldivách (100/88) a Pakistane (100/79). V 24 štátoch zas končí základnú školu menej chlapcov než dievčat; najočividnejšie rozdiely možno pozorovať v Lesothe, Nikaragua a Suriname, ale aj v Namíbii, Bangladéši a Bhutáne.

Prechod na kolégiá

Prvý cyklus strednej školy (kolégiá, resp. II. stupeň ZŠ) musia žiaci povinne absolvovať v 80 % štátov, ktoré im zabezpečujú plynulý prechod v súlade s čoraz vyššími požiadavkami trhu práce. Vo väčšine krajín strednej a východnej Európy, strednej Ázie, Severnej Ameriky a západnej Európy dosahuje tento ukazovateľ minimálne 95 % s výnimkou Izraela (70 %), kým v arabských štátoch kolíše medzi 100 % (Jordánsko) a 87 % (Maroko). Podobnú tendenciu možno pozorovať i v Strednej a Latinskej Amerike, kde sa v 30 krajinách pohybuje od 88 % (Grenada a Uruguaj) do 100 % (Argentína a Bahamy) okrem Surinamu (68 %). Badateľnejšia priepasť sa prejavuje vo východnej a v tichomorskej Ázii; kórejskí žiaci plynule prechádzajú z prvého stupňa na druhý, kým v Mjanmarsku sa to darí len 74 % školákov. Analogický trend vládne v južnej a západnej Ázii; v Bhutáne dosahuje 98 %, zatiaľ čo v Pakistane 75 %. V 30 štátoch subsaharskej Afriky panujú ešte markantnejšie výkyvy; v Tanzánii sa na rozdiel od Seychel (98 %) týka prechod na druhý stupeň len 36 % žiakov, kým v Etiópii, Južnej Afrike a Ugande balansuje medzi 51 % a 95 %.

Nízke ukazovatele naznačujú evidentné medzery vo výchovno-vzdelávacom procese; počet žiakov končiacich I. stupeň ZŠ síce vzrástol vo všetkých končinách sveta vrátane subsaharskej Afriky, ale väčšina školákov vo viacerých krajinách nepokračuje v školskej dochádzke na II. stupni, resp. v kolégiách vzhľadom na privysoké priame i nepriame náklady a na povinnosti detí v rodine, nehovoriac o rastúcich požiadavkách na školstvo, ktoré mnohé vlády pokladajú za neúnosné. Na druhej strane zaznamenalo stredné školstvo výrazný pokrok; roku 2009 navštevovalo nižšie stredné školy 531 mil. žiakov v porovnaní so 196 mil. roku 1970, odkedy badateľne stúpol aj počet študujúcich dievčat. Najvyšší nárast sa, pochopiteľne, prejavil v Severnej Amerike a západnej Európe, nižší vo východnej a v tichomorskej Ázii, kde sa od roku 1970 do roku 2009 zvýšil počet žiakov na II. stupni ZŠ z 53 až 54 mil. na 163 mil. Otázne však ostáva, nakoľko tento počet zodpovedá školopovinnej populácii.

Ukazovateľ školskej dochádzky

Celkový ukazovateľ školskej dochádzky odráža mieru kapacity systému školskej výchovy a poukazuje na dosah pozitívnych i nepriaznivých faktorov v školstve. V arabských štátoch sa v rokoch 1970 až 2009 vyšvihol zo 4 mil. na takmer 30 mil. žiakov, teda z 22 na 68 %, pričom percento dievčat vzrástlo zo 14 na 65, hoci vo viacerých štátoch naďalej prekonávajú vážne prekážky pri prestupe na II. stupeň. K najväčšiemu rozmachu došlo v Egypte (5,2 mil.), Alžírsku (4,3 mil.) a Sýrii (2,3 mil.); iné krajiny (Irak, Maroko, Sudán, Tunisko) za ten čas privítali v školských laviciach o vyše milión žiakov viac. V strednej a vo východnej Európe klesol počet školopovinných žiakov z 37 na 31 mil. v súvislosti s celkovým poklesom pôrodnosti zo 44 na 35 mil., čo ovplyvnilo daný ukazovateľ, ktorý v rokoch 1970 až 2009 stúpol z 82 na 88 % pri rovnocennom postavení chlapcov a dievčat.

Štatistické údaje poukazujú na Turecko ako jedinú krajinu, kde sa natoľko rozvinul systém školskej výchovy, že roku 2008 otvorilo brány nižších stredných škôl 6,7 mil. žiakom (roku 1971 len 1,3 mil.). V strednej Ázii sa od roku 1980 zvýšil počet školákov z 9 na 11 mil., pričom roku 2009 sumárny ukazovateľ tvoril 96 %; Uzbekistan zaevidoval na II. stupni ZŠ najväčšiu expanziu z 2,9 mil. (1980) na 4,5 mil. (2009), no v ostatných štátoch došlo k stagnácii, resp. poklesu z dôvodu zostupnej natality.

Vo východnej a v tichomorskej Ázii v rokoch 1990 až 2009 stúpol počet žiakov na nižších stredných školách z 96 na 163 mil., pričom nárast populácie markantne ovplyvnil demografický vývin v Číne, kde roku 2009 nastal mierny pokles (210 mil.) v porovnaní s rokom 1990 (214 mil.). Celkový ukazovateľ školskej dochádzky narástol zo 45 na 78 % vrátane zvýšeného počtu dievčat (80 % v porovnaní so 76 % chlapcov). V najľudnatejšej Číne sa zdvojnásobila kapacita systému školskej výchovy; na nižších stredných školách prijala 100 mil. žiakov (oproti 52 mil. roku 1991), kým Indonézia 9 mil. a Vietnam 6 mil.

Stredná a Latinská Amerika zaregistrovala v rokoch 1970 až 2009 skok z 11 na 60 mil., pričom sumárny ukazovateľ vzrástol z 28 na 90 %. Vo väčšine štátov donedávna panovala rovnosť medzi oboma pohlaviami, od polovice 80. rokov však nastupuje do nižších stredných škôl viac dievčat než chlapcov, pričom roku 2009 tvoril podiel žiačok 93 % a žiakov 86 %. Za posledných 40 rokov nastal najväčší rozmach v Brazílii; roku 2009 privítala na II. stupni ZŠ 23,6 mil. študentov (oproti 4,6 mil. roku 1971). Podobný trend možno pozorovať v Mexiku, kde sa počet študentov markantne zvýšil (1971 = 1,6 mil.; 2009 = 11,5 mil.).

V Severnej Amerike a západnej Európe sa počet žiakov na nižších stredných školách, naopak, v dôsledku poklesu pôrodnosti znížil zo 66 na 62 mil. Celkový ukazovateľ školskej dochádzky poskočil z 80 % na 100 % , t. j. na najvyššie percento v porovnaní s ostatnými končinami sveta.

V južnej a západnej Ázii sa roku 2009 sumárny počet žiakov na II. stupni rozrástol na 136 mil. (1970 = 26 mil.), pričom populácia sa za dané obdobie zdvojnásobila (zo 116 na 244 mil.) a globálny ukazovateľ stúpol z 23 na 56 %. V tejto oblasti pretrvávajú rozdiely medzi počtom žiakov (59 %) a žiačok (52 %), hoci v dochádzke dievčat predsa len došlo k určitému pokroku (z 13 na 31 %). Najľudnatejšia India prezentuje tri štvrtiny celkového nárastu; v danom období v nej vzrástol počet žiakov z 21 na 102 mil. V iných krajinách sa takisto zvýšila kapacita výchovno-vzdelávacieho systému, napr. v Iráne (z 1 na 8 mil.), Pakistane (z 1,4 na 9 mil.), Bangladéši (z 2 na 10 mil.).

Od roku 1970 sa počet žiakov na II. stupni ZŠ zdeväťnásobil v subsaharskej Afrike (zo 4,3 na 39 mil.); tento pozoruhodný údaj úzko súvisí s markantným nárastom školopovinnej populácie, ktorá sa v danom období strojnásobila. Sumárny ukazovateľ školskej dochádzky stúpol z 11 na 36 %. Napriek výraznému pokroku ostáva v tejto oblasti podiel žiakov na nižších stredných školách najnižší a rozdiely medzi oboma pohlaviami najzjavnejšie (41 % chlapcov a 32 % dievčat). Viacerým africkým štátom sa však podarilo rozvinúť systém nižšieho stredného školstva, najmä v Burkine Faso, Burundi, Čade, Kongu, Keni, Nigeri a Tanzánii; počet žiakov v Nigérii bol roku 2007 vyše 6 mil. (roku 1970 sotva 400-tisíc), roku 2009 v Etiópii 3,9 mil. (oproti 135-tisíc roku 1970).

Podiel žiakov v školách

Podiel žiakov v nižších stredných školách úzko súvisí s národným bohatstvom, resp. s hrubým domácim produktom (HDP); v krajinách s nízkym národným dôchodkom sa pohybuje na úrovni okolo 39 %, s priemerným približne 64 % a vysokým 90 až 100 %. Všeobecné tendencie však nevylučujú určité výnimky. K štátom s najnižším národným dôchodkom prináleží Somálsko (8 %), Stredoafrická republika (12 %) a Niger (13 %), nad priemer sa vyšvihli Kirgizsko a Tadžikistan s 80 % žiakov na stredných školách a viaceré krajiny s vyšším HDP dosahujú až 100 %, čo je prípad Antiguy a Barbudy, Dominiky, Svätého Vincenta a Grenadín, Brazílie, Čiernej Hory a Seychel. V piatich krajinách s vyšším národným dôchodkom (Andorra, Bermudy, Kajmanie ostrovy, Čína v oblasti Hongkongu a Katar) však údaj o školskej dochádzke nepresahuje 85 %.

V rokoch 1999 až 2009 sa globálny ukazovateľ prvého cyklu strednej školy (kolégiá), resp. II. stupňa ZŠ posunul zo 72 na 80 % a na celom svete sa zvýšila úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu. Najobdivuhodnejší nárast možno pozorovať v subsaharskej Afrike (z 28 na 43 %) a arabských štátoch (zo 72 na 87 %). V Strednej a Latinskej Amerike, v Severnej Amerike a západnej Európe prekračuje 100 % vzhľadom na starších študentov v porovnaní s regulárnym vekom na danom stupni vzdelávania; v strednej a vo východnej Európe, v strednej Ázii, vo východnej a v tichomorskej Ázii predstavuje univerzálny podiel žiakov na II. stupni okolo 90 %. Kvóta dievčat na kolégiách v rokoch 1999 až 2009 vo všeobecnosti stúpla zo 69 na 79 %. Najpozoruhodnejší pokrok v dochádzke žiačok zaznamenala východná a tichomorská Ázia (zo 75 na 91 %), južná a západná Ázia (z 53 na 69 %), arabské štáty (zo 67 na 82 %) a subsaharská Afrika (z 25 na 39 %), hoci určité odchýlky naďalej pretrvávajú (chlapcov býva v podstate o 9 % viac). V Strednej a Latinskej Amerike zas navštevuje od roku 1999 prvý cyklus strednej školy viac dievčat; sumárny údaj stúpol roku 2009 z 97 na 104 %, kým v prípade chlapcov z 94 % na 100 %.

Spomínaný nárast úzko súvisí s požiadavkami na všeobecné základné vzdelanie, ktoré vlády viacerých štátov legislatívne upravili a do povinnej školskej dochádzky zahrnuli aj nižšie stredné školy. Štyri pätiny detí na celom svete žijú v krajine, kde platí uvedený zákon, ale dobrá polovica na vlastné oči sleduje priepastné rozdiely medzi spoločenskou normou a realitou. Až tretina žiakov sa stáva očitým svedkom formálnych smerníc o povinnej dochádzke pre prvý cyklus, lebo súhrnný ukazovateľ nedosahuje ani celých 90 %, čo platí aj pre dve pätiny školopovinných Bulharov, Moldavcov a Rusov. V piatich oblastiach (stredná a východná Európa, stredná Ázia, východná a tichomorská Ázia, Stredná a Latinská Amerika, Severná Amerika a západná Európa) vyše 88 % školopovinných detí musí absolvovať aj nižšiu strednú školu, resp. II. stupeň ZŠ, hoci celkové percento neraz svedčí o nižšej úrovni, napr. v Guatemale (62 %) a Laose (53 %).

Ešte zriedkavejšie sa povinná školská dochádzka vzťahuje na nižšiu strednú školu v arabských štátoch, subsaharskej Afrike či južnej a západnej Ázii, kde len 1 % žiakov prevyšuje súhrnný ukazovateľ 90 %; v Afganistane a Indii dokonca nedosahuje ani 80 %. Na 22 subsaharských územiach táto zásada síce platí, ale až v 17 štátoch sa reálne nenapĺňajú jej ciele; sumárny údaj kolíše medzi 17 až 34 % v Angole, Burkine Faso, Stredoafrickej republike a Nigérii.

Prechod na nižšiu strednú školu teda býva viac-menej plynulý, no koľko študentov ju naozaj ukončí? Podiel absolventov II. stupňa ZŠ, resp. nižšej strednej školy v strednej a vo východnej Európe presahuje 80 %. Podobná situácia sa odvíja v strednej Ázii i v polovici štátov Strednej a Latinskej Ameriky s výnimkou Guatemaly, Guyany a Hondurasu, kde sa globálny ukazovateľ ustaľuje na 40 %. V arabských krajinách, vo východnej a v tichomorskej Ázii predstavuje 70 %, hoci podiel Kambodžanov, Džibuťanov, Laosanov a Sudáncov netvorí ani 40 %. V južnej a západnej Ázii dominuje Irán (81 %) pred Bangladéšom (45 %) a Pakistanom (35 %).

Najpriepastnejšie rozdiely panujú v subsaharskej Afrike, kde v troch štvrtinách štátov ukončí nižšiu strednú školu ani nie 40 % žiakov. V 13 krajinách z 15 majú chlapci o hodne väčšie vyhliadky získať vysvedčenie. Opačná situácia vládne v Strednej a Latinskej Amerike, kde končí školu viac dievčat s výnimkou Anguilly a Guyany, kde si úspešnejšie počínajú chlapci. V arabských štátoch sa ženské pohlavie očividne znevýhodňuje, paradoxne však na väčšine územia končí školu viac žiačok, okrem Džibutska a Ománu. V strednej Ázii vynikajú nad spolužiakmi Arménky, Kirgizky, Mongolky, v Gruzínsku a Tadžikistane vedú, naopak, chlapci, kým v Azerbajdžane a Uzbekistane sa darí približne rovnako obom pohlaviam. V strednej a vo východnej Európe excelujú predovšetkým Albánky, Moldavky a Srbky; vo východnej a tichomorskej Ázii majú takisto prevahu nad chlapcami usilovnejšie dievčatá s výnimkou Bruneja, Laosu a Indonézie.

***Z Recueil de données mondiales sur l'éducation* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

ŠKOLSTVO ODBORNE

48/2014, 28. máj 2014 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Vstup na trh práce

Ak sa stredoškolákovi naskytne príležitosť stráviť určitý čas v inom členskom štáte Európskej únie s cieľom získať nové pracovné alebo iné odborné spôsobilosti, určite ju rád využije. Veď ktorý žiak strednej odbornej školy netúži po tom, aby mohol porovnať svoje schopnosti a zručnosti so žiakmi rovnakého študijného odboru v inej európskej krajine? Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu im túto možnosť poskytuje prostredníctvom svojho programu Leonardo da Vinci. Do spomínaného programu sa preto už niekoľko rokov zapája aj naša Stredná zdravotnícka škola v Prešove. Vybraní žiaci 3. ročníkov v priebehu zahraničnej stáže získavajú cenné skúsenosti v partnerských organizáciách v Česku, Rakúsku, Nemecku či Anglicku. Pred odchodom na stáž absolvujú kultúrno-jazykovú prípravu, ktorej cieľom je uľahčiť im adaptáciu na nové prostredie, predísť jazykovej bariére v práci a poskytnúť im zaujímavé tipy na zmysluplné vypĺňanie ich voľného času. Mentormi projektu bývajú hlavné sestry partnerských nemocníc, ktoré zodpovedajú za priebeh celej stáže. Vytvárajú našim žiakom priaznivé pracovné podmienky, čím prispievajú k úspešnému priebehu stáže. Žiaci v jej priebehu nadobúdajú nové vedomosti a zručnosti asistovaním pri diagnostických a terapeutických procesoch, pri plánovaní intervencie a zabezpečovaní ošetrovateľskej starostlivosti, pričom sa oboznamujú aj s novými ošetrovateľskými technológiami a postupmi. Zapájajú sa tiež do administratívnej činnosti a v neposlednom rade zdokonaľujú svoje prosociálne správanie a empatiu.

Žiaci si veľmi pochvaľujú možnosť rozšíriť si v priebehu zahraničnej stáže svoje znalosti, rozvíjať praktické zručnosti a kreativitu, porovnávať úroveň poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti u nás a v zahraničí. Zdokonaľujú sa v komunikácii v cudzom jazyku, poznávajú kultúrne pamiatky a zvyklosti tej-ktorej krajiny. Pobyt v zahraničí od nich vyžaduje samostatné vystupovanie, flexibilitu a ich zodpovedný prístup aj so zreteľom na vysielajúcu organizáciu. Po absolvovaní stáže získavajú europas a potvrdenie o absolvovaní stáže, ktoré slúži ako podklad k praktickej maturitnej skúške. Potvrdenie obsahuje slovné hodnotenie žiaka mentorom stáže, záznamy o ošetrovateľskej starostlivosti, ako aj klasifikáciu v súlade s metodickým pokynom na hodnotenie a klasifikáciu.

Je potešiteľné, že naši absolventi nachádzajú uplatnenie aj v zahraničných zdravotníckych zariadeniach, v ktorých ich potom majú možnosť stretnúť aj naši stážisti. Tak ako tomu bolo napr. pred dvoma rokmi. Mentorkou našich stážistov v súkromnej britskej zdravotníckej inštitúcii Beritaz Care Hindhead, ktorá sa špecializuje na seniorov, bola absolventka našej školy Janka Šišková-Sabolová. Pod jej dohľadom nadobúdali naši žiaci nové vedomosti a zručnosti pri uplatňovaní rôznych metód ošetrovateľskej starostlivosti, pracovali s modernou zdravotníckou technikou a pomôckami, porovnávali systém zdravotnej starostlivosti. Aj toto je jedna z ciest, ktorá uľahčuje mladým ľuďom integráciu na trhu práce, zlepšuje kvalitu a dostupnosť ich odbornej prípravy, rozvíja ich profesionálny a osobnostný rast.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.

Snahou poľnohospodárov je získať od zvierat a ponúknuť ľuďom čo najkvalitnejšie mlieko. Poznať jeho mnohé nuansy učí budúcich poľnohospodárov aj súťaž Mladý ekofarmár. *Foto Anna IVANOVÁ*

Mladý ekofarmár aj pre základné školy

V dňoch 5. – 7. mája privítala Stredná odborná škola (SOŠ) Pod Bánošom v Banskej Bystrici účastníkov 15. ročníka celoslovenského kola súťaže žiakov stredných odborných škôl Mladý ekofarmár.

Uvedená súťaž, nazývaná aj Súťaž o mlieko, sa konala v priestoroch bystrickej školy a tiež na pôde Roľníckeho družstva Selce. Zúčastnilo sa jej 24 mladých ľudí, ktorí preukázali svoje vedomosti v štyroch oblastiach – vedomostný test, dojenie, hodnotenie kvality mlieka a degustačné skúšky a laboratórne skúšky surového kravského mlieka. Prvé i druhé miesto získali študenti z SOŠ na Kušnierskej bráne v Kežmarku Ľudmila Mojcherová a Tadeáš Nebus, tretie miesto si vybojovala Ľubica Oršulová z SOŠ veterinárnej v Nitre.

Novinkou tohtoročného podujatia bolo zapojenie základných škôl do ďalšej časti súťaže. Žiaci základných škôl vytvorili so študentmi SOŠ dvojice a snažili sa dosiahnuť čo najlepšie výsledky vo vedomostnom teste, pri degustácii mlieka a mliečnych výrobkov, laboratórnych skúškach surového kravského mlieka, určovaní chránených rastlín a živočíchov podľa vzorkovníka, poznávaní bylín podľa kľúča.

Akcia sa konala na základe poverenia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a za spolupráce so Štátnym inštitútom odborného vzdelávania. Predsedom celoslovenskej komisie súťaže Mladý ekofarmár bol prof. Ing. Vladimír Tančin, DrSc., z Národného poľnohospodárskeho a potravinárskeho centra v Nitre.

SOŠ Pod Bánošom v Banskej Bystrici pripravila pre účastníkov podujatia príjemné prostredie, ubytovanie, priateľskú atmosféru. Úvod a záverečné odovzdávanie cien spestril aj kultúrny program miestnych študentov. Ako zdôraznil riaditeľ bystrickej SOŠ Ing. Pavel Fiľo: „Stredoslovenský región je odjakživa spätý s mliekom a medom. Kto hovorí o rozvoji cestovného ruchu na Slovensku, musí podporovať aj chov dobytka a oviec, a tým dôstojný život na vidieku.“

V súčasnosti, keď sa poľnohospodárstvo na Slovensku ocitlo v čiastočnom útlme, je realizácia takejto súťaže veľkou vzácnosťou. Prispieva k motivácii žiakov venovať sa po skončení štúdia práve tomuto odvetviu.

PhDr. Anna IVANOVÁ

Finančne gramotní by mali byť predovšetkým učitelia

Vzdelávacia organizácia Junior Achievement Slovensko (JASR) zorganizovala v utorok 13. mája konferenciu o finančnej gramotnosti. Jej cieľom bolo zhodnotenie stavu vzdelávania zameraného na rozvoj finančnej gramotnosti, predstavenie pomôcok pre učiteľov a príkladov výučby finančnej gramotnosti vo formálnom vzdelávaní.

Potrebu vzdelávania učiteľov potvrdili aj prvé výsledky prieskumu Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ) medzi 481 učiteľmi, ktorí odpovedali na otázky, ako sú pripravení na vyučovanie finančnej gramotnosti. Monika Reiterová z ŠPÚ poukázala, že takmer 70% opýtaných neabsolvovalo žiadne vzdelávanie z oblasti finančnej gramotnosti, a tretina učiteľov priznala, že v minulosti urobili zlé finančné rozhodnutie a utrpeli stratu.

Vnímajúc tieto výsledky, ako aj *Správu o stave vzdelávania zameraného na podporu rozvoja finančnej gramotnosti*, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR plánuje vytvoriť pre učiteľov metodiku na zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov, vychádzajúc z aktualizovaného znenia Národného štandardu finančnej gramotnosti. Obsahom metodiky bude aj vysvetlenie pojmov, príklady objasňujúce problematiku či doplňujúce informácie pre učiteľov.

MŠVVaŠ SR plánuje vytvoriť aj učebnú pomôcku, ktorá bude určená pre základné a stredné školy. Karol Jakubík z ministerstva dodal, že jej bližšia špecifikácia nie je ešte známa.

Riaditeľka Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania Romana Kanovská predstavila databázu úloh pre oblasť finančnej gramotnosti a tvorbu testovacích nástrojov, ktorú pripravujú v rámci národného projektu *E-test*. Školská databáza s 3 200 testovými úlohami bude dostupná učiteľom na využitie vo vyučovacom procese v prvom štvrťroku 2015.

Ďalšie možnosti na zlepšenie kompetencií učiteľov na vyučovanie finančnej gramotnosti priblížila Monika Reiterová. Navrhla, aby bola finančná gramotnosť súčasťou prípravy vzdelávania učiteľov alebo iného špecializačného alebo akreditovaného vzdelávania.

Na konferencii odzneli aj prezentácie organizácií, ktoré sa venujú vzdelávaniu v oblasti finančnej gramotnosti v školách. Prezentácie vzdelávacích projektov Viac ako peniaze, Poznaj svoje peniaze, Moja Família a aktivity ďalších nadácií a rečníkov sú prístupné na webovom sídle JASR.

Konferencia venovaná riaditeľom, učiteľom v základných a stredných školách a odbornej verejnosti sa uskutočnila vďaka podpore nadácie Citi Foundation.

Lenka KRIŽANOVÁ

Možnosti riešenia problémov nezamestnanosti mladých ľudí v dnešných podmienkach

Strana 10

Práca s mládežou ma vždy bavila

Hovoríme s Ing. Miroslavom Jurčim zo Základnej školy s materskou školou v Hladovke

Strany 11 a 12

Učebnice technických odborných predmetov a požiadavky na ne z pohľadu stredných odborných škôl

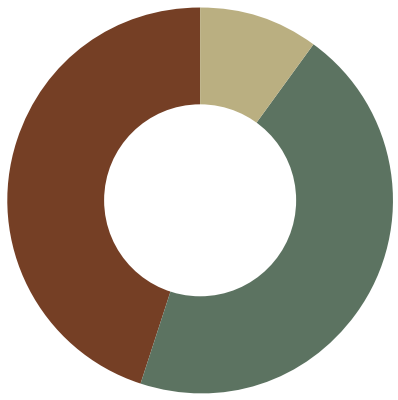

Strana 14

Očarujúci ornament

Zabudnutý maliar-ornamentalista Štefan Leonard Kostelničák

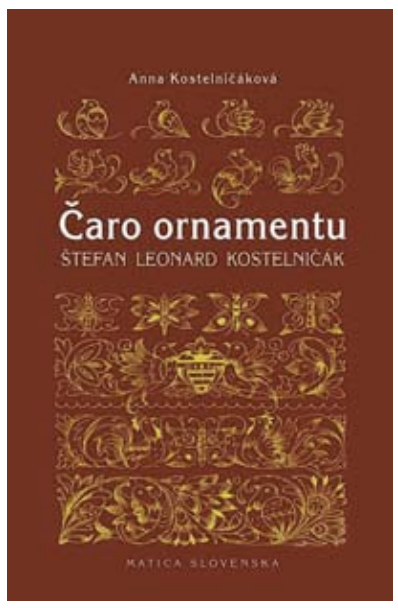

Strana 16

Možnosti riešenia problémov nezamestnanosti mladých ľudí v dnešných podmienkach

KARIÉROVÉ PORADENSTVO

O potrebe intenzívnejšieho, cielenejšieho a efektívnejšieho kariérového poradenstva v rezorte školstva počúvame v posledných rokoch veľmi často, najčastejšie v súvislosti s vysokou nezamestnanosťou absolventov stredných odborných škôl či s dlhodobými problémami v komunikácii medzi vzdelávacími inštitúciami a zamestnávateľmi či všeobecne trhom práce. Na nasledujúcich riadkoch sa pokúsim naznačiť, v čom vidím príčiny súčasného stavu v tejto oblasti a čo by mohlo prispieť k jeho zlepšeniu – všetko, samozrejme, v kontexte kariérového poradenstva realizovaného v rezorte školstva.

Letmý pohľad späť

Poradenský systém v rezorte školstva sa v našej novšej histórii začal kreovať v druhej polovici 50. rokov minulého storočia, keď v Bratislave vzniklo prvé pracovisko svojho druhu – Psychologická výchovná klinika (1957). Súčasťou systému sa od r. 1962 stali výchovní poradcovia, najskôr na vtedajších základných deväťročných školách, neskôr aj na stredných školách. Medzníkom z hľadiska služieb kariérového poradenstva bol rok 1967, keď sa vtedajšie psychologické výchovné kliniky, resp. poradne rozšírili o strediská, resp. poradne na voľbu povolania. V priebehu 60. a 70. rokov sa sieť poradenských zariadení dobudovala viac-menej na celom území Slovenska. Existoval trojstupňový systém poradenských služieb – výchovní poradcovia v školách ako základ pyramídy, okresné pedagogicko-psychologické poradne, ktoré metodicky usmerňovali výchovných poradcov základných škôl, a krajské pedagogicko-psychologické poradne, ktoré metodicky usmerňovali výchovných poradcov na stredných školách a tiež okresné pedagogicko-psychologické poradne vo svojom kraji. Špičkou pyramídy bol Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie ako odborno-metodické a vedecké centrum rezortného systému výchovného poradenstva v Slovenskej republike. Systém sa v priebehu desaťročí menil, vyvíjal, jeho súčasnú podobu určuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), v ňom konkrétne ustanovenia v §§ 130 – 136.

Výchovní poradcovia v školách patria medzi stálice systému, z nášho pohľadu kľúčovými poradenskými zariadeniami sú centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, ktoré majú dnes v poradenskej starostlivosti celú populáciu detí/žiakov – od predškolského veku až do ukončenia prípravy na povolanie (spravidla do ukončenia strednej školy).

Z čias môjho pôsobenia v poradenských inštitúciách rezortu školstva i vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie si ešte celkom dobre pamätám, čo všeličo sa robilo pre žiakov základných a stredných škôl v oblasti kariérového poradenstva, či povedané terminológiou tých čias – v oblasti profesijnej orientácie, poradenstva pri voľbe štúdia a povolania. Jednou z pomerne jedinečných aktivít bol prieskum profesijných záujmov žiakov 5., 6. a 7. ročníka, ktorý sa robil každoročne na konci školského roka v júni a ktorý bol skvelou príležitosťou diskutovať s deťmi o ich predstavách v tejto oblasti či už v rámci triednických hodín, alebo pri iných príležitostiach. V základných školách v rámci neoficiálnej, ale prospešnej výchovy k povolaniu a jeho voľbe existoval napr. aj súbor metodických materiálov o využití jednotlivých vyučovacích predmetov na výchovu k povolaniu a jeho voľbe, ktoré využívali najmä vyučujúci týchto predmetov. Mozaiku čias dávno minulých by som doplnil ešte o kabinety výchovných poradcov, ktoré sa vtedy dokázali vybudovať na mnohých základných školách bez podpory únijných peňazí, ale väčšinou s výraznou podporou miestnych zamestnávateľov.

Ide len o príklady aktivít, ktoré sa v školách realizovali pred 30 – 40 rokmi a ktorých význam a zmysel nebol spochybniteľný ani v časoch plánovaného hospodárstva a relatívne tvrdo regulovaného prístupu na školy vyššieho stupňa, najmä v prospech tzv. robotníckych povolaní. Nie som staromilcom a nemyslím, že by som bol obeťou spomienkového optimizmu, plne si uvedomujem ideologickú záťaž tej doby, spomenuté aktivity však mali podľa môjho názoru nielen svoje racionálne jadro, ale aj zmysel a čaro. Nedozrel čas k niektorým z nich sa vrátiť?

Ako je to dnes

Medzi všeobecné trendy v oblasti zamestnanosti mladých ľudí patrí klesajúca participácia mladých ľudí na trhu práce, súbežne s tým v mnohých krajinách sveta dlhodobo stúpa miera nezamestnanosti mladých ľudí, zhoršuje sa tiež pomer miery ich nezamestnanosti k celkovej miere nezamestnanosti. V krajinách združených vo Svetovej asociácii verejných služieb zamestnanosti (WAPES) je dnes viac ako 20 miliónov mladých ľudí, ktorí sú mimo vzdelávacieho systému, odborného vzdelávania a nie sú ani zamestnaní (tzv. generácia ni-ni), 300 miliónov mladých ľudí (25 % populácie v tomto veku) nemá na deň viac ako 2 USD, zvyšuje sa percento tých, ktorí pracujú len dočasne alebo na čiastočný pracovný úväzok, zvyšuje sa podiel mladých ľudí na neformálnej ekonomike.

Súčasnú situáciu na Slovensku charakterizuje nedostatok absolventov v desiatkach odborov stredných odborných škôl, čo je priamy dôsledok preferovania všeobecného vzdelávania na jednej strane a výrazného počtu absolventov stredných odborných škôl pokračujúcich v štúdiu na vysokých školách (často v úplne inom odbore) namiesto priameho vstupu na trh práce na strane druhej. Dlhodobo klesá záujem žiakov končiacich základné školy o učebné a študijné odbory stredných odborných škôl, náročnejších na manuálnu zručnosť, fyzickú prácu všeobecne. Výrazne klesol a naďalej klesá záujem o tzv. robotnícke povolania alebo povolania s výrazným podielom manuálnej práce (záujem o tieto odbory nikdy nebol na úrovni potrieb, ale v časoch plánovaného hospodárstva bol striktne regulovaný smernými číslami).

Problém voľby povolania sa v našich základných školách i rodinách zredukoval na problém voľby strednej školy – detí sa dnes už nepýtame, čím chcú byť a ako to chcú prípadne dosiahnuť, ale na akú školu chcú ísť, bez toho, aby im boli jasné súvislosti medzi zvolenou strednou školou a možnosťami uplatnenia na trhu práce. Profesijná orientácia alebo kariérová výchova a vzdelávanie (vo význame *career education*) sa v našom základnom školstve takmer nerealizuje. Dôsledky sú o to závažnejšie, že drvivá väčšina žiakov nie je (a z psychologického hľadiska ani nemôže byť) vo veku 14 – 15 rokov zrelá na zodpovednú voľbu štúdia/povolania. V takomto prostredí sa potom stredné školy pri klesajúcich počtoch žiakov snažia v záujme záchrany seba samých získavať žiakov pre rôzne „atraktívne“ odbory, najlepšie s maturitou, pribaľujú k tomu rôzne zvýhodnenia a experimenty, len aby mali dostatok žiakov, keďže ich ekonomické prežitie vzhľadom na súčasný model financovania závisí veľmi výrazne práve od toho, koľkých žiakov získajú. Stredné školy sa v tomto procese správajú výrazne trhovo – snažia sa predať svoj tovar (odborné vzdelanie) zákazníkom (žiakom), často však bez toho, aby zaň prevzali akú-takú záruku, že tovar bude po skončení obdobia viazanosti (po ukončení školy) použiteľný; mnohých (poniektorých?) vlastne otázka uplatniteľnosti ich absolventov na trhu práce až tak veľmi netrápi.

Od kvalitného kariérového poradenstva môže závisieť ďalší život mladého človeka.

Budúcnosť – návrhy možných riešení

Ak vychádzame z predpokladu, že väčšina žiakov posledných ročníkov základných škôl sa pre voľbu povolania/strednej školy rozhoduje nedostatočne pripravená a často na základe neúplných a skreslených (neobjektívnych) informácií, prílev čerstvých absolventov odborných škôl do evidencie uchádzačov o zamestnanie by bolo možné výraznejšie znížiť napríklad týmito krokmi:

- skvalitnením profesijnej orientácie, zavedením kariérovej výchovy a vzdelávania na základných školách, a to najmenej od 6. – 7. ročníka; príkladov, ako sa to dá, je množstvo – stačí zájsť k susedom do Českej republiky, inšpirovať by sme sa mohli napr. aj praxou v Škótsku alebo Kanade (tzv. *career box*, resp. *real game* predstavuje vekovo diferencované balíky nástrojov pre deti, mladých ľudí od 3 do 18 rokov);
- voliteľný predmet úvod do sveta práce, ako sa dnes realizuje na stredných školách, zaviesť ako povinnú súčasť štátneho vzdelávacieho programu na základných i na stredných školách; dôraz by sa pritom mal klásť na osvojenie si zručností potrebných na riadenie vlastnej vzdelávacej a profesijnej dráhy;
- na realizácii týchto vzdelávacích programov by sa mali výrazne podieľať služby zamestnanosti (základné školstvo) a aj zamestnávatelia (stredné školstvo);
- do mechanizmu schvaľovania siete stredných škôl vrátane skladby učebných a študijných odborov musia mať možnosť vstupovať aj služby zamestnanosti, a to nielen s hlasom poradným – miestny a regionálny pohľad na tendencie vývoja na trhu práce za niekoľko rokov a predpokladané zmeny do budúcnosti, a to aj v priamej väzbe na programy odborného vzdelávania a prípravy, je možné získať práve a len tam;
- zintenzívniť treba i prácu s rodičmi – v prípade detí končiacich základné školy sú to práve oni, kto najvýznamnejšie ovplyvňuje voľbu povolania/štúdia svojich detí;
- spoluprácu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR je potrebné riešiť systémovo a v kontexte európskych výziev – dozrel čas na prijatie strategického dokumentu o koncepcii spolupráce týchto dvoch rezortov, keďže naposledy bol podobný dokument schválený roku 1996 (i keď bez väčšieho efektu).

Záver

Kariérovému poradenstvu sa dnes u nás venujú najmä stovky výchovných poradcov na základných a stredných školách, poradenstvom v tejto oblasti sa intenzívne zaoberajú centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, na kariérové poradenstvo sa nezanedbateľným spôsobom sústreďuje aj pozornosť niekoľkých aktuálne riešených národných projektov v gescii priamo riadených organizácií ministerstva školstva (Štátny inštitút odborného vzdelávania, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Národný ústav celoživotného vzdelávania). Problematika kariérového poradenstva je už 15 rokov dominantnou oblasťou činnosti centra Euroguidance ako súčasti európskej siete, ktoré na Slovensku zastrešuje Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu (SAAIC). Jednou z našich kľúčových aktivít v posledných rokoch je vyhľadávanie a propagovanie príkladov dobrej praxe v oblasti kariérového poradenstva, kariérovej výchovy a vzdelávania prostredníctvom súťaže, ktorú organizujeme od roku 2009 (a od roku 2012 v úzkej spolupráci s centrom Euroguidance v Českej republike) pod názvom Národná cena kariérového poradenstva. Cieľom súťaže, ktorej už 6. ročník bol vyhlásený v týchto dňoch, je zviditeľniť poskytované služby a oceniť dobrú prax v oblasti kariérového poradenstva v SR. Súťaže sa môžu zúčastniť organizácie a fyzické osoby poskytujúce služby kariérového poradenstva pre deti, mládež a dospelých, ale aj zamestnávatelia poskytujúci kariérové poradenstvo. Okrem služby je možné prihlásiť aj jednorazovú aktivitu (publikáciu, internetovú stránku, nástroj, metódu, akciu, podujatie, tréning a pod.) z celej oblasti kariérového poradenstva. V priebehu doterajších ročníkov sa do súťaže zapojilo už viac ako päťdesiat jednotlivcov a organizácií, najzaujímavejšie a najlepšie príspevky boli ocenené vecnými cenami, diplomami, čestnými uznaniami, dvom jednotlivcom udelilo osobitné ocenenie aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (podrobnejšie informácie o súťaži, ako aj o aktivitách a publikačnej činnosti centra Euroguidance možno nájsť na jeho webovej stránke). Verím, že aj prostredníctvom Učiteľských novín sa nám podarí prizvať do súťaže najmä výchovných poradcov škôl a centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie – mnohí a mnohé z nich robia v oblasti kariérového poradenstva úžasné a prepotrebné veci, radi by sme ich preto zviditeľnili a ich entuziazmus aj verejne ocenili.

PhDr. Štefan GRAJCÁR
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Práca s mládežou ma vždy bavila

MIROSLAV JURČI *Rozhovor s osobnosťou*

Ing. Miroslav Jurči, s ktorým sa poznám viac ako 15 rokov, je absolventom Vysokej školy dopravy a spojov v Žiline, odbor technická prevádzka telekomunikácií (1977 – 1982). Na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave absolvoval doplnkové pedagogické štúdium. Do roku 1990 pracoval ako samostatný konštruktér v Závodoch výpočtovej techniky v Námestove. Učí na Základnej škole s materskou školou v Hladovke hudobnú výchovu, informatiku a technickú výchovu. Okrem toho spravuje v škole počítačovú sieť a vo svojom voľnom čase sa venuje viacerým koníčkom. Spoznali sme sa začiatkom decembra 1998 v Trstenej, kde náš spoločný kamarát Lolo Mačor organizoval seminár o multimédiách a projektovom vyučovaní. Stretávali sme sa na infovekových konferenciách, workshopoch a seminároch, niekoľko rokov sme participovali na unikátnom teleprojekte Zaspievajme si spolu.

Pán inžinier, prenesme sa v spomienkach do obdobia začiatkov digitálneho štúrovstva. Ako sa začalo rozvíjať digitálne vzdelávanie v malej goralskej obci Hladovke, ktorá sa nachádza na severe Slovenska, na Orave v okrese Tvrdošín, asi tri kilometre od poľských hraníc? Počula som, že škola, v ktorej učíte od roku 1990, prišla k prvým počítačom trochu kurióznym spôsobom. Prezraďte, ako to bolo?

Mal som možnosť zúčastniť sa jedného školenia, ktoré sa týkalo využívania výučbových programov v školách, programov na vedenie agendy a podobne. Tam som prvýkrát počul o Nadácii otvorenej spoločnosti a o jej programe Internet pre stredné školy. Aj keď sa to malo týkať stredných škôl, skúsili sme šťastie, napísali projekt a v júni 1997 sme na školu dostali prvé počítače. Mohli sme ich začať využívať v rámci technickej výchovy a najmä v poobedňajších aktivitách – počítačových krúžkoch. Vedenie školy videlo výhody využívania výpočtovej techniky v škole, a tak aj keď to bola viac-menej len morálna podpora, umožnilo mi zúčastniť sa ďalších školení, seminárov a zapojiť sa do nášho prvého – a myslím si, že veľmi úspešného – teleprojektu Zaspievajme si spolu. Vyžadovalo si to však naučiť sa niektoré nové veci, preto som sa začal zaujímať o tvorbu webových stránok, o vzájomnú komunikáciu so školami prostredníctvom e-mailu a FTP prístupu. Vytvoril som prvé webové stránky našej školy a prostredníctvom Základnej školy Rudolfa Dilonga v Trstenej ich umiestnil na internete. Prostredníctvom tejto školy sme posielali aj naše prvé príspevky do teleprojektu a komunikovali s našimi partnermi.

O dva roky neskôr sme mali opäť trošku šťastia. V rámci projektu Infovek bola naša škola vybraná ako „panenská škola" a v januári 2000 sme dostali štyri žiacke a jednu učiteľskú stanicu. Počítače z projektu Infovek a najmä pripojenie učebne na internet roku 2001 ovplyvnili aj ďalšie dianie v škole. O počítače a internet sa začali zaujímať nielen žiaci a učitelia našej školy, ale aj študenti stredných a vysokých škôl, ktorí si sem prišli urobiť rôzne seminárne a diplomové práce, práce k študentským vedecko-odborným činnostiam, vyhľadávali si rôzne študijne materiály, komunikovali so svojimi recenzentmi, e-mailom posielali práce na korektúry a podobne. Naše počítače a internet využívali aj ďalší obyvatelia obce, pre ktorých sme zorganizovali kurz základov ovládania PC. Našu počítačovú učebňu začali využívať aj starší žiaci zo školy z Vitanovej. Častým návštevníkom bola aj pani starostka, ktorá využívala naše pripojenie na internet napr. na vyhľadávanie informácií či prípravu projektov, ktoré sa neskôr v obci aj realizovali.

Pani starostka však bývala častým hosťom vo vašej škole aj z iných dôvodov. Vraj sa vám snažila a stále snaží pomôcť z každej stránky.

Áno, obecný úrad pomáha škole nielen malými finančnými čiastkami na rôzne opravy a nutné výdavky, ale aj pomocou napr. vo forme materiálu či poskytovaním pracovníkov na rôzne opravy či úpravy školy a školského majetku. Ako príklad spomeniem len vybavenie našej počítačovej učebne stolmi pod počítače, ktoré nám zhotovili obyvatelia zamestnaní obecným úradom v rámci verejnoprospešných prác, či vyasfaltovanie viacúčelového ihriska v školskom areáli, zhotovenie mantinelov a vybudovanie klziska, poskytovanie sály kultúrneho domu

na školské koncerty či iné školské akcie... Hádam najväčším prínosom nielen pre školu, jej žiakov, ale v konečnom dôsledku aj pre ostatných obyvateľov obce je, že všetky tieto akcie zbližujú a stmeľujú život a dianie v obci. Sú to aktivizujúce impulzy, aby sa čo najviac obyvateľov zúčastňovalo podobných akcií a pomáhalo riešiť spoločné problémy v obci.

> „Prvú zbierku piesní som pripravil pre známeho, ktorému som bol pred rokmi opravovať práčku. Išiel vydávať dcéru a hovoril, že by sa mu zišla nejaká pomôcka na spievanie. Prvýkrát som teda zosumarizoval šesťsto ľudoviek."

Po objavení webovej stránky vašej školy na internete vás oslovili viacerí občania žijúci v Kanade a USA. Čo bolo dôvodom, že sa s vami skontaktovali?

Dôvody boli rôzne. Napríklad pani Inka Blahová, žijúca v kanadskom Ontariu, nás požiadala o pomoc pri zabezpečení študijných materiálov pre svoju dcéru Jessicu, ktorá tam zatiaľ nemohla navštevovať základnú školu – v Bratislave ukončila druhý ročník základnej školy. Cez e-mail sme jej zaslali požadované materiály – učebné plány, rôzne gramatické cvičenia, zadania z matematiky, zo slohu, a dve dievčatá z našej školy s ňou mailovo komunikovali.

Našu stránku si v USA našla aj pani Barbara Webber a požiadala nás o pomoc pri hľadaní svojich príbuzných. Jej stará mama sa roku 1909 vysťahovala z Hladovky za prácou do USA. Po jej smrti v 70. rokoch slovenská a americká vetva rodiny stratila pre problém jazykovej bariéry vzájomný kontakt a rodina v USA aj adresu. Pamätali si však meno obce, z ktorej stará mama pochádzala. Podarilo sa nám nájsť jej príbuzných – zhodou okolností šlo o príbuzných jednej zo žiačok našej školy. Počas ich neskoršej návštevy Slovenska navštívili aj našu rodinu, a mali sme tak možnosť stretnúť sa aj osobne, stali sme sa priateľmi a pravidelne komunikujeme ešte aj dnes.

O podobnú pomoc nás požiadal aj pán Robert Otrembiak z amerického Carlyle. Aj tu sa nám podarilo zistiť základné informácie, nájsť jeho bratrancov v Pekelníku v susednom Poľsku a pomôcť im písomne sa skontaktovať.

O projekte Infovek sa v USA dočítal a obrátil sa na nás so žiadosťou o pomoc aj pán Walter Turek. Pretože sa mu projekt zapáčil, aj on chcel nejako pomôcť mládeži z obce Torysiek na východnom Slovensku, odkiaľ pochádzal jeho otec. Pôvodne mal v úmysle pomôcť pri zriadení pripojenia na internet tamojšej škole. Je to však malá obec, bez školy, a tak túto myšlienku nemohol realizovať. V apríli 2001 však navštívil našu základnú školu, oboznámil sa s prácou našich žiakov a učiteľov a finančne nám pomohol pri kúpe digitálneho fotoaparátu a grafickej karty. Pre jeho synovca a neter sme neskôr zisťovali informácie o ich predkoch, ktorí žili začiatkom 20. storočia vo východoslovenskej obci Brezovičke. Aj s pánom Walterom Turekom sme sa spriatelili a pokračovali vo vzájomnej komunikácii. Po jeho smrti sme ešte určitý čas komunikovali s jeho deťmi. Na svojej webovej stránke spolu so svojou dcérou prezentoval svoje zážitky zo Slovenska.

Vráťme sa do súčasnosti. Viem o vás, že sa zápalisto venujete deťom nielen počas vyučovania, ale aj v rámci mimoškolských aktivít. Neúnavne pomáhate objavovať talenty, viedli ste viaceré dievčenské country skupiny. Povedzte nám o týchto aktivitách.

Moji rodičia viedli viac ako štyridsať rokov detský folklórny súbor Goral (a veľa rokov i súbor dospelých), v ktorom som sám účinkoval už asi desaťročný. Najskôr ako tanečník, neskôr ako primáš ľudovej hudby a nakoniec niekoľko rokov som ho aj sám viedol. Tak ako sa dostalo pomoci mne od mojich rodičov, tak sa aj ja snažím odovzdávať ďalej svoje skúsenosti. Už ako stredoškolák som vypomáhal rodičom vo folklórnom súbore, pomáhal otcovi vychovávať mladé goralské muziky. Práca s mládežou ma vždy bavila a som presvedčený, že keď sa deťom vytvoria vhodné podmienky, umožní sa im ukázať, čo v nich je, dokážu veľa. Treba ich však vhodne motivovať a vytvoriť im priestor, kde sa môžu prezentovať. Viedol som dievčenské country skupiny Kamienok, Plamienok a Daily, ktoré dosiahli množstvo úspechov nielen na vystúpeniach a súťažiach v rámci Slovenska, ale i v zahraničí – v Českej republike, Rakúsku, Nemecku a Poľsku.

Impulzom, ktorý ma viac pritiahol ku country, bol Senický kľúčik – celoslovenská súťaž detských country speváckov, skupín a tanečných skupín, kde som sa pôvodne chcel ísť iba pozrieť, získať inšpiráciu do ďalšej práce s deťmi. Usporiadatelia ma však „prinútili", aby som prišiel aj s deťmi, a tak vznikla prvá dievčenská country skupina Kamienok. Nakoniec vo svojej vekovej kategórii do 12 rokov aj zvíťazila a svoje prvenstvo v tejto súťaži neskôr ešte tri razy zopakovala. Dievčatá počas desiatich rokov činnosti odohrali 403 vystúpení. Druhou, tiež pomerne úspešnou skupinou bol Plamienok, ktorý získal na Senickom kľúčiku druhé miesto, no dievčatá boli aj členkami folklórneho súboru a mali aj veľa iných záujmov a pre nedostatok času sa rozhodli činnosť v skupine ukončiť.

Dnes vediete dievčenské country skupiny Daily a Lady...

Dievčenská country skupina Daily pôsobí v súčasnom zložení od novembra 2008. Skupinu tvoria štyri dievčatá a v programovej ponuke skupiny je koncertný program v dĺžke 30 až 60 minút alebo program na rôzne spoločenské príležitosti, podujatia a posedenia, firemné akcie, recepcie, jubileá v dĺžke zhruba do 240 minút. Vo svojom repertoári má známe slovenské, české, americké a poľské country piesne, niekoľko ľudových, ale aj moderných piesní. Ich prvým vystúpením a zároveň prvým úspechom bolo účinkovanie v celoslovenskej súťaži Supertrieda, kde v školskom roku 2005/2006 získali prvé miesto. Prvé miesto získala skupina aj na Kremnickom Lase 2009, na celoštátnom finále súťaže Brána 2009, z ktorého postúpila do medzinárodného finále Porty 2010 v Ústí nad Labem, kde ako jediná detská kapela získala ocenenie – štvrté miesto – v rámci diváckej súťaže. Víťazstvo na Bráne obhájili aj roku 2010, na festivale folk, country a dobrej hudby Drotária 2012 zas získali v súťaži O notu z drôtu 2012 Cenu primátora mesta Turzovky.

Dievčatá si získali nielen veľa fanúšikov, ale aj priateľov. Patrí medzi nich napríklad aj pán Tibor Kurcius, ktorý našiel skupinu Daily na internete a pre dievčatá napísal piesne *Blúdim sám* a *Príroda*. Premiéru mali na rybárskych pretekoch v Seredi. Tibor Krucius, člen rybárskeho zväzu v Seredi, sa tiež venuje deťom – je jedným z vedúcich detského rybárskeho krúžku Sumčiarik.

V poradí štvrtá dievčenská country skupina, ktorú som založil a vediem, má názov Lady. Vznikla roku 2012 a opäť ju založili štyri dievčatá. Oficiálne prvý raz vystúpili pred plnou kinosálou 18. novembra 2012 v Nižnej v programe Tanečne Európou. V apríli 2013 pribudla do kapely piata členka, ktorá hrá na klávesoch, a tak skupina okrem country piesní nacvičuje aj ľudové a populárne piesne. Tretieho mája tohto roku sa dievčatá zúčastnili 10. ročníka

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

Práca s mládežou ma...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)

celoslovenskej súťažnej prehliadky detských a mládežníckych hudobných skupín a speváko-sólistov Kremnické laso 2014, niekdajšej súťaže country, folkovej a trampskej hudby. Dnes patrí táto hudba k tzv. menšinovým žánrom, v médiách sa objavuje len veľmi sporadicky, čo poznačilo aj túto súťaž. V kategórii skupín do 15 rokov boli dievčatá jedinou kapelou hrajúcou country a tiež jedinou kapelou, ktorú nevyslala základná umelecká škola. Aj napriek tomu sa im dostalo uznania – získali Cenu poroty.

K vašim najväčším záľubám patrí hudba, obzvlášť ľudová. Čo malo vplyv na to, že si vás získala práve ľudová hudba a ľudové piesne? Spomínali ste vplyv rodičov...

Áno, bola to zrejme predovšetkým skutočnosť, že som sa jej začal venovať ešte ako malý chlapec. Spomínal som detský folklórny súbor Goral, ktorý fungoval pri našej škole v Hladovke, v ktorom som niekoľko rokov tancoval a hral na husliach. Neskôr som bol jeho vedúcim. Program súboru bol poväčšine koncipovaný tak, aby si členovia osvojili a pomohli zachovať čo najviac z kultúrneho dedičstva svojich otcov – piesní a tancov. Nasledovali roky učenia na trstenskej základnej umeleckej škole, pôsobenie vo folklórnom súbore počas strednej i vysokej školy. Dvadsaťpäť rokov som hrával v kapelách populárnej hudby Meteor a Zenit. Počas desiatok rokov pôsobenia v súbore, v umeleckej škole a tiež na pódiách som sa naučil množstvo ľudových piesní. Najskôr som ich iba spieval a hral, neskôr som si ľudovky začal aj zapisovať. Často za mnou chodili žiaci a rôzni samoukovia s prosbou o radu a pomoc. Zo začiatku som im ukazoval, ako sa tá-ktorá pieseň hrá, pričom tí šikovnejší to odpozorovali. Neskôr som sa ich snažil naučiť zopár nôt a napísať pre nich nejaké pesničky. Časom piesní pribúdalo, a tak som sa snažil zapisovať aspoň väčšiu časť z nich, samozrejme, vtedy ešte ručne. Zistil som však, že takto strácam veľa času, nie je to efektívne a dookola musím prepisovať to isté. Rozhodol som sa teda, že sa pokúsim vydať ich tlačou. To bolo pred vyše dvadsiatimi rokmi. Prvú zbierku piesní som pripravil pre známeho, ktorému som bol pred rokmi opravovať práčku. Išiel vydávať dcéru a hovoril, že by sa mu zišla nejaká pomôcka na spievanie. Prvýkrát som teda zosumarizoval šesťsto ľudoviek. Keď začali pribúdať ďalšie, zväčšovali sa aj moje zbierky. A pribúdalo aj záujemcov o ne. Plán sa mi podarilo zrealizovať, zbierky piesní spolu s notovými zápismi som ponúkol všetkým umeleckým školám na Slovensku. Ponuku dostali aj predajcovia hudobných obchodov. Mal som však problémy s distribúciou. Ak to totiž človek nerobí profesionálne, nie je to jednoduché. Okrem toho, tlač zbierok stála veľa peňazí, zbohatnúť sa na tom veru nedalo. Vtedy mi napadlo zavesiť pesničky aj s notami na internet. Tak či tak som to nerobil kvôli zárobku, takže bolo jedno, či to vydám v papierovej podobe, alebo to záujemcom poskytnem cez internet. Chcel som, aby sa táto hudba dostala k čo najširšej skupine ľudí.

Akým ďalším koníčkom ste sa venovali, resp. venujete vo svojom voľnom čase? Čo vám zaberá najviac času?

Vydal som niekoľko publikácií z oblasti ľudových piesní a folklóru, slovenských country, folkových a trampských piesní. Vytvoril som a spravujem viacero webových stránok, na ktorých prezentujem školskú a mimoškolskú činnosť žiakov a učiteľov školy, v ktorej pôsobím, život v obci Hladovke, ako aj vlastné mimoškolské záujmy a záľuby. Najviac času mi zaberá zbieranie, zapisovanie, notovanie a uchovávanie ľudových piesní.

Roku 1991 hádam neexistoval na Slovensku jednoduchý a vhodný materiál, ktorý by mladému začínajúcemu hudobníkovi ponúkol notové zápisy v úprave pre akordeón, a tak som sa rozhodol v apríli 1992 vo vlastnom náklade vydať zbierky ľudových piesní pod názvom *Pesničky pre všetkých*. Roku 1996 ich Ministerstvo školstva SR odporučilo používať ako pomôcku vo vyučovacom procese. Dnes ich môžete nájsť na webovom portáli Pesničky pre všetkých, ktorý obsahuje viac ako 6 300 textov slovenských, moravských a českých ľudových piesní, viac ako 3 000 notových zápisov vo formáte SIB, v úpravách pre rôzne hudobné nástroje – klavír, akordeón, heligónku, husle, cimbal, a viac ako 650 notových zápisov vo formáte PDF. Notové zápisy je možné vypočuť si, pretransponovať do vhodnej tóniny, spomaliť/zrýchliť prehrávanie, vytlačiť, atď.

Všetko, samozrejme, zadarmo. Nechýbajú ani odkazy na rôzne folklórne skupiny a súbory, spevníky a noty, hudobné nástroje, MIDI súbory a podobne. Vítaným pomocníkom pri transpozíciách piesní je zrozumiteľný návod, ktorý sa na spomínanom webovom portáli takisto nachádza. Rovnako je na ňom aj jasný návod na inštalovanie voľne šíriteľného softvéru Scorch, ktorý je potrebný na zobrazenie, prehrávanie a transpozíciu nôt.

> „Využitie webového portálu Pesničky pre všetkých hádam ocenia nielen učitelia a žiaci na predmete hudobná výchova v základných školách, ale aj učitelia a ich žiaci v základných umeleckých školách či pri mimoškolskej práci.“

Využitie webového portálu Pesničky pre všetkých hádam ocenia nielen učitelia a žiaci na predmete hudobná výchova v základných školách, ale aj učitelia a ich žiaci v základných umeleckých školách či pri mimoškolskej práci. Prednedávnom tu pribudla aj sekcia Pesničky pre najmenších, takže portál sa stal vhodnou učebnou pomôckou aj v materských školách. Piesne v základných školách iste nájdu uplatnenie na hodinách hudobnej alebo regionálnej výchovy a v rámci medzipredmetových vzťahov je možné využiť ich napr. aj na hodine slovenského jazyka a literatúry. Dajú sa tiež využiť aj v krúžkovej činnosti či iných mimoškolských aktivitách so žiakmi, napr. pri príprave žiakov na spevácke súťaže, ako je Slávik Slovenska a iné. Notový zápis je zámerne zjednodušený, aby vystihoval základnú melódiu piesní a bol prístupný najmä mladým, začínajúcim hudobníkom. Verím, že aj takto sa ľudová pieseň opäť dostane do povedomia našej mládeže a prinesie všetkým, ktorí sa radi zabavia a zaspievajú, veľa šťastia a radosti.

Slovenské rádiá ponúkajú málo slovenskej hudby. V mnohých krajinách vznikli zákony na ochranu domácej tvorby. Ako by sa podľa vás mohol zvýšiť podiel slovenskej hudby v rádiách? Bolo by potrebné dať kvótu do zákona?

Môj názor je taký, že verejnoprávne médiá by to mali mať zo zákona tvrdšie – minimálne tridsať percent, a súkromné minimálne desať percent povinne v čase medzi siedmou hodinou ráno až ôsmou večer. Pričom by bolo určené – pieseň spievaná po slovensky alebo, pokiaľ by šlo o inštrumentálnu hudbu, autor hudby žijúci na Slovensku. Medzi slovenskú hudbu by sa nerátala pieseň, v ktorej by nebolo aspoň päťdesiat percent slovenského textu, čiže anglicky naspievaná pieseň slovenského autora by nebola slovenskou piesňou... Možno by sa mohlo uvažovať o povolení vlastniť viac staníc výmenou za hrateľnosť slovenských piesní.

Na adresu dnešných žiakov počúvame veľa negatívnych vyjadrení. Akí sú podľa vás naši žiaci v porovnaní s generáciou žiakov spred 20 až 30 rokov?

Ak by som to mal povedať vo všeobecnosti, dnešní žiaci v porovnaní s tými spred dvadsiatich či tridsiatich rokov čoraz menej čítajú, tým pádom sa u nich znižuje slovná zásoba, nevedia formulovať vety, nečítajú s porozumením, nezaujíma ich podstata vecí. Ak sa majú niečo naučiť, čakajú, že sa im povie toto a toto, odtiaľ až potiaľ sa to naučíš – čo chápu v zmysle naspamäť. Na každom predmete, ktorý učím, sa preto snažím vypestovať u žiakov návyk, že ak sa niečo učia, majú sa snažiť pochopiť podstatu veci, prečo je to tak, ako to funguje, načo im to bude. Vysvetľujem im, že potom sa im bude ľahšie učiť. Keď tomu budú rozumieť, tak aj keď niektoré veci zabudnú, budú vedieť, v čom je princíp, budú to vedieť opísať vlastnými slovami, ako tomu rozumejú oni.

Minulý mesiac sa vo vašej škole konalo zaujímavé kultúrno-športové podujatie. Kto sa ho zúčastnil a čoho sa týkalo?

V rámci projektu cezhraničnej spolupráce pod názvom *Kultúra so športom – ruka v ruke pod jednou strechou* sme v našej škole privítali žiakov z partnerskej poľskej školy z Raciechovíc. Dva dni si merali naši a poľskí žiaci sily v basketbale, bedmintone a stolnom tenise. Okrem toho absolvovali spoločný výlet do Demänovskej jaskyne a kúpanie v Oraviciach. Počas vzájomných stretnutí nadviazali aj pekné priateľské vzťahy, ktoré budú pokračovať aj po ich odchode z Hladovky.

Naša škola i obec má však podobne zameraných projektov za sebou už niekoľko, a tak vzájomných návštev hasičov, dôchodcov, žien, mládeže, detských i dospeláckych folklórnych súborov, športovcov či spomínaných country skupín v spriatelených poľských obciach už bolo niekoľko desiatok a sú na pravidelnom poriadku.

Vaša škola má partnerskú školu v poľskom meste Chwiram a v rámci spolupráce ste uskutočnili aj výmenné pobyty. Ako prebiehali, čo tvorilo ich obsahovú náplň?

Prvej výmennej návštevy v našej partnerskej škole vo Chwirame sa zúčastnilo dvadsať žiakov našej školy pod vedením štyroch pedagógov. Žiaci 8. a 9. ročníka prežili krásnych osem dní s úžasnými ľuďmi, ktorí sa stali ich priateľmi na celý život. Štyri dni bývali v prekrásnom stredisku prípravy olympijských športov na Bukovine neďaleko mesta Walcz. Zvyšok pobytu strávili žiaci v rodinách svojich kamarátov. Každý deň spoločne absolvovali nabitý program, mnohoraké aktivity, ktoré boli v projekte naplánované. Veľký úspech mala vzájomná príprava poľského a slovenského jedla, tvorivé dielne v skanzene Mnizski v obci Międzychód, nádherný celodenný výlet do Leby pri Baltickom mori, kde sa brodili v pohyblivých pieskoch pripomínajúcich saharskú púšť, alebo skvelé podujatie pod názvom Deň Európy, kde žiaci pomohli svojim partnerom s prípravou výstavy a prezentácie o Slovensku. Všetkým sa veľmi páčila aj návšteva partnerskej školy, účasť na vyučovacích hodinách, kde žiaci mali možnosť aktívne sa podieľať na vyučovaní. Na záver pobytu všetci tvorili album z fotografií z pobytu a podieľali sa na nakrúcaní filmu. Rozlúčka bola jedno veľké slzavé údolie – nikomu sa nechcelo odísť.

Recipročne však čoskoro žiaci a učitelia z partnerskej poľskej školy prišli k nám na desaťdňový výmenný pobyt. Dvadsiati žiaci a štyria učitelia z kraja jazier a rozsiahlych rovín prišli do kraja hôr a kopcov. Práve preto sme sa im snažili ukázať také krásy našej krajiny a zvlášť regiónu, ktoré oni doma nemajú. Zostavili sme program, kde každý deň bol niečím výnimočný a maximálne vyťažený. Po návšteve Vysokých Tatier sme im ukázali krásu Jánošíkových dier v Terchovej, oboznámili ich aj s históriou našej pýchy Oravským hradom, zahrali sme sa „ako kedysi“ v Múzeu oravskej dediny v Zuberci, plavili sa na pltiach po rieke Orave a zišli aj do podzemia a spoločne obdivovali krásy Demänovskej jaskyne. Niekoľkokrát mali možnosť vyšantiť sa v teplých termálnych prameňoch v okolí našej obce. Spoločne sme sa zabávali pri rôznych súťažiach i večernej diskotéke. Na záver pobytu si deti odviedli svojich kamarátov k sebe do rodín. Takto strávený čas prebehol veľmi rýchlo. Pri rozlúčke opäť tiekli slzy, nikomu sa do autobusu nechcelo a nevadil ani výdatný dážď, ktorý sa spustil. Až neúprosný zvuk klaksónu nás rozdelil. Ostali úžasné dojmy, nádherné zážitky a večné priateľstvo.

Ste otcom dvoch dcér – Zuzany a Renáty. Ste na svoje ratolesti hrdý? Nechali si poradiť, keď sa rozhodovali o svojej budúcnosti?

Asi každý otec je hrdý na svoje deti, a nie je tomu inak ani v mojom prípade. Snažil som sa im ponúknuť čo najviac možností nielen vo vzdelávaní, ale aj pri trávení voľného času. Obidve majú vysokoškolské vzdelanie, ukončili základnú umeleckú školu, dlhé roky boli členkami detského folklórneho súboru Goral ako speváčky, tanečníčky i členky goralskej muziky, desať rokov hrávali v dievčenskej country skupine Kamienok a aj dnes sa zapájajú do rôznych podujatí v obci.

A či si nechali poradiť pri výbere povolania? Nie, obidve si svoje povolanie vybrali samy. Zuzana skončila prekladateľstvo a tlmočníctvo na Filozofickej fakulte UKF v Nitre a dnes pracuje ako projektová manažérka v prekladateľskej firme v Bratislave. Druhá dcéra Renáta absolvovala štúdium na Katolíckej univerzite v Ružomberku, odbor učiteľstvo pre I. stupeň s rozšírením o anglický jazyk. Priznám sa, s ňou sme sa niekoľkokrát rozprávali o tom, či sa naozaj chce stať učiteľkou, pretože povolanie učiteľa je v súčasnosti náročným povolaním. Neustúpila. Dnes už má za sebou tri roky praxe ako učiteľka I. stupňa doma na Slovensku a tri roky praxe ako učiteľka v základnej a strednej škole v Južnom Sudáne a Keni.

Skúste nám priblížiť túto jej ušľachtilú a určite neľahkú prácu.

Už počas štúdia na univerzite, keď sme sa rozprávali o tom, či sa správne rozhodla pre učiteľské povolanie, sa vždy len usmiala a poznamenala: „Ak nenájdem zamestnanie doma, pôjdem učiť malé detičky do Afriky.“ A tento sen sa jej, myslím, splnil. Najskôr si prácu s deťmi vyskúšala počas prázdnin v prímestských táboroch na Ukrajine, kde sa dostala ako saleziánska misijná dobrovoľníčka. Potom pracovala ako misijná dobrovoľníčka v Južnom Sudáne v mestečku Tonj a určitý čas aj v kenskom Nairobi. Na základnej a strednej škole vyučovala náboženstvo, matematiku, angličtinu a doučovala rôzne iné predmety, mala na starosti časť administrácie školy, viedla gitarový krúžok, ošetrovala drobné zranenia detí, niekedy aj malomocných, organizovala spevácke nácviky na rôzne príležitosti a sviatky, občas vypomáhala v rádiu, tiež pri starostlivosti o chlapcov ubytovaných v internáte...

Ste rodina s prevahou pedagógov – manželka Katarína aj dcéra Renáta sú tiež učiteľky. Považujete to za výhodu alebo nevýhodu? Neprerastajú pracovné záležitosti do času, v ktorom by bolo ideálne oddychovať a venovať sa niečomu inému? Ako obvykle relaxujete?

Učiteľmi boli už moji rodičia a učiteľkou je aj sestra. Veľkou výhodou je, ak človeka práca baví. A my máme hádam to šťastie, že nás táto práca vždy napĺňala a že žijeme na dedine, kde sa dá žiť troška skromnejšie ako v meste. A tak sme svoj voľný čas mohli aj vtedy venovať tomu, čo nás baví – práci s deťmi. Či to bolo vedenie detského folklórneho súboru Goral, ktorý v našej škole funguje už od roku 1957 a ktorého zakladateľom bol aj môj otec a dlhé roky mu v tom pomáhala aj moja mamka, alebo detských country skupín (niekoľko rokov mi v tejto oblasti v susednej obci „konkurovala“ aj sestra). Takže, ak mám byť úprimný, veľmi veľa svojho voľného času sme strávili na rôznych súťažiach, vystúpeniach, výletoch s „cudzími“ deťmi, no zatiaľ sme to nikdy neľutovali.

A ako obvykle relaxujeme? Manželka najradšej v záhrade a ja za počítačom pri pesničkách. Z času na čas, zhruba tak raz za päť rokov, sa spolu s manželkou a deťmi vyberieme na dovolenku, teraz už skôr sami, konkrétne do kúpeľov.

Na záver, aké je vaše najväčšie želanie pre seba, pre kolegov a pre žiakov do budúcnosti?

V prvom rade by som chcel všetkým učiteľom, kolegom zaželať pevné zdravie a veľa síl pri tomto našom neľahkom povolaní, ktoré nás dnes zavalilo veľkým množstvom administratívnej práce a povinnosťami, ktoré ani neviem, či spadajú do našej náplne práce. Želám im, aby sa stretávali so žiakmi, ktorí nielenže budú radi chodiť do školy a budú ochotní učiť sa, ale budú aj naďalej šíriť dobré meno školy svojou reprezentáciou v najrôznejších oblastiach života. Prajem im oveľa viac pochopenia a spolupráce celej spoločnosti pri výchove našich detí a nakoniec aj zodpovedajúce morálne i finančné ohodnotenie ich neľahkej práce. Žiakom prajem najmä lepšie spoločenské prostredie, ktoré nebude pohŕdať vzdelaním ani tými, ktorí sa vzdelanie snažia udržať a naďalej rozvíjať.

Za rozhovor ďakuje Erika PETRAŠKOVÁ
Foto archív

Úspešní gymnazisti z Vrbového, ktorých práca Využitie darov prírody pri každodennom šetrení získala na medzinárodnom Enersole CZ v Otrokoviciach 3. miesto v kategórii Enersol a prax. Na fotografii pri oceňovaní na celoslovenskej súťaži.

Slovensko na Enersole v českých Otrokoviciach

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

V Otrokoviciach na Morave sa 10. a 11. apríla uskutočnila medzinárodná súťaž stredoškolákov vo využívaní a v propagovaní alternatívnych zdrojov energie Enersol. Pri celkovej bilancii slovenskí reprezentanti obsadili tretiu priečku za víťaznými Rakúšanmi a druhými Čechmi. Zamyslime sa spoločne, do akej miery môžeme byť s našimi výsledkami spokojní.

Ciele verzus výsledky

Čo z medzinárodného Enersolu môžeme vziať ako pozitívnu skúsenosť? spýtali sme sa predsedu Enersolu SK Mgr. Pavla Paradeisera, riaditeľa Strednej odbornej školy v Senici, v ktorej sa 2. a 3. apríla konalo celoslovenské finále tejto súťaže.

„Medzinárodné kolo Enersolu sa uskutočnilo v Českej republike. Stredná priemyselná škola v Otrokoviciach jubilejný desiaty ročník tejto medzinárodnej konferencie zorganizovala 10. a 11. apríla. Teší nás, že sa ho za Slovensko zúčastnil i predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš a podpredseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Jozef Trstenský. Nechýbala ani Vlasta Púchovská a Eva Bugajová z odboru tvorivosti mládeže Štátneho inštitútu odborného vzdelávania. Morálne podporili a povzbudili slovenské družstvo k dobrým výkonom. Naši študenti stredných škôl nesklamali. Vzorne reprezentovali Slovensko a umiestnili sa na výborných miestach.“

V akej konkurenci sa zápolilo?

„Celkovo sa do súťaže so zameraním na environmentálne vzdelávanie zapojili študenti troch susedných krajín – Rakúska, Česka a Slovenska. Predstavili 27 projektov, v ktorých sa zamerali na úspory energií pri stavbách domov, na znižovanie nákladov pri vykurovaní. Cieľom súťaže je neformálne vzdelávanie a popularizácia tém o alternatívnych zdrojoch energie, energetických úsporách s dôrazom na spoluprácu s praxou, s prihliadnutím na osobné postoje mladej generácie.“

Ako medzinárodnú súťaž zvládli jej organizátori z vašej partnerskej školy?

„Otrokovická priemyslovka sa zhostila organizácie veľmi dobre. Nad dvojdňovou súťažou prevzal záštitu hejtman Zlínskeho kraja Stanislav Mišák a starosta Otrokovíc Jaroslav Budek. Finále sa zúčastnilo takmer 200 účastníkov spomedzi žiakov a pedagógov.“

Čo najviac ocenila porota?

„Členovia poroty ocenili vysokú úroveň žiackych prác i spôsob ich prezentácie. Oceňujem organizáciu a zabezpečenie akcie. Bohatým kultúrnym programom sprevádzala cimbalová muzika, úžasná bola ochutnávka regionálnych jedál, prehliadka krajského mesta Zlína z terasy Baťovho mrakodrapu a expozícií múzeí Otrokovíc a Zlína. Som rád, že do štvrtého ročníka súťaže Enersol SK sa zapojili žiaci a pedagógovia zo siedmich krajov Slovenska a tí najlepší vzorne reprezentovali Slovensko i v Otrokoviciach.“

Gymnázium z Vrbového bodovalo

Ako boli so svojou účasťou na medzinárodnej súťaži spokojní pedagógovia i študenti z Gymnázia Jána Baltazára Magina vo Vrbovom? spýtali sme sa priamej účastníčky za pedagogický zbor školy Mgr. Andrey Michálkovej.

„Využitie darov prírody pri každodennom šetrení – pod týmto názvom sa so svojou prácou zapojili do súťaže Enersol žiaci z nášho gymnázia Denisa Masárová, Veronika Gacková, Simona Tremková a Filip Tomáška a boli s ňou veľmi úspešní.“

Čo si vo svojej práci dali za cieľ?

„Prepojiť dary, ktoré nám príroda denne ponúka, konkrétne dažďovú vodu a slnečnú energiu. Naši žiaci tieto myšlienky pospájali a vypracovali projekt, pomocou ktorého šetria energiu v škole, ba dokonca realizáciou projektu by škola mohla získať i financie využiteľné na jej ďalší rozvoj.“

Vaši žiaci boli s projektom úspešní už na krajskom kole 17. marca v Strednej odbornej škole v Trnave, kde získali prvé miesto, i v nasledujúcom celoslovenskom finále 2. a 3. apríla v Senici.

„Tam naši žiaci tiež doslova ohúrili porotu svojím odborným vystupovaním i krásnou prezentáciou svojej práce. Odniesli sme si odtiaľ pohár a diplomy za druhé miesto. A nasledovalo pozvanie na medzinárodné kolo do českých Otrokovíc.“

Na medzinárodnom kole však riešiteľský tím mohol zastupovať len jeden reprezentant projektového kolektívu. Ako dopadlo súťažné vystúpenie v konkurencii českých a rakúskych rovesníkov?

„Gymnázium Jána Baltazára Magina vo Vrbovom reprezentovala žiačka Denisa Masárová. Počas dvoch dní bolo prezentovaných množstvo prác na vysokej odbornej úrovni, projekt našich žiakov medzi nimi skončil na úžasnom treťom mieste.“

Čo považujete za bonusy pre Vrbovčanov po návrate domov z Otrokovíc?

„Okrem krásnych zážitkov a množstva nadobudnutých vedomostí naša reprezentantka priniesla krásny pohár a diplom, ktorý jej umožní po ukončení gymnázia študovať na ktorejkoľvek vysokej škole v Českej republike bez absolvovania prijímacej skúšky.“

Blahoželáme. Isto aj pre vás ako pedagóga je tento úspech zadosťučinením...

Výsledky medzinárodného kola súťaže Enersol 2014

- **Družstvá:** 1. Rakúsko, 2. Česká republika, 3. Slovenská republika
- **Jednotlivci (Enersol a inovácia):** 1. Benjamin Heiden, 2. Tomáš Vízdal, 3. Boris Kováč (*Veterný neodymový generátor*, SPŠ – ISZKI Komárno)
- **Jednotlivci (Enersol a prax):** 1. Tomáš Morávek, 2. Patrik Mošon (*Pestovanie sidy obojpohlavnej na energetické využitie*, SOŠ záhradnícka Piešťany), 3. Denisa Masárová (*Využitie darov prírody pri každodennom šetrení*, Gymnázium J. B. Magina Vrbové)

„Obrovský úspech žiakov z nášho gymnázia si vyžadoval skutočne všetok voľný čas, či už žiakov, ale i môj. No neľutujeme. Tešíme sa, že naša zmysluplná práca nevyšla nazmar. A žiaci mohli aj za hranicami Slovenska dokázať, že i v takom malom gymnáziu, ako je naše, sú skutočne talentovaní a perspektívni riešitelia.“

Namiesto záveru

Je tretie miesto Slovenska pri účasti troch krajín Európskej únie na Enersole v Otrokoviciach úspech či sklamanie? opäť sme sa spýtali predsedu Enersolu SK Mgr. Pavla Paradeisera.

„Celú organizáciu medzinárodného finále Enersolu mala Česká republika, konkrétne pán Jiří Herodes. V hodnotiacej komisii boli traja hodnotitelia, všetci zástupcovia Českej republiky. Absentovala však účasť pôvodne avizovaných ďalších krajín. Ja som s prácami, vystúpením i úrovňou prednesu žiakov zo Slovenska veľmi spokojný. Žiaci, ich učitelia, celá delegácia Slovenskej republiky spoznala nových žiakov, kolegov, významné politické a spoločenské osobnosti. Prežili sme dva hodnotné dni v pohostinnom prostredí, v peknom meste. Žiaci sa mohli porovnať s najlepšími žiakmi z Česka a Rakúska. Aj tým sa napĺňal cieľ a zmysel medzinárodnej súťaže Enersol – spoznávať a získavať nové informácie v oblasti alternatívnych zdrojov energie. A že sa na medzinárodnej súťaži niekomu darilo aj lepšie ako na národnej v Senici, môžeme potvrdiť príkladom žiakov z Piešťan, ktorí boli v Senici na celoslovenskom finále v hlavnej kategórii na štvrtom mieste, ale v Otrokoviciach získali druhé miesto v kategórii Enersol a prax.“

Odnášate si aj námety do budúcnosti?

„Je to najmä poznanie, že pri podpore Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Štátneho inštitútu odborného vzdelávania a predsedu Trnavského samosprávneho kraja Tibora Mikuša by sa medzinárodné kolo Enersolu mohlo roku 2015 konať na Slovensku.“

Je to vaše želanie, alebo už oficiálne rozhodnutie?

„Medzinárodné kolo Enersolu sa uskutočnilo na Slovensku dva razy a bolo náročné zorganizovať a ufinancovať ho. Tretíkrát organizovať medzinárodné kolo je zatiaľ mojím želaním. Predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš v Otrokoviciach sľúbil podporu budúcoročnému piatemu ročníku Enersolu SK v našom kraji. Podpredseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Jozef Trstenský podporí Enersol vo svojom kraji. No dôstojné a kvalitné zvládnutie organizácie medzinárodného finále bez politickej a finančnej podpory ministerstva školstva či Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, alebo bez záštity predsedu Trnavského samosprávneho kraja si nevieme predstaviť.“

Milan SOUKUP
Foto autor

Odysea mysle na Slovensku

SVETOVÝ FESTIVAL

Medzinárodný projekt Odysea mysle, ktorý poskytuje aktivity a súťaže na rozvoj tvorivého a kritického myslenia študentov všetkých vekových kategórií, predstavili Slovensku roku 1999 štyria dobrovoľníci organizácie Peace Corps. Ich zámerom bolo vytvoriť slovenské zastúpenie projektu, ktoré prežije aj po odchode Peace Corps zo Slovenska. Neúnavná práca nadšencov na zorganizovaní prvého ročníka národnej súťaže sa prejavila už počas druhého ročníka, keď počet účastníkov výrazne narástol. Postupne sa do projektu zapájalo viac a viac nadšencov v úlohe vedúcich tímov a bolo založené aj občianske združenie Odysea mysle Slovensko.

Program tvorivého myslenia na Slovensku teda žije už 15 rokov. V národnom kole sa zvyčajne stretne 22 – 25 tímov z rôznych miest Slovenska, ktoré súťažia v prezentovaní dlhodobých problémov. Tie predstavujú ťažisko práce každého 5- až 7-členného tímu. Tím sa rozhodne pre riešenie jedného z piatich dlhodobých problémov – zostrojenie a ovládanie automobilu, technický problém, klasický divadelný problém, stavba z balzového dreva, ktorá má vydržať čo najväčšiu záťaž, a kombinovaný divadelno-technický problém.

Ďalšou časťou súťaže je riešenie spontánneho problému, cez ktorý si deti precvičujú rýchle a tvorivé reakcie na zadané úlohy. V každej súťaži sa vytvárajú zmiešané tímy z viacerých družstiev, ktoré riešia spoločnú úlohu a prezentujú ju v posledný deň súťaže.

Tento projekt je naozaj výbornou školou tvorivosti, spolupráce, zodpovednosti voči tímu, rešpektovania názorov iných, rozvoja sebadôvery a sebaistoty. Každé dieťa zapojené do programu Odysea mysle získa tieto životné zručnosti a nesie pečať rôznych skúseností, s ktorými sa počas riešenia úloh stretne. Napriek tomu, že ide o jedinečný program, v ktorom sa rozvíja tvorivosť i tvorivosti sa učí, na Slovensku stále chýba podpora tých, ktorí učiteľov žiadajú o tvorivo mysliaceho žiaka. Môžeme len závidieť našim poľským susedom, kde si Odyseu mysle zobralo pod krídla ministerstvo školstva a je podporovaná aj vysokými školami, najmä pedagogickými fakultami. Takmer každý budúci učiteľ prejde funkciou trénera tímu Odysey mysle a na práci poľských učiteľov je tvorivosť aj cítiť. A nielen na nich. Aj tu platí staré známe: tvorivý učiteľ = tvorivé dieťa. Dôkazom toho bol i tohtoročný Eurofestival Odysey mysle, ktorý sa konal u nás na Slovensku v Liptovskom Mikuláši. Súťažilo sa v piatich dlhodobých problémoch v štyroch vekových kategóriách. Takmer všetky popredné miesta patrili Poliakom.

Tohtoročného Eurofestivalu sa zúčastnilo 13 krajín. Okrem spomínaných Poliakov k nám zavítali tímy z Ruska, Ukrajiny, Česka, Nemecka, Moldavska, Kazachstanu, Rumunska, Bieloruska, zo Švajčiarska, ba dokonca aj USA a Indie. Všetci sme zažili päť krásnych dní, zmerali si sily v tvorivosti, zoznámili sa s ľudovými zvykmi Liptova, nadviazali nové priateľstvá, vyskúšali si svoje jazykové znalosti. Najvyšším ocenením na Eurofestivale je umiestnenie sa v riešení problému v zmiešaných tímoch. Najlepším tímom zo Slovenska bol tím *Prečo nie?* z Gymnázia v Dubnici nad Váhom. Spolu so svojimi partnermi z Ruska, Bieloruska a Nemecka získali vo vekovej kategórii III. a IV. pekné druhé miesto.

Slovensko reprezentovali viaceré školy a školské zariadenia. Okrem nášho gymnázia aj Centrum voľného času (CVČ) Drahovce, CVČ Komárno a nováčikovia zo špeciálnych základných škôl z Púchova a Pavloviec. Divadelníci z Drahoviec i deti z Pavloviec pripravili skvelý program na slávnostný Večer národov, najviac však asi na ňom bodovali deti z Indie – ich vystúpenie voňalo exotikou a podmanilo si nás ladnými pohybmi a čarovnou hudbou. Medzinárodný trh priniesol zasa farebnú pastvu pre oči, ale aj veľkú paletu chutí z rozličných národných pochúťok. Organizátori vytvorili príjemnú atmosféru v prekrásnom prostredí, ktorá sa vryje do pamäti každého účastníka.

A čo dodať na záver? Deväťdesiat tímov z 13 krajín sveta vytvorilo počas piatich dní nádherné, tvorivo mysliace spoločenstvo ľudí, z ktorého by si mali zobrať príklad napríklad i politici. Tieto slová odzneli z úst ruskej i ukrajinskej riaditeľky Odysey mysle a boli zapísané v záverečnej deklarácii z festivalu. Veď na budúcoročnom Eurofestivale Odysey mysle v Čeľabinsku sa chceme stretnúť v pokojnej a mierovej atmosfére.

Mgr. Eva BEŽÁKOVÁ,
Gymnázium Dubnica nad Váhom
Foto archív autorky

Učebnice technických odborných predmetov a požiadavky na ne z pohľadu stredných odborných škôl

REFORMA

Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) pripravuje v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* multimediálnu učebnú pomôcku pre žiakov učebného odboru agromechanizátor-opravár.

Do jej tvorby zapojil aj stredné odborné školy (SOŠ), ktoré v tomto odbore aktívne poskytujú vzdelávanie. Za ich spoluúčasti sa učebná pomôcka postupne dotvára nielen podľa námetov učiteľov mechanizácie, ale aj žiakov, ktorí sa z nej budú pripravovať na vyučovanie. Do tvorby učebnej pomôcky boli aktívne zapojení aj zamestnávatelia, ktorí poskytli nielen cenné rady, ale predovšetkým odborné podklady k tvorbe tejto pomôcky.

Podľa názorov učiteľov SOŠ v učebnom odbore agromechanizátor-opravár učebnice so slovami „stroje a zariadenia“ alebo „mechanizácia“ v názve síce ešte slúžia na výučbu, ale školy by uvítali učebnú pomôcku, ktorá by obsahovala komplexne zostavené mechanizačné zariadenia, ktoré v súčasnosti ponúkajú predajcovia modernej poľnohospodárskej mechanizácie. Z uvedenej spolupráce sa postupne tvorí multimediálna učebná pomôcka, ktorá bude obsahovať odbornú problematiku mechanizácie na zber objemových krmovín.

Prípravu multimediálnej učebnej pomôcky predchádzal dotazníkový prieskum, v ktorom nás zaujímali požiadavky na učebnice technických odborných predmetov zo strany učiteľov SOŠ. Požiadavky na učebnice a učebné pomôcky definuje odborná literatúra od viacerých autorov. Podľa Tureka (2008) *„pri tvorbe učebníc treba dodržiavať didaktické zásady, t. j. pravidlá, smernice a požiadavky, ktoré usmerňujú vznik a priebeh vyučovacieho procesu, aby sa dosiahli optimálne výsledky procesu učenia“*. S týmto cieľom bol prostredníctvom zriaďovateľov SOŠ odoslaný školám dotazník zameraný práve na požiadavky na učebnice odborných predmetov zo strany učiteľov. Osobitná pozornosť bola venovaná požiadavkám na učebnice technických odborných predmetov, a to z dôvodov technického zamerania študijných a učebných odborov, ktoré v sústave študijných a učebných odborov tvoria takmer tri štvrtiny z celkového zastúpenia.

Graf 1: Počet respondentov zapojených do vyplnenia dotazníka

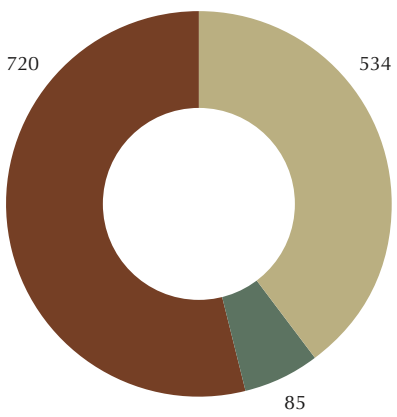

Legenda: dotazník vyplnilo a odoslalo, dotazník nedokončilo, dotazník si prezrelo.

V našom príspevku nebudeme popisovať výsledky dotazníka z hľadiska didaktických požiadaviek na učebnice, ale prinesieme vám len stručný prehľad názorov učiteľov na dostatočnosť učebníc na zabezpečenie vyučovacieho procesu a ako sa s týmto problémom školy a priamo učitelia vedia prakticky vyrovnať. Webovú stránku, na ktorej bol zverejnený dotazník k požiadavkám na učebnice technických odborných predmetov, navštívilo 1 294 respondentov. Z tohto počtu si dotazník prezrelo 720 respondentov, 85 respondentov dotazník nedokončilo a 534 respondentov dotazník kompletne vyplnilo a odoslalo, čo predstavuje 53,77 % z celkového počtu (graf 1).

Na identifikáciu odpovedí podľa sektorov bol do elektronického dotazníka zaradený povinný výber skupiny študijných/učebných odborov, pre ktorú učitelia požiadavky na učebnice posudzovali.

Najpočetnejšou skupinou, ktorá na otázky v dotazníku odpovedala, boli učitelia zo skupín odborov zameraných na oblasť strojárstva a ostatnej kovospracúvacej výroby a elektrotechniky (spolu 53,38 %). Prehľad počtu odpovedí podľa skupín študijných/učebných odborov uvádza graf 2.

Graf 2: Počet respondentov podľa skupín študijných a učebných odborov

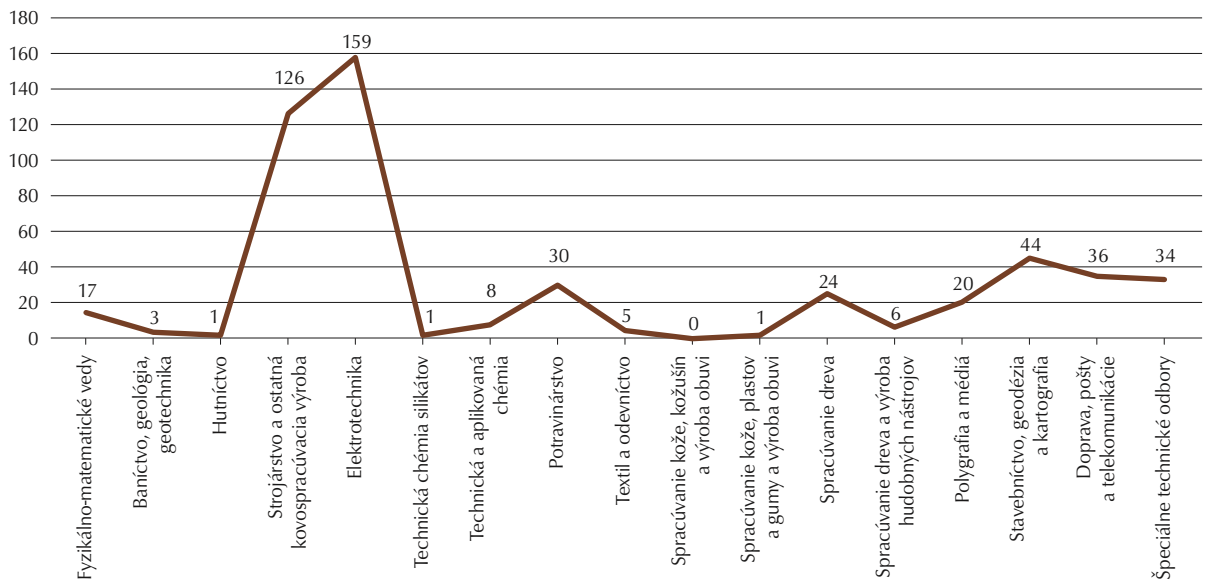

Východiskovým podkladom k zostaveniu skupín študijných a učebných odborov bola vyhláška MŠ SR č. 282/2009 Z. z. o stredných školách v znení neskorších predpisov. V obsahu dotazníka sme ďalej vyčlenili 2 skupiny respondentov, a to učiteľov odborných technických predmetov a majstrov odbornej výchovy.

Na otázku, či je pre študijný/učebný odbor, ktorý učitelia vyučujú, dostatok učebníc technických odborných predmetov, odpovedali respondenti tak, ako je uvedené v grafe 3.

Graf 3: Dostatok učebníc na odborné predmety

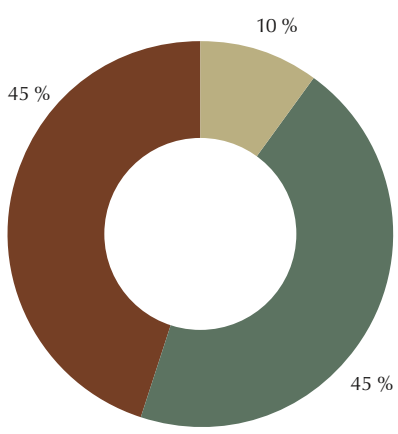

Legenda: áno, čiastočne je, nie je.

Graf 4: Využívanie doplnkovej literatúry

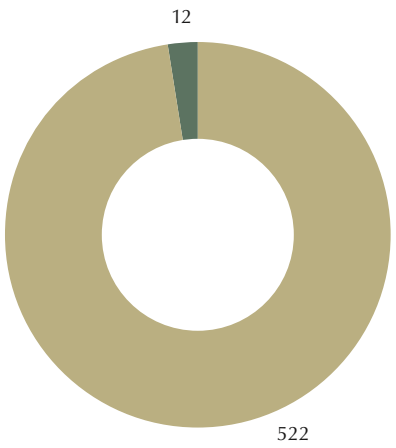

Legenda: áno, nie.

Nedostatok učebníc technických odborných predmetov uviedlo v rámci jednotlivých skupín odborov takmer 45 % respondentov. Tento údaj hovorí súčasne o tom, že školy si musia nedostatok schválenej učebnej literatúry dopĺňať ďalšou literatúrou, a to podľa vlastného výberu. V súvislosti s nedostatkom učebníc nás následne zaujímalo, či učitelia využívajú doplnkovú odbornú literatúru. Náhradné zdroje na výučbu si podľa výsledkov dotazníka zabezpečuje až 97,75 % respondentov – graf 4.

Graf 5: Forma doplnkovej literatúry

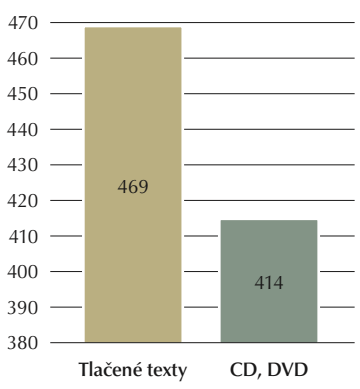

V prípade doplnkovej literatúry sme sa ďalej zaujímali o jej formu. Printovú podobu používania učebných textov na vyučovaní uviedlo 87,83 % respondentov a multimediálnu 77,53 %. Z uvedeného vyplýva, že učitelia využívajú na doplnenie vlastných zdrojov na výučbu tak učebné texty, ako aj multimédiá z rôznych, bližšie nepomenovaných zdrojov (graf 5).

Graf 6: Využívanie elektronických učebníc

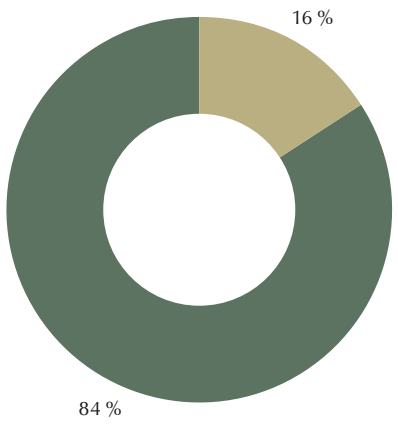

Legenda: áno, nie.

Graf 7: Využívanie elektronických učebníc v technických odboroch

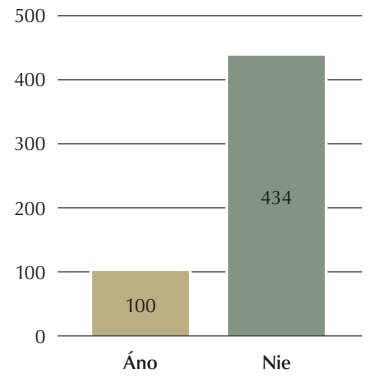

V súvislosti s modernizáciou a digitalizáciou obsahu vzdelávania sme sa ďalej zaujímali o elektronickú podobu didaktických učebných pomôcok. Elektronické didaktické učebnice používa na základe výsledkov dotazníka na vyučovaní len 16,29 % respondentov. Situácia v technických odboroch je o čosi pozitívnejšia, kde používanie elektronických učebníc uviedlo 18,73 % respondentov (grafy 6 a 7).

Graf 8: Súlad učebníc s obsahom štátneho vzdelávacieho programu

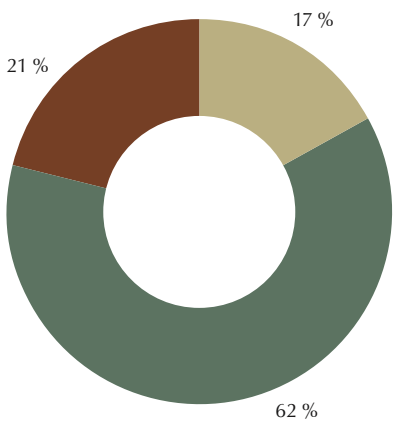

Legenda: áno, čiastočne, nie.

Ako posledný údaj z dotazníka prinášame odpoveď učiteľov SOŠ, či učebnice technických odborných predmetov pre študijný/učebný odbor, v ktorom vyučujú, spĺňajú požiadavky na obsahové a výkonové štandardy štátneho vzdelávacieho programu. Na otázku odpovedali respondenti tak, ako je uvedené v grafe 8.

K obsahu dotazníka nám bolo navyše elektronicky doručených viacero zaujímavých písomných podnetov, ktoré určite využijeme v budúcnosti v prípade ďalšieho prieskumu, ako aj pri zostavovaní multimediálnej učebnej pomôcky pre učebný odbor agromechanizátor-opravár. Východiskovými materiálmi na tvorbu novej multimediálnej učebnej pomôcky pre učebný odbor agromechanizátor-opravár bola jednak *Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja* Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR z roku 2013, jednak *Správa o využívaní učebníc v stredných odborných školách v SR v školskom roku 2012/2013* Štátnej školskej inšpekcie z roku 2013. Správa ministerstva konštatuje, že *„kvalita odborného vzdelávania a prípravy je kritizovaná najmä zo strany zamestnávateľskej sféry. Podľa zamestnávateľov odborné vzdelávanie a príprava nedostatočne reaguje na aktuálne potreby trhu práce a nedokáže pripraviť kvalifikovanú pracovnú silu v takej miere, aby bola schopná po ukončení štúdia vstúpiť do pracovného procesu.“*

Prípravou učebnej pomôcky v spolupráci so zamestnávateľmi by sme radi aspoň čiastočne priblížili obsah pripravovanej pomôcky požiadavkám praxe. Podľa správy Štátnej školskej inšpekcie *„nedostatok aktuálnych učebníc riešili SOŠ rôznymi spôsobmi, napr. zapožičaním z iných stredných škôl, aktualizáciou učiva zastaraných učebníc, využívaním informácií z webových stránok, tvorbou vlastných učebných textov a prezentácií, využívaním učebníc v elektronickej forme“*. Na základe výsledkov zo správy Štátnej školskej inšpekcie by sme radi pomohli aspoň časti učiteľov SOŠ prípravou novej multimediálnej učebnej pomôcky k inovácii vyučovacieho procesu.

Predbežný dotazníkový prieskum o požiadavkách na učebnice technických odborných predmetov nám v podstate potvrdil potrebu naštartovania prípravy multimediálnych didaktických materiálov ako čiastočnej náhrady za deficit platných učebníc. Multimediálne zostavené učebné materiály sa jednoduchšie revidujú a distribuujú nielen k učiteľovi, ale aj k žiakovi.

Učiteľom, ktorí sa na vyplnení dotazníka podieľali, touto cestou ďakujeme za ochotu a vyjadrenie názoru na situáciu v oblasti stavu učebníc a požiadaviek kladených na učebnice technických odborných predmetov, ktoré podľa odbornej literatúry *„zohrávajú vo vyučovacom procese významnú úlohu ako učebné pomôcky pre žiaka a ako opora pri výučbe učiteľa“* (Turek 2008). Naše poďakovanie patrí aj zriaďovateľom SOŠ, ktorí dotazník do škôl distribuovali.

Predpokladaný termín dokončenia učebnej pomôcky k mechanizácii pre učiteľov učebného odboru agromechanizátor-opravár a jej distribúcie školám je plánovaný na koniec roku 2014.

Ing. Renáta MAJERNÍKOVÁ, ŠIOV

Literatúra:

TUREK, I. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition 2008, s. 318 – 319. ISBN 978-80-8078-198-9.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR: *Aktuálne témy. Správa o stave školstva na Slovensku* [on-line], [cit. 17. 7. 2013], s. 41 – 43. Dostupné na www.minedu.sk/data/att/5250.pdf.

Štátna školská inšpekcia: *Správa o využívaní učebníc v stredných odborných školách v SR v školskom roku 2012/2013* [on-line], [cit. 23. 7. 2013]. Dostupné na www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/Ucebnice_SR_SOS_23%20.pdf.

Hodinárstvo

REMESLÁ

Hodinárstvo patrilo k najprecíznejším kovospracujúcim remeslám. Príslušníci tohto remesla sa koncentrovali iba v najväčších mestách, no len málokde mali samostatný cech. Delili sa na tzv. veľkých hodinárov, ktorí zhotovovali vežové aj izbové či stolové hodiny, a malých hodinárov, ktorí sa venovali výrobe a oprave vreckových hodín.

V Bratislave i Košiciach sa hodinári spomínajú už v 14. storočí, koncom stredoveku pôsobili vo všetkých slobodných kráľovských mestách. Keďže išlo o špecializované a nepočetné remeslo, hodinárski majstri si nevytvárali samostatné cechy, ale sa spájali s remeselníkmi príbuzných odvetví. V Bratislave sa napríklad roku 1571 najprv spojili do cechu so zámočníkmi a s puškármi, no od roku 1752 mali spoločný cech len so zámočníkmi. V Banskej Štiavnici od roku 1661 jestvoval taktiež spoločný cech hodinárov, zámočníkov a puškárov. V Spišskej Novej Vsi sa roku 1693 ustanovil cech združujúci hodinárov, puškárov a ostrohárov. V Košiciach sa v 16. storočí hodinári spojili s medikováčmi, no na začiatku 17. storočia tento cech zanikol.

Veľkí a malí majstri

Bratislavskí hodinári dostali samostatný štatút až 25. novembra 1776 od Márie Terézie, je v nemčine a má 16 bodov. Za zmienku stojí, že v štatúte sa rozlišujú veľkí a malí hodinárski majstri (*Gross- und Kleinuhrmachernmeister*). Všetci členovia cechu sa museli pod cechovou zástavou zúčastňovať na každoročnej procesii, ktorá sa konala na Božie Telo, respektíve v oktáve tohto sviatku. Neúčasť bez náležitého ospravedlnenia sa pokutovala. Ak išlo o majstra, musel dať Farskému kostolu sv. Martina dva funty bieleho alebo žltého vosku, tovarišova pokuta predstavovala jeden funt vosku (1 bratislavský funt, po latinsky libra, mal vtedy hmotnosť 0,55 kg). Vo vosku sa platila aj pokuta za svojvoľnú neúčasť na svätej omši konanej v deň sviatku patróna cechu a pred každým štvrťročným zasadnutím cechu, pričom majster dával funt, tovariš pol funta vosku kostolu. Účasť na svätej omši bola *„spojená s modlitbou k Všemohúcemu za udelenie dlhotrvajúcej a šťastlivej vlády Jej Veličenstva a požehnanie tomuto apoštolskému kráľovstvu“*.

Po prijatí majstrovského kusa a nadobudnutí majstrovstva sa platila inkorporačná taxa 15 zlatých, polovicu bolo potrebné zaplatiť hneď, zvyšok do jedného roka.

Veľké pendlovky, čiže nástenné kyvadlové hodiny so závažím, sú dnes vzácnou starožitnosťou. Odbíjali spravidla celé hodiny a štvrte.

V súvislosti s majstrovským pohostením sa výslovne zakazovalo nemierne jesť a piť. Ostatné ustanovenia v tomto štatúte sa výrazne nelíšili od ostatných cechov, takže obsahujú zväčša iba všeobecné požiadavky vzájomnej úcty a slušného správania, plnenia si rôznych náboženských povinností, práv vdov, cechových schôdzí, voľby cechmajstra, poplatkov pri prijímaní do učenia, za člena cechu a podobne.

Svedectvo štatistiky

Roku 1767 bolo v Bratislave sedem hodinárskych majstrov, k roku 1822 pracovalo v meste 10 hodinárov, v Podhradí traja. Roku 1828 pôsobilo na území dnešného Slovenska 96 hodinárov v 41 mestách a mestečkách, z toho najviac v Bratislave. V samotnom meste bolo sedem tzv. veľkých hodinárov a jeden majster sa venoval výrobe a oprave vreckových hodiniek, v Podhradí bolo päť hodinárov. V Košiciach a Levoči bolo vtedy po päť hodinárov, v Komárne štyria. Po troch hodinárov mali v Nitre, Trenčíne, Banskej Štiavnici, Kežmarku a Rimavskej Sobote, po dvaja majstri pôsobili v Senici, Pezinku, Novom Meste nad Váhom, Hlohovci, Topoľčanoch, Liptovskom Mikuláši, Spišskej Novej Vsi a Prešove.

Rast počtu obyvateľov, rozvoj výroby, zvyšujúca sa kultúra bývania na konci 19. a začiatku 20. storočia prispeli aj k rozvoju hodinárstva, čo sa odzrkadlilo aj v náraste počtu hodinárov: napríklad roku 1900 ich bolo v Bratislave 49, o desať rokov neskôr presne o desať viac, čiže 59. V iných mestách naproti tomu počet hodinárov v uvedenom desaťročí mierne klesal: v Košiciach z 38 na 34, v Komárne z 21 na 12 a v Banskej Štiavnici zo 7 na 6. Tento úbytok v spomínaných troch mestách nepochybne súvisel s rastom počtu hodinárov na vidieku. Roku 1910 ich najviac evidovali v Nitrianskej župe – 80, nasledovala župa Novohradská – 64, Zemplínska – 57, Bratislavská – 46, Gemerská – 45, a Trenčianska – 40.

V dôsledku továrenskej výroby hodín a ich dovozu zo zahraničia klesol v rokoch 1910 – 1930 aj počet hodinárov, ale aj tak bolo roku 1930 na Slovensku dovedna 402 hodinárskych dielní, v ktorých pracovalo 713 hodinárov. Hodinárske remeslo v obmedzenej miere pretrvalo dodnes, zväčša však už len v podobe opravárstva hodín či hodiniek.

Hodinárska dielňa na rytine Josta Ammana z roku 1568.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Foto archív autora

Bodovali na celoštátnom kole SOČ

GYMNÁZIUM ŽIAR NAD HRONOM

V dňoch 22. – 25. apríla sa v Starej Ľubovni uskutočnil už 36. ročník celoštátnej prehliadky Stredoškolskej odbornej činnosti (SOČ). Naše Gymnázium Milana Rúfusa zo Žiaru nad Hronom reprezentovali víťazné práce Katky Orsághovej (súťažný odbor Biológia), Majky Beňovej, Adama Kováčika (Zdravotníctvo a farmakológia) a kolektívna práca Niny Holičkovej, Emy Zorkóczyovej a Petry Rafaelisovej (História, politológia, filozofia, právne vedy) z krajskej prehliadky SOČ v Žarnovici. Práve posledne zmienené dievčatá zúročili svoj dvojročný výskum a s témou *Narastanie podielu žien v učiteľskom povolaní (situácia v mestečku Sv. Kríž – Žiar nad Hronom rokov 1900 – 2000)* sa im podarilo vo svojom spoločenskovednom odbore získať prvé miesto aj na celoštátnom kole. Na práci porota kladne hodnotila bohatý archívny výskum v Štátnom archíve v Kremnici, prácu so školskými kronikami, rozhovory s pamätníkmi a zaujímavú obrazovú prílohu, ktorá obsahovala vyše 40 dobových fotografií, pričom najstaršia školská snímka z nášho mestečka bola z roku 1918. K cennému úspechu, ktorým urobili dobré meno nielen gymnáziu, dievčatám srdečne gratulujeme.

Ing. Dana PAÁLOVÁ, riaditeľka školy

Víťazi ďalších súťažných odborov celoštátneho kola Stredoškolskej odbornej činnosti 2013/2014

Súťažný odbor	Meno víťaza	Názov súťažnej práce	Škola
1 - Problematika voľného času	Soňa Gajecká, Lenka Raslavská	Aktívne trávenie voľného času počas zahraničnej praxe na Cypre	SOŠ podnikania Prešov
2 - Matematika, fyzika	Gabriel Nagy, Gorazd Štieber	Elektrický výboj v plyne	Gymnázium sv. T. Akvinského Košice
3 - Chémia, potravinárstvo	Nora Jedináková	Kontaminácia a degradácia archívnych knižných dokumentov mikroorganizmami	SPŠ S. Mikovíniho Banská Štiavnica
4 - Biológia	Patrik Lettrich	Analýza bakteriálnych druhov v školskom prostredí	Gymnázium J. Lettricha Martin
5 - Životné prostredie, geografia, geológia	Dominik Juračka	Izolácia a aplikácia mikroorganizmov schopných rozkladať vybrané priemyselné kontaminanty zo životného prostredia	SOŠ chemická Bratislava
6 - Zdravotníctvo a farmakológia	René Valúšek, Martin Vanečko	Schopnosť potkanov plniť behaviorálne úlohy pod vplyvom skopolamínu v časovej závislosti	Gymnázium L. Novomeského Senica
7 - Pôdohospodárstvo	Lucia Šillerová	Zloženie a kvalita krmiva pre psy na slovenskom trhu	Gymnázium, Párovská ul., Nitra
8 - Cestovný ruch, hotelierstvo a gastronómia	Svetlana Tomašiaková	Deň Jakuba Surovca – Legenda ožíva	Hotelová akadémia Brezno
9 - Strojárstvo, hutníctvo, doprava	Juraj Stopka, Maroš Bečár	Terénne vozidlo poháňané spaľovacím motorom	SPŠ Dubnica nad Váhom
10 - Stavebníctvo, geodézia, kartografia	Maroš Hrnko, Pavol Časnocha	Revitalizácia starej pekárne v obci Skalité	SPŠ stavebná Žilina
11 - Informatika	Štefan Ciberaj, Ján Málik, Florián Demeter	Auto ovládané cez internet	SOŠ Rožňava
12 - Elektronika a hardvér	Adam Hajdúch	Digitálny bezdrôtový prenos zvuku v pásme 2,4 GHz	SPŠ elektrotechnická, Ul. K. Adlera, Bratislava
14 - Tvorba učebných pomôcok, didaktické technológie	Adam Borsuk	Optika – fyzika pre žiakov 9. ročníka ZŠ	SPŠ Myjava
15 - Ekonomika a riadenie	Mária Kullová	Cvičná firma – most medzi teóriou a praxou	Obchodná akadémia D. M. Janotu Čadca
16 - Teória kultúry, umenie, umelecká odevná tvorba	Ivana Pupavová	Odevy časov dávno minulých	Gymnázium Krupina
17 - Pedagogika, psychológia, sociológia	Ján Psotka	Reálny verzus virtuálny svet adolescentov	Pedagogická a sociálna akadémia Lučenec

Dominujú gymnáziá a elektrotechnické školy

PSK

Ústne maturitné skúšky sú v tomto období v plnom prúde a za nami sú aj prijímacie skúšky na stredné školy. Na 80 stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja (PSK) sa prihlásilo spolu 10 499 záujemcov na oba termíny prijímacích pohovorov. Na pondelkový termín 12. mája to bolo 6 637 žiakov, na štvrtkový termín 15. mája 4 158 deviatakov.

Tradične najväčší záujem bol o gymnáziá, na ktoré si podalo prihlášku spolu 2 057 uchádzačov, čo predstavovalo 19,59 % z celkového počtu. Stále vysoký záujem majú žiaci aj o obchodné a hotelové akadémie a školy, ktoré ponúkajú odbory v oblasti služieb – manažment regionálneho cestovného ruchu, kuchár, čašník, servírka. Z technických odborov v PSK suverénne vedie elektrotechnika. Na školy s týmto zameraním, ktoré dosahujú výrazné úspechy v rámci Slovenska, sa hlásilo 1 373 záujemcov. O odbory stavebníctvo, geodézia a kartografia malo záujem 796 deviatakov. Medzi odbory, o ktoré je slabší záujem, už dlhodobo patria veterinárne vedy, poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, technická a aplikovaná chémia.

„Naše školy by boli schopné prijať o dvetisíc žiakov viac,“ konštatuje na margo prijímacích skúšok predseda PSK Peter Chudík. Aj to je jeden z dôvodov, prečo samosprávny kraj pripravuje už od septembra v niektorých okresoch racionalizáciu školstva. Konkrétne sa to týka Humenného a Sabinova. V Sabinove sa však budú školy len sťahovať a vytvoria spojenú školu. V Humennom Stredná priemyselná škola chemická a potravinárska síce zanikne, ale prijímacie skúšky na odbory biotechnológia a farmakológia a technické lýceum riadne prebehnú a odbory bez zmien od septembra prevezme Stredná odborná škola technická.

Veronika FITZEKOVÁ, hovorkyňa PSK

Očarujúci ornament

ŠTEFAN LEONARD KOSTELNIČÁK

Kniha Anny Kostelničákovej *Čaro ornamentu* vychádza v matičnom vydavateľstve už v druhom vydaní. Zo súčasného pohľadu potešiteľný fakt, na pozadí novodobej histórie násobne svedčí o našom dlhodobom a neoprávnenom nezáujme o tvorbu a odkaz Štefana Leonarda Kostelničáka. „Patriot, takmer zabudnutý maliar-ornamentalista" sa narodil na prahu 20. storočia, 14. februára 1900 v Spišskej Starej Vsi. V mladých rokoch pôsobil na svojom rodnom Zamagurí ako osvetový pracovník. Ako 21-ročný založil Ústredie magurských Slovákov s viacerými záujmovými, kultúrnymi či telovýchovnými odbormi. Jeho časopis *Naša Magura* nemal dlhé trvanie, zato plnil významné aktivizujúce poslanie. Publikoval v ňom príspevky v slovenčine i miestnom nárečí,

hlavnými odberateľmi časopisu boli krajania v Amerike, kde sa usadili aj viacerí členovia kostelničákovskej rodiny a mnohí rodáci zo severného Spiša. Medzi jeho výrazné aktivity patrila vydavateľská činnosť a výstavníctvo, pri ktorom ho označujú za slovenského priekopníka. Od svojich mladých rokov do začiatku druhej svetovej vojny usporiadal na Slovensku a Morave viac ako 60 výtvarných výstav.

Remeslo a umenie

Roku 1925 odišiel do Košíc. Priťahovala ho predovšetkým tvorivá atmosféra kresliarskej a grafickej školy vedenej skúseným výtvarníkom a pedagógom Eugenom Krónom. Založil si tam ateliér a venoval sa najmä tvorbe keramiky. V štúdiách krátko pokračoval v Prahe a na celé desaťročie sa usadil v Brne, kde ho zaujala predovšetkým výtvarná kultúra a umenie moravského Slovácka a rozhodol sa natrvalo venovať ornamentike. Po plodnom moravskom období tvoril v Poprade. Po vypuknutí vojny sa usadil v Bratislave, kde si otvoril ateliér, umeleckú a remeselnícku dielňu v budove na vtedajšom Hlinkovom námestí (dnes Námestí SNP). Zamestnával, ubytovával a stravoval desiatku žiakov, pochádzajúcich najmä z magurského kraja. Po skončení vojny sa vrátil do Tatier. Ako spomína jedna z jeho kresličiek Pavla Krajniaková, rodená Zbončáková, svoje pracovisko mal v prenajatej vile na Štrbskom Plese, neskôr menšiu v Starom Smokovci. Úžitkové predmety vyrábal vedome najmä pre východné Slovensko, ktoré cez vojnu okupovali Maďari. V povojnových neistých časoch sa so zvyškom svojich zamestnancov sťahoval do Ružomberka, odtiaľ do Demänovskej doliny, napokon do Lúčok. Zomrel nečakane, ani nie 50-ročný, 19. septembra 1949 u svojho brata v Košiciach. V Spišskej Starej Vsi mu postavili pamätník s bustou, ktorej autorom je akad. sochár Stanislav Mikuš.

Ornament ako tvorivý artefakt

Vo svojom zásadnom diele *Slovenská ornamentika* sústredil Štefan L. Kostelničák

Štefan Leonard Kostelničák.

4-tisíc artefaktov ľudového ornamentu, aby upozornil, že tento výtvarný prejav je súčasťou významného kultúrneho dedičstva národa. Inšpiračné zdroje bohato využíval vo svojej vlastnej tvorbe. Publikácia *Čaro ornamentu* dokladá, že bol originálnym umelcom, ktorý svojou tvorbou siahol až na zabudnutý prah slovenského výtvarného cítenia – ornamentiky. Svojím tvorivým géniom tieto pramene estetického výtvarného cítenia obnažil pred umeleckým priestorom našej kultúry a súčasne povýšil slovenskú ľudovú ornamentiku na významný umelecký artefakt výtvarnej kultúry.

Remeselné a jednoduché technické muzeálne zbierky.

Vysokoškolský pedagóg a historik umenia Bohuslav Bachratý v návratnej stati ku Kostelničákovmu dielu *Slovenská ornamentika* charakterizuje ornament ako špecifický výtvarný fenomén a prvok. Sprevádza dejiny ľudskej civilizácie a spoločnosti a so svojimi zdobnými, významovými a praktickými funkciami stojí ako základňa výtvarnej kultúry. Historici ho považujú za najstarší spôsob umeleckého odrazu skutočnosti a tvorivého sebavyjadrenia. Bachratý pripomína, že ornamentom sa inšpirovali viacerí profesionálni výtvarníci, silne Ľudovít Fulla a Martin Benka. Ornamentiku nachádzame v architektúre (interiérov a exteriérov domov, plotov, v ľudovej architektúre najmä v Čičmanoch či Ždiari), na textíliách, keramike, v rezbárstve a stolárstve.

Národná téma, srdcová záležitosť

Štefan Kostelničák sa vo svojej tvorbe držal názoru, že diela autora ornamentov musia byť ozvenou jeho duše a jeho srdca. Pri tvorbe teda prednostne nerozhoduje vzdelanosť rozumu, nie ten dáva podnet a tvorí dielo. Na prvom mieste zdôrazňuje dobrú kresbu ornamentálnych tvarov. Medzi jeho motívmi prevažujú srdiečka, lístočky, vetvičky, jabĺčka, z kvetov tulipány, karafiáty, margaréty, slnečnice, ruže, sirôtky, chryzantémy či komponované kytičky, z vtákov holuby, kohúty, nechýbajú motýle. A súbežne s motívmi ladí kolorit živých, „ohnivých a slávnostných farieb: karmín, farba ruže, pivone, rumelka, farba maku, chrómovo žltá, farba pomarančová a citrónová (ako teplé farby) a zelená trávová, belasá a fialová (ako farby studené)".

Súkromné etnografické múzeum v Košiciach na Cottbuskej ulici.

Gabriela Čiasnohová v košickom etnografickom Humne.

Ornament sa stal pre Š. Kostelničáka aj umeleckým vyjadrením zdokumentovania udalostí a významných rozhodnutí národa v jeho štátotvorných dejinách. „Jeho srdce, rozum, pero i štetec vyprodukovali nesmierne ornamentálne bohatstvo pre slovenský národ." Jeho ornamentálne zdobenie sprevádza Pittsburskú dohodu o vytvorení spoločného československého štátu, Martinskú deklaráciu a iné významné historické dokumenty.

Vytrvalé pripomínania

Autorka publikácie Anna Kostelničáková patrí medzi pedagógov, ktorí vytrvalo idú za cieľom vysoko presahujúcim učiteľské povinnosti. Narodila sa v Pravoticiach, tichej obci neďaleko Bánoviec nad Bebravou, študovala na Filozofickej fakulte UK v Bratislave a naplno sa venovala výchove stredoškolskej mládeže, pričom aktívne zdôrazňovala význam kultúry pri formovaní ich osobnostného charakteru. Medzi početnými oceneniami jej pedagogickej práce je Medaila sv. Gorazda, ktorú jej udelil minister školstva roku 1998.

Anna Kostelničáková sa intenzívne zaujíma o výtvarné umenie, čo ju doviedlo aj k skúmaniu života a tvorby Štefana Kostelničáka. Nezanedbateľná pritom bola aj skutočnosť, že jej manžel mal rovnaké meno a bol synovcom umelca. V knihe *Čaro ornamentu* uvádza, že nebolo ľahké dopátrať sa polstoročie po Kostelničákovej smrti majstrovho osudu. Jej úsilie sa však vyplatilo a neostalo iba ako rodinná spomienka a miestne pripomenutie. Našlo mnohorakú odozvu. Od roku 2003 organizuje Spojená škola v Spišskej Starej Vsi súťaž v ornamentálnej tvorbe pre deti a mládež pod názvom Kostelničákov ornament. Vďaka tejto invenčnej myšlienke si žiaci materských a základných škôl z celého Slovenska testujú svoj talent a fantáziu. V tomto roku sa záujmový odbor regionalistiky Matice slovenskej stal garantom celoročnej putovnej výstavy *Čaro ornamentu podľa Štefana Leonarda Kostelničáka*. Začali vo februári výstavou v Základnej škole s materskou školou na Želiarskej ulici v Košiciach-Ťahanovciach. Jej agilná riaditeľka Viera Kuliková pripravila aj podmienky na seminár a tvorivú dielňu. Výstavu reprodukovaných diel inštalujú predovšetkým v Domoch Matice slovenskej a v kultúrnych inštitúciách.

Osobitnú pozornosť si zaslúži súkromné Etnografické múzeum na Cottbuskej ulici uprostred košického panelákového sídliska. Vzniklo v polovici roku 2008, je známe pod názvom Humno a jeho vlastníci v ňom organizujú kultúrne i spoločenské podujatia. Nosnou je expozícia *Ornamenty podľa Štefana Leonarda Kostelničáka*, ktorá si zaslúži osobitnú pozornosť a následnú verejnú pochvalu. Zanietená a odborne zdatná Gabriela Čiasnohová ochotne sprevádza návštevníkov miestnosťami vyzdobenými ornamentmi na mnohorakých úžitkových predmetoch a množstve výtvarných diel. Tých pribúda úmerne s narastajúcim záujmom o tvorbu ornamentov. Znovuzrodenie slovenského ornamentu pri súčasnom prudko klesajúcom záujme o národné tradície a duchovnú kultúru je násobne sympatickou aktivitou. Ak sa chcete dozvedieť viac, pozriete si webovú stránku košického Humna.

KALENDÁRIUM

Karol Plank
(✻ 6. november 1927 Bratislava – † 17. máj 1997 Bratislava) – právnik. Študoval na Právnickej fakulte UK v Bratislave, kde po ukončení štúdia pôsobil ako vedúci katedry občianskeho a rodinného práva, krátko bol aj jej dekanom. Bol prvým predsedom senátu a predsedom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Aktívne sa podieľal na tvorbe a aplikácii nového právneho poriadku SR. Je autorom diel *Majetkovoprávne vzťahy v rodine*, *Osobné užívanie bytov*, *Učebnica občianskeho práva*, *Poistenie občanov*.

Blažej Felix Bulla
(✻ 19. máj 1852 Ústie nad Priehradou – † 1. november 1919 Martin) – architekt, dramatik, hudobný skladateľ. Študoval staviteľstvo na ČVUT v Prahe, kde sa stal členom spolku slovenských študentov Detvan. Usadil sa v Martine, kde si zriadil staviteľskú kanceláriu. Ako prvý na Slovensku čerpal z ľudovej architektúry a svojou tvorbou ovplyvnil i mladého architekta Dušana Jurkoviča, ktorý u neho praxoval. V Martine projektoval napr. budovu Národného domu (dnes SKD) a Stredoslovenských pivovarov a sódovkární, v Liptovskom Mikuláši divadelnú dvoranu, pre Dolný Kubín navrhol sporiteľňu a meštiansku školu, v liptovských Lúčkach kúpeľný hotel, v Tisovci nemocnicu a školu, v Partizánskej Ľupči, Kráľovej Lehote, vo Vanišove a Važci evanjelické, v Likavke a Slovanoch rímskokatolícke kostoly. Venoval sa dramatickej tvorbe, ku ktorej komponoval aj hudbu; spracúval zväčša rozprávkové námety.

Peter Jilemnický
(✻ 18. marec 1901 Kyšperk – † 19. máj 1949 Moskva) – spisovateľ, novinár, učiteľ. Študoval na poľnohospodárskej škole v Chrudime a v učiteľskom ústave v Leviciach. Učil na škole vo Verměřoviciach, v rokoch 1923 – 1926 v kysuckom Svrčinovci a Čadci. Potom žil v Sovietskom zväze, učil v Pavlovke a absolvoval Štátny ústav žurnalistiky v Moskve. Po návrate do ČSR bol redaktor novín Pravda v Ostrave, angažoval sa v komunistickom hnutí, bol člen skupiny DAV. V rokoch 1929 – 1939 učil v Trnave, Šajdíkových Humenciach, Kostolci, Záskalí a vo Svätom Jure. Roku 1942 bol zatknutý gestapom a internovaný v nacistických pracovných táboroch. Po skončení vojny pracoval na Povereníctve školstva a osvety v Bratislave ako vedúci oddelenia pre deti a mládež, bol stálym delegátom Slovanského výboru v Belehrade a kultúrnym atašé na československom veľvyslanectve v Moskve. Roku 1952 vo Svätom Jure zriadili Múzeum Petra Jilemnického, ktoré je súčasťou tamojšieho Literárneho a vlastivedného múzea s expozíciou dejín mesta Svätého Jura. V českom jazyku napísal prózy *Devadesátdevět koní bílých*, v slovenčine romány *Víťazný pád*, *Zuniaci krok*, *Pole neorané*, *Kus cukru*, *Kronika*, knihu reportáží *Dva roky v kraji Sovietov*, poviedkový súbor *Kompas v nás*. Viaceré diela boli sfilmované. Prekladal ruských básnikov.

Jozef August Mikuš
(✻ 9. júl 1909 Krivá na Orave – † 19. máj 2005 Krivá na Orave) – právnik, diplomat, exilový aktivista. Absolvoval Právnickú fakultu UK v Bratislave, študoval vo Francúzsku, plynule ovládal viacero jazykov. Ako diplomat začínal na Ministerstve zahraničia ČSR v Prahe. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky pôsobil na veľvyslanectve v Ríme, potom v Španielsku na pozícii chargé d´affaires. Od roku 1944 pracoval v Slovenskej národnej rade v Bratislave. Politicky sa angažoval za demokratické smerovanie Slovenska, viac ráz bol zatknutý komunistickou politickou mocou. Po dramatickom úteku cez Budapešť, Viedeň a Paríž sa so svojou francúzskou manželkou Renée usadil v Spojených štátoch amerických. Stal sa profesorom európskych dejín a medzinárodných vzťahov na Saint John´s University v newyorskom Queense a Georgian Court University v Lakewoode v New Jersey. Publikoval 16 kníh, vo viacerých sa venuje dejinám Slovenska v európskom kontexte, filozofii, diplomacii (*Pamäti slovenského diplomata, La Slovaquie dans le drame de l´Europe, Slovakia – a political and constitutional history with documents*). Písal do viacerých exilových slovenských novín a časopisov, bol jedným zo zakladateľov Svetového kongresu Slovákov. Takmer deväťdesiatročný sa vrátil na Slovensko.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto autor a archív